

**GÖRSEL SANATLAR DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI (ORTAOKUL)
VE GÖRSEL SANATLAR ÖĞRETMEN KILAVUZ KİTABI'NDA
ÇEVRE EĞİTİMİ
Yüksek Lisans Tezi
Seda ÇALIŞIR
Eskişehir 2021**

**GÖRSEL SANATLAR DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI (ORTAOKUL)
VE GÖRSEL SANATLAR ÖĞRETMEN KILAVUZ KİTABI'NDA
ÇEVRE EĞİTİMİ**

Seda ÇALIŞIR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı
Resim-İş Öğretmenliği Programı
Danışman: Prof. Dr. Halit Turgay ÜNALAN**

**Eskişehir
Anadolu Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Temmuz 2021**

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

.....'nın “.....
başlıklı tezi ../.../20.. tarihinde, aşağıdaki jüri üyeleri tarafından “Anadolu Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği” nin ilgili maddeleri uyarınca,
..... Anabilim dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

	<u>Unvanı Adı Soyadı</u>	<u>İmza</u>
Üye (Tez Danışmanı)	:
Üye	:
Üye	:

.....
Anadolu Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ÖZET

GÖRSEL SANATLAR DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI (ORTAOKUL) VE GÖRSEL SANATLAR ÖĞRETMEN KILAVUZ KİTABI'NDA ÇEVRE EĞİTİMİ

Seda ÇALIŞIR

Resim İş Öğretmenliği Programı, Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı,
Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Temmuz 2021
Danışman: Prof. Dr. Halit Turgay ÜNALAN

Dünyanın ortak sorunu olan ve sağlığı tehdit eden çevre sorunları gün geçtikçe artmaktadır. Bu sorunların artık ciddi bir boyutta hissedildiği dünyada çevre eğitimi üzerinde durulması gereken önemli bir konudur. Sanat yoluyla eğitimin verildiği bir ders olan Görsel Sanatlar dersinde, Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (Ortaokul) ve öğretmenlere yol gösteren Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı'nın nitelik ve görsel açıdan zengin olması çok önemlidir.

Bu çalışmada, 2018 yılında güncellenen Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (Ortaokul) ve 2019 yılında güncellenen Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda çevre eğitimi incelenerek, programda ve kitapta yer alan kazanımların, görsellerin ve konuların çevre eğitimine sağladığı katkılar ve eksiklikler tespit edilmiştir.

Nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yönteminden, kaynak olarak da Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (Ortaokul) ve Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı'ndan yararlanılmıştır. Verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır.

Araştırmalar sonucunda Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nda (Ortaokul) çevre eğitimini doğrudan destekleyen kazanımların yetersiz olduğu, öğrenme alanlarının çevre eğitimi göz önünde bulundurularak tekrar tasarlanması ve çevre eğitiminin Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda ayrı bir bölüm olarak yer alması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Çevre eğitimi konusu sadece Görsel Sanatlar dersi ile sınırlı kalmayarak, diğer branşların öğretim programlarında ve öğretmen kılavuz kitaplarında daha fazla yer almalıdır.

Anahtar Sözcükler: Görsel sanatlar, Öğretim programı, Öğretmen kılavuz kitabı, Çevre eğitimi, Çevre sorunları.

ABSTRACT

THE VISUAL ARTS LESSON TEACHING PROGRAM (SECONDARY SCHOOL) AND VISUAL ARTS ARE IN THE TEACHER'S GUIDE BOOK ENVIRONMENTAL EDUCATION

Seda ÇALIŞIR

Art Teacher Program, Fine Art Education Department
Anadolu University, Institute of Educational Sciences, July 2021
Supervisor: Prof. Dr. Halit Turgay ÜNALAN

Environmental problems, which are the common problem of the world and threaten health, are increasing with each passing day. In a world where these problems are now seriously felt, environmental education is an important issue to be emphasized. In the Visual Arts class, which is a class that is education is given through art, it is very important that the Visual Arts Course Curriculum (Secondary School) and the Visual Arts Teacher's Guide Book that guides the teachers to be rich in quality and visual.

In this study, environmental education was examined in the Visual Arts Course Curriculum (Secondary School) updated in 2018 and the Visual Arts Teacher's Guide Book updated in 2019, and the contributions and deficiencies of the acquisitions, images and subjects taken in the curriculum and the book to environmental education were determined.

Document analysis method, one of the qualitative research methods, and Visual Arts Course Curriculum (Secondary School) and Visual Arts Teacher's Guide Book as sources were utilized. In data analysis, content analysis method was used.

As a result of the research, it has been concluded that the acquisitions that directly support environmental education in the Visual Arts Curriculum (Secondary School) are insufficient, the learning areas should be redesigned considering environmental education, and environmental education should be included as a separate section in the Visual Arts Teacher's Guide Book. The subject of environmental education should not be limited to the Visual Arts course, but should be included more in the curriculum of other branches and in teacher's guidebooks.

Keywords: Visual arts, Teaching program, Teacher's guidebook, Environmental education, Environmental problems.

ÖNSÖZ

Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (Ortaokul) ve Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda çevre eğitimine dikkat çekmesi doğrultusunda ele aldığım ve bir farkındalık oluşturmasını amaçladığım bu çalışma ilgili alanyazına katkı sağlayarak, yeni bakış açıları oluşturacaktır.

Yüksek lisans dönemi boyunca akademik bilgisi ve fikirleriyle beni yönlendiren, değerli danışman hocam Prof. Dr. Halit Turgay ÜNALAN' a, desteklerini esirgemeyen ve bu çalışmaya önemli katkıları olan Prof. Dr. Handan DEVECİ hocama, tez komitemde yer alan, değerli görüşleri ve önerileriyle araştırmama önemli katkılar sağlayan Dr. Öğr. Üyesi Mustafa TOPRAK' a ve Dr. Öğr. Üyesi Bahar Karaman GÜVENÇ' e gösterdikleri ilgiden dolayı teşekkürlerimi sunarım.

Eğitim hayatım boyunca beni destekleyen, her zaman yanımda olan babam Abuzer ÇALIŞIR' a, annem Gülay ÇALIŞIR' a, ortaokulda beni resim konusunda cesaretlendiren ve üzerimde emeği olan değerli öğretmenim Aysun PARLAK'a, lisans döneminde azmini örnek aldığım Dr. Öğr. Ü. Elif AVCI hocama, yüksek lisans döneminde tanıdığım; duruşuyla, konuşmasıyla, bilgi birikimiyle beni etkileyen güzel insan Prof. Dr. Gülsün KURUBACAK hocama sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Tez çalışmamı kardeşlerim Ayşegül ÇALIŞIR, Elifnur ÇALIŞIR, Ahmet ÇALIŞIR ve Ali ÇALIŞIR' a armağan ediyorum. Akademik hayatlarında bir ilham olmasını diliyor ve sevgilerimi sunuyorum.

.../.../20..

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan ‘bilimsel intihal tespit programı’yla tarandığını ve hiçbir şekilde ‘intihal içermediğini’ beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

.....

(İmza)

.....

(Öğrencinin Adı SOYADI)

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
BAŞLIK SAYFASI	i
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ	v
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar DİZİNİ.....	x
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xii
GÖRSELLER DİZİNİ	xiii
KISALTMALAR DİZİNİ	xvi
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	3
1.2. Araştırmanın Amacı.....	4
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	5
1.5. Tanımlar	5
2. ALANYAZIN	6
2.1. Görsel Sanatlar Dersi	6
2.2. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı	7
2.2.1. Özel amaçlar	7
2.2.2. Alana özgü beceriler	7
2.2.3. Uygulanmada dikkat edilecek hususlar.....	8
2.2.4. Programın yapısı.....	8
2.3. Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı.....	9
2.4. Çevre Kavramı.....	9
2.4.1. Çevrenin önemi	10
2.4.2. Çevre sorunları ve canlılara etkileri	10
2.4.2.1. Hava kirliliği	12
2.4.2.2. Su kirliliği.....	12

	<u>Sayfa</u>
2.4.2.3. <i>Toprak kirliliği</i>	12
2.4.2.4. <i>Gürültü ve ses kirliliği</i>	12
2.4.2.5. <i>Görüntü kirliliği</i>	13
2.4.2.6. <i>Mikroplastikler</i>	13
2.4.3. Çevre sorunları ile başa çıkabilmek için alınacak önlemler	15
2.4.3.1. <i>Geri dönüşüm</i>	15
2.4.3.2. <i>Çevre dostu davranışlar</i>	16
2.4.3.3. <i>Çevre tutumu</i>	17
2.4.4. Çevre bilinci ve gelişimi	17
2.4.5. Çevre okuryazarlığı	19
2.4.6. Çevre ve sürdürülebilirlik	19
2.4.7. Çevre bilim (Ekoloji)	20
2.4.8. Ekopedagoji	20
2.4.8.1. <i>Çocuk ve hayvan sevgisi</i>	21
2.4.8.2. <i>Çocuk ve bitki dünyası</i>	22
2.5. Çevre Eğitimi	22
2.5.1. Çevre eğitiminin önemi	23
2.5.2. Çevre ve okul	24
2.5.3. Çevre eğitiminde öğretmenin rolü	24
2.6. Sanat ve Çevre Eğitimi	25
3. YÖNTEM	29
3.1. Araştırmanın Modeli	29
3.2. Evren ve Örneklem	29
3.3. Veri Toplama Tekniği ve Aracı	30
3.4. Verilerin Analizi	30
3.5. İnanırcılık	31
4. BULGULAR VE YORUM	32
4.1. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nda (Ortaokul) Bulunan Kazanımlarda Çevre Eğitimine Yer Verilme Durumu	33
4.1.1. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı 5. sınıf kazanım ve açıklamaları	33
4.1.1.1. <i>Görsel iletişim ve biçimlendirme</i>	33

	<u>Sayfa</u>
4.1.1.2. <i>Kültürel miras</i>	35
4.1.1.3. <i>Sanat eleştirisi ve estetik</i>	36
4.1.2. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı 6. sınıf kazanım ve açıklamaları.....	37
4.1.2.1. <i>Görsel iletişim ve biçimlendirme</i>	37
4.1.2.2. <i>Kültürel miras</i>	39
4.1.2.3. <i>Sanat eleştirisi ve estetik</i>	39
4.1.3. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı 7. sınıf kazanım ve açıklamaları.....	41
4.1.3.1. <i>Görsel iletişim ve biçimlendirme</i>	41
4.1.3.2. <i>Kültürel miras</i>	42
4.1.3.3. <i>Sanat eleştirisi ve estetik</i>	43
4.1.4. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı 8. sınıf kazanım ve açıklamaları.....	44
4.1.4.1. <i>Görsel iletişim ve biçimlendirme</i>	44
4.1.4.2. <i>Kültürel miras</i>	46
4.1.4.3. <i>Sanat eleştirisi ve estetik</i>	47
4.2. Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda Kullanılan Görsellerde Çevre Eğitime Yer Verilme Durumu	50
4.2.1. Görsellerden elde edilen bulgular	50
4.3. Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda Bulunan Bölümlerde Çevre Eğitime Yer Verilme Durumu	58
4.3.1. Bölüm 1 ve çevre eğitimi	58
4.3.2. Bölüm 2 ve çevre eğitimi	64
4.3.3. Bölüm 3 ve çevre eğitimi	72
4.3.4. Bölüm 4 ve çevre eğitimi	75
4.3.5. Bölüm 5 ve çevre eğitimi	75
4.3.6. Bölüm 6 ve çevre eğitimi	75
4.3.7. Bölüm 7 ve çevre eğitimi	79
4.3.8. Bölüm 8 ve çevre eğitimi	81
4.3.9. Bölüm 9 ve çevre eğitimi	83
4.3.10. Bölüm 10 ve çevre eğitimi	85

	<u>Sayfa</u>
4.3.11. Bölüm 11 ve çevre eğitimi	86
4.3.12. Bölüm 12 ve çevre eğitimi	90
4.3.13. Bölüm 13 ve çevre eğitimi	94
5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	97
5.1. Sonuç.....	97
5.2. Tartışma	100
5.3. Öneriler.....	102
KAYNAKÇA	103
EKLER	
ÖZGEÇMİŞ	

TABLolar DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 2.1. Görsel Sanatlar Öğretim Programı'nda alana özgü beceriler	8
Tablo 3.1. Araştırmada incelenen kaynaklar.....	29
Tablo 4.1. 5. sınıf görsel iletişim ve biçimlendirme öğrenme alanı.....	34
Tablo 4.2. 5. sınıf kültürel miras öğrenme alanı	35
Tablo 4.3. 5. sınıf sanat eleştirisi ve estetik öğrenme alanı.....	36
Tablo 4.4. 5. sınıf kazanımlar ve çevre eğitimi tablosu	36
Tablo 4.5. 5. sınıf çevre eğitimini doğrudan destekleyen kazanımlar	37
Tablo 4.6. 6. sınıf görsel iletişim ve biçimlendirme öğrenme alanı.....	38
Tablo 4.7. 6. sınıf kültürel miras öğrenme alanı	39
Tablo 4.8. 6. sınıf sanat eleştirisi ve estetik öğrenme alanı.....	40
Tablo 4.9. 6. sınıf kazanımlar ve çevre eğitimi tablosu	40
Tablo 4.10. 6. sınıf çevre eğitimini doğrudan destekleyen kazanımlar	40
Tablo 4.11. 7. sınıf görsel iletişim ve biçimlendirme öğrenme alanı.....	41
Tablo 4.12. 7. sınıf kültürel miras öğrenme alanı	42
Tablo 4.13. 7. sınıf sanat eleştirisi ve estetik öğrenme alanı.....	43
Tablo 4.14. 7. sınıf kazanımlar ve çevre eğitimi tablosu	43
Tablo 4.15. 7. sınıf çevre eğitimini doğrudan destekleyen kazanımlar	44
Tablo 4.16. 8. sınıf görsel iletişim ve biçimlendirme öğrenme alanı.....	45
Tablo 4.17. 8. sınıf kültürel miras öğrenme alanı	46
Tablo 4.18. 8. sınıf sanat eleştirisi ve estetik öğrenme alanı.....	47
Tablo 4.19. 8. sınıf kazanımlar ve çevre eğitimi tablosu	48
Tablo 4.20. 8. sınıf çevre eğitimini doğrudan destekleyen kazanımlar	48
Tablo 4.21. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (Ortaokul): çevre eğitimi ile ilgili kazanımlar	49

Tablo 4.22. Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı 1. bölümde kullanılan görsellerin kategorilere göre sayıları	50
Tablo 4.23. Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı 2. bölümde kullanılan görsellerin kategorilere göre sayıları	51
Tablo 4.24. Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı 3. bölümde kullanılan görsellerin kategorilere göre sayıları	52
Tablo 4.25. Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı 4. bölümde kullanılan görsellerin kategorilere göre sayıları	52
Tablo 4.26. Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı 5. bölümde kullanılan görsellerin kategorilere göre sayıları	52
Tablo 4.27. Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı 6. bölümde kullanılan görsellerin kategorilere göre sayıları	53
Tablo 4.28. Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı 7. bölümde kullanılan görsellerin kategorilere göre sayıları	53
Tablo 4.29. Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı 8. bölümde kullanılan görsellerin kategorilere göre sayıları	54
Tablo 4.30. Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı 9. bölümde kullanılan görsellerin kategorilere göre sayıları	54
Tablo 4.31. Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı 10. bölümde kullanılan görsellerin kategorilere göre sayıları	55
Tablo 4.32. Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı 11. bölümde kullanılan görsellerin kategorilere göre sayıları	55
Tablo 4.33. Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı 12. bölümde kullanılan görsellerin kategorilere göre sayıları	55
Tablo 4.34. Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı 13. bölümde kullanılan görsellerin kategorilere göre sayıları	5

Tablo 4.35. Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda kullanılan görsellerin kategorilere göre sayıları	57
Tablo 4.36. Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda çevre eğitimi ile ilgili kullanılan görsellerin kategorilere göre sayıları	58

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 2.1. Görsel Sanatlar Öğretim Programı'nda kazanım numaralandırma sistemi	9
Şekil 2.2. Mikroplastiklerin kaynakları ve akıbeti	14
Şekil 2.3. Plastik atıkların geri dönüşüm içindeki oranı	16
Şekil 2.4. Çevre dostu davranışları özendiren doğrusal model	17
Şekil 2.5. Tutumun bileşenleri.....	17
Şekil 2.6. Çevre bilinci ve çevre bilincini oluşturan tutum, bilgi ve davranışlar	18
Şekil 2.7. Çevre için eğitim sürecinde çocuk- çevre ilişkilerinin başlıca aşamaları	21

GÖRSELLER DİZİNİ

Sayfa

Görsel 2.1. Robert Smithson, ‘‘Spiral Jetty’’	26
Görsel 2.2. Joseph Beuys, ‘‘7000 Oaks 7000 Basalt’’	26
Görsel 2.3. Hans Haacke, ‘‘Ot Büyür’’	27
Görsel 2.4. Andy Goldsworthy , ‘‘Snowballs’’	27
Görsel 2.5. Lynee Hull, ‘‘Lihhtning Raptor Roost’’	28
Görsel 4.1. Öğrenci çalışması	59
Görsel 4.2. Doğa olayları ile oluşan nokta etkisi	59
Görsel 4.3. Öğrenci çalışması	60
Görsel 4.4. Doğada renk armonisi, Akşehir Kent Ormanı	60
Görsel 4.5. Doğal doku örneği	61
Görsel 4.6. Doğal doku örneği	61
Görsel 4.7. Doğal doku örneği	62
Görsel 4.8. Öğrenci çalışması	62
Görsel 4.9. Keçe düzenleme	63
Görsel 4.10. Geleceğin şehri konulu öğrenci çalışmaları	64
Görsel 4.11. Robert Smithso, Spiral Jetty	65
Görsel 4.12. Renklendirilmiş rölyef, öğrenci çalışması	65
Görsel 4.13. Ortaokul öğrencilerinin grup çalışması (doku), duvar çalışmasından detay	66
Görsel 4.14. Üçgen pul	66
Görsel 4.15. Ortaokul öğrencilerinin kitap ayıracı tasarımı	67
Görsel 4.16. Ortaokul 5. Sınıf öğrenci çalışması, linol baskı	67
Görsel 4.17. 6. Sınıf öğrenci çalışması	68
Görsel 4.18. Öğrenci çalışmaları, patates baskı, birim tekrarı	68

Sayfa

Görsel 4.19. Öğrenci çalışması şablon baskı	69
Görsel 4.20. Öğrenci çalışması	69
Görsel 4.21. Öğrenci çalışması, sulu boya	70
Görsel 4.22. Öğrenci çalışması, akrilik	70
Görsel 4.23. Öğrenci çalışması	71
Görsel 4.24. Öğrenci çalışması	71
Görsel 4.25. Norveç’li fotoğraf sanatçısı Kjell Sandved	72
Görsel 4.26. Doğa olaylarının fotoğraflanması ile oluşturulan alfabe	73
Görsel 4.27. Biyomimetik Bilim ile doğadan esinlenerek yapılan ürünler	74
Görsel 4.28. Royal Alberta Museum, Canada	76
Görsel 4.29. Amerikan Doğa Tarihi Müzesi.....	76
Görsel 4.30. Müzede objeyi detaylı inceleme uygulaması	77
Görsel 4.31. Ptt Pul Müzesi, Tematik doğa pulları sergisi.....	77
Görsel 4.32. Müzede uygulama, Alte Pinakothek Museum, Münih- Almanya.....	78
Görsel 4.33. Çizim örnekleri	78
Görsel 4.34. Müze sonrası müze eğitimi etkinlikleri	78
Görsel 4.35. Antalya Karaalioğlu Parkı Kuşları Sergisi	79
Görsel 4.36. Eğitim sergilerindeki uygulamalardan bir görünüm.....	80
Görsel 4.37. Eğlendirici sergiden bir görünüm	80
Görsel 4.38. Lale çiçeğinin farklı tekniklerle çalışıldığı bir ortaokul öğrenci sergisinden görünüm	80
Görsel 4.39. Çeşitli renkteki paspartuların resim üzerindeki etkileri	81
Görsel 4.40. Doğal doku örnekleri.....	82
Görsel 4.41. Masai Evleri, Afrika	82
Görsel 4.42. Lalenin tamamlanması	83
Görsel 4.43. Balık pulu çalışması	84

Sayfa

Görsel 4.44. Baskı çalışması	84
Görsel 4.45. Öğrenci çalışmaları	86
Görsel 4.46. Doğadan simetri örnekleri	86
Görsel 4.47. Doğadan simetri örnekleri	87
Görsel 4.48. Öğrenci çalışması	87
Görsel 4.49. Öğrenci çalışması	87
Görsel 4.50. Öğrenci çalışması	88
Görsel 4.51. Öğrenci çalışması	89
Görsel 4.52. Öğrenci çalışması	89
Görsel 4.53. Öğrenci çalışması	90
Görsel 4.54. Müzede görsel tamamlama testi uygulaması	91
Görsel 4.55. Deneysel tipografi örneği	91
Görsel 4.56. Doğada grup çalışması uygulama örneği	92
Görsel 4.57. Doğada grup çalışması uygulama örneği	92
Görsel 4.58. Doğada grup çalışması uygulama örneği	93
Görsel 4.59. Doğada grup çalışması uygulama örneği	93
Görsel 4.60. Doğada grup çalışması uygulama örneği	94
Görsel 4.61. Yazıları canlandırıyorum uygulama örneği	95
Görsel 4.62. Hayal dünyam uygulama örneği.....	95
Görsel 4.63. Sevimli sarı yılan uygulama örneği.....	96
Görsel 4.64. Sevimli sarı yılan uygulama örneği	96

KISALTMALAR DİZİNİ

C. : Cilt

Çev. : Çevirmen

Diğ. : Diğerleri

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

S. : Sayı

TÜBİTAK : Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu

Vb. : Ve benzeri

1. GİRİŞ

Görsel Sanatlar dersi bireye estetik kişilik kazandıran eğitim bilimlerinin çalışma alanlarından biridir. Çocuğun kendini ifade ettiği, estetik beğeni duygularını geliştirdiği, sanatsal faaliyetlerini gerçekleştirdiği bir ders olan Görsel Sanatlar dersi sadece yetenekli kişileri değil, toplumdaki bütün bireylerin sanatla tanıştığı bir süreçtir.

Çevre bilincinin çocuklara kazandırılmasında diğer alanlar kadar sanat eğitiminin de rolü çok büyüktür. Ekolojik sanat eğitimi yarının yetişkinleri olan çocukların çevreye karşı tutumunu geliştirerek, çevre dostu davranışlar kazanmasını sağlamaktadır. Çevre eğitimi artırmaya yönelik konular sanat eğitimi derslerinin programlarında daha fazla yer almalıdır. Eğitimde sanatın gücü kullanılarak yeni bakış açıları kazandırılmalıdır.

Ekolojik bilinci gelişmiş bireylerin topluma kazandırılabilmesi için sanat eğitiminin verildiği bir ders olan Görsel Sanatlar derslerinin öğretim programlarının ve öğretmen kılavuz kitaplarının çevreselleştirilmesi gerekmektedir. Görsel Sanatlar dersinde, Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı ve öğretmenlere yol gösteren Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı'nın çevre eğitimi bağlamında zengin olması çok önemlidir.

Çevre canlı varlıklar için hayati bir öneme sahiptir. Canlıların mutluluğu üzerinde yaşadığı çevrenin refahına bağlıdır. Çevreye yeterince önemin verilmemesi ve gerekli önlemlerin alınmaması çevre sorunlarına sebebiyet vermiştir. Dünyanın ortak sorunu olan ve sağlığı tehdit eden bu sorunlar gün geçtikçe artmaktadır. Başlarda özellikle sanayi bölgelerinde sıkça rastlanan hava ve su kirliliğinin yanında artık günümüzde toksin atıklar, ozon tabakasının incilmesi, biyolojik zenginliğin ortadan kalkması, iklim değişiklikleri gibi daha tehlikeli boyutlarda olan çevre sorunları açığa çıkmıştır (Uyanık, 2017, s.1).

Dünya bütünsel bir çerçevede varlığını sürdürmektedir. Bu yüzden ekolojik sorunlar farklı coğrafi bölge ya da ülke tanımamaktadır. Çevre sorunları hepimizin küresel, ortak bir sorunudur. Bu sorunlardan biri de plastik kullanımıdır. Plastik kullanımı pratik olduğu için dünyada çok fazla tercih edilmektedir. Plastikler doğada ayrışması zor olan homojen olmayan maddelerdir ve ekosisteme çok büyük zarar vermektedir. Plastik üretimi 2014 yılından beri yılda 300 tona ulaşmıştır (Aydın ve diğ., 2019, s.18) Denizlerde bulunan mikroplastikler insan ve diğer canlıların yaşamlarını tehdit etmektedir. Pasifik okyanusunun ortasında bulunan Yedinci Kıta tam 7 ton plastik atığı: Türkiye'nin beş katı büyüklüğünde bir alanı kapsamaktadır (Baurriaud, 2019).

Küresel ısınma, hava kirliliği, zararlı atıklar, plastiklerden oluşan yeni bir kıtanın varlığı çevre sorunlarını tüm dünyada üzerinde durulması gereken bir sorun haline getirmiştir. Hızla büyüyen bu sorunlar karşısında eğer bir önlem alınmazsa ileriki nesiller dünyada bulunan kaynaklardan yararlanamaz duruma geleceklerdir.

Çevre eğitimi, bir bütün olarak, çerçeveye ve onunla ilgili problemlere karşı duyarlı ve ilgili, bireysel ve toplumsal olarak, günümüz problemlerinin çözümüne ve gelecektekilerin önlenmesine yönelik çalışmaları yapabilecek bilgi, tutum, davranış, güdü ve becerilere sahip bir dünya toplumu yaratma sürecidir (Ayaz, 1998'den aktaran Arslanyolu, s.14). Çevre eğitiminin farklı kaynaklarda farklı tanımları bulunmaktadır. Atasoy'a (2006) göre ise çevre eğitimi; çevre bilimi ile eğitim bilimlerinin ortak bir paydada çalışması sonucu gelişen bir alandır. Çevre eğitimi ekolojik duyarlılığın, çevre bilinci yüksek ekobirey yaratmaya yönelik bir eğitimin yanında; sürdürülebilir yaşam, toplumsal gönenç ve küresel barışın teminatıdır. Bu tanımlar doğrultusunda çevre eğitiminin esas amacı bireyin aldığı eğitim sonunda çevre dostu davranışlar sergileyerek, ekobirey olmasıdır.

Çevre için eğitim artık birçok ülkede vurgulanmaya başlamıştır. 2018 tarihinde Polonya'da düzenlenen 24. Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çevre Sözleşmesi Taraflarının Konferansı'nda, dünyayı tehdit eden çevre sorunları üzerinde derhal tedbir alınmasının üzeri çizilmiştir. Çevre eğitimi açısından Türkiye'deki son gelişmelere bakıldığında, Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı'nın ortaokullarda yürütmekte olduğu zorunlu biyoloji öğretimi programlarında, çevre ile ilgili konulara yer verilerek çevre bilinci geliştirilmesinin amaçlandığı görülmektedir (Pamuk, 2019, s.26-29).

Çevre sorunları tüm bilimsel alanları ilgilendiren bir problemdir. Bu sorunların üstesinden gelebilmek için interdisipliner mücadele etmek önemlidir. Bu sorunların aşılabilmesi için gerekli eğitim ve farkındalık sağlanmalıdır. Sürdürülebilir bir yaşam ve ileriye daha güzel bir çevre bırakabilmek için çocuklara gerekli bilgi ve beceriler kazandırılmalıdır. Bu bilinç önce aile ortamında sonrada okulda öğrencilere kazandırılmalıdır.

Çevre eğitimi üzerine alanyazın incelendiğinde ülkemizde ve yurtdışında birçok bilimsel araştırmanın yapılmış olduğu saptanmıştır. Çevre eğitimi ile ilgili Türkiye'de yapılmış olan araştırmalarda, konunun daha çok kuramsal düzeyde, çevre eğitiminin önemi ve çevresel tutum gibi konular çerçevesinde işlendiği görülmektedir (Berberoğlu, 2015, s.69). Türkiye'de çevre eğitimine ilişkin çalışmaların çoğunlukla çevre kavramı, çevresel davranış, çevre bilinci, çevre sorunları, ekopedagoji, sürdürülebilir eğitim, geri

dönüşüm alanında; Görsel Sanatlar Öğretim Programı ve Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı üzerine ise eğitim alanında yapıldığı görülmüştür. Dünyada çevre eğitimi ile ilgili araştırmalar, genellikle çevre kavramı, sürdürülebilirlik, doğa sorunları, biyolojik çeşitlilik, çevre savunuculuğu alanında; Görsel Sanatlar Öğretim Programı ve Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı üzerine ise eğitim alanında yapıldığı görülmüştür.

Bu çalışmada Görsel Sanatlar Öğretim Programı (Ortaokul) ve Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda çevre eğitimi ele alınmıştır. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nda (Ortaokul) yer alan öğrenme alanlarında bulunan kazanımların çevre eğitimine doğrudan ve dolaylı olarak sağladığı katkılar ve eksiklikler tespit edilmiştir. Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda çevre eğitimi incelenerek kitapta yer alan konuların ve görsellerin çevre eğitimine sağladığı katkılar ve eksiklikler tespit edilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Araştırmanın problemi Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (Ortaokul) ve Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı'nı çevre eğitimi bakımından incelemektir. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (Ortaokul) ve Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı'nın incelenmesinin temel amacı çevre eğitimi bağlamında bilişsel, duyuşsal, davranışsal yönden çevre eğitimi konusunda ne düzeyde yeterli olduğunun tespit edilmesidir. Bu bağlamda çevre bilinci oluşturabilmek için çevre eğitiminin Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (Ortaokul) ve Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda yer alması büyük önem arz etmektedir.

Çevre bilincinin çocuklara kazandırılmasında diğer alanlar kadar sanat eğitiminin de rolü çok büyüktür. Ekolojik sanat eğitimi yarının yetişkinleri olan çocukların çevreye karşı tutumunu geliştirerek, çevre dostu davranışlar kazanmasını sağlamaktadır. Çevre eğitimini artırmaya yönelik konular sanat eğitimi derslerinin programlarında daha fazla yer almalıdır. Eğitimde sanatın gücü kullanılarak yeni bakış açıları kazandırılmalıdır. Sanat yoluyla çevre eğitiminin kazandırılabilceği bir ders olan Görsel Sanatlar dersinde; Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı ve Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı'nın çevre eğitimi bakımından zengin olması çok önemlidir. Çevre eğitimi konularının derslerin öğretim programları ve öğretmenlere yol gösteren öğretmen kılavuz kitaplarında yer alması zaruri bir ihtiyaçtır. Alanyazında çevre eğitimi ile ilgili

yürütülmüş olan çok sayıda bilimsel çalışma olmasına rağmen, Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nda çevre eğitimi üzerine yapılan çalışmalar çok kısıtlıdır. Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda ise çevre eğitimi üzerine herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (Ortaokul) ve Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda çevre eğitimini inceleyen bu çalışma alanyazındaki söz konusu eksikliği gidermiştir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada Türkiye'de Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (Ortaokul) ve Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı (2019) incelenerek; kullanılan görsellerin, konuların ve kazanımların çevre eğitimine katkılarını tespit etmek varsa eksiklikleri ve olumsuzlukları belirlemek amaçlanmıştır.

Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (Ortaokul) ve Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı'nın çevre eğitimine katkılarını belirlemek amacıyla şu sorulara yanıt aranmıştır:

1. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nda (Ortaokul) çevre eğitimi ile ilgili kazanımların yer alma durumu nedir?
2. Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda bulunan bölümlerde çevre eğitiminin yer alma durumu nedir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Çevre sorunlarının çözülebilmesi için eğitim süreçlerinin niteliğinin artırılması gerekmektedir. Çevre sorunlarına karşı farkındalığı yüksek, duyarlı bireyler yetiştirebilmek bu bağlamda önemlidir. Olumsuz tutum ve davranışları değiştirerek kalıcı davranış değişikliği oluşturabilmek açısından verilen eğitimin kalitesini artırmaya yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (Ortaokul) ve Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı'nın içeriğinin zenginliği bu bağlamda önem arz etmektedir. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (Ortaokul) ve Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda geçen kazanım, konu ve görsellerin çevre eğitimine ne düzeyde katkı sağladığı üzerinde durulması gereken önemli bir konudur.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma Türkiye’de Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı Ortaokul Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (2018) ve Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı (2019) ile sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Öğretim Programı : Belli bir öğretim basamağındaki çeşitli sınıf ve derslerde okutulacak konuları, bunların amaçlarını, her dersin sınıflarına göre haftada kaç saat okutulacağını ve öğretim metotlarını, tekniklerini gösteren kılavuzdur (Büyükkaragöz, 1997).

Öğretmen Kılavuz Kitabı : İlgili eğitim ve öğretim programlarında yer alan kazanım ve açıklamalar doğrultusunda, dersin öğrenilmesini kolaylaştıracak, öğrencilere yardımcı olacak çeşitli örnek, alıştırma, işlenen ünitelerle ilgili internet adresleri, okuma kaynakları ve diğer etkinlikleri kapsayan, yaprakları ayrı ayrı da kullanılabilen basılı/ PDF formatında eser ile üniteleri görsel ve işitsel yönden destekleyen kaset, disket, CD gibi elektronik kayıt ortamlarını kapsayan set (MEB, 2015).

Çevre Eğitimi : Çevrenin korunması için tutumların, değer yargılarının, bilgi ve becerilerin geliştirilmesi ve çevre dostu davranışların gösterilmesi ve bunların sonuçlarının görülmesi (Erten, 2004, s.3).

Çevre Bilim (Ekoloji) : Canlıların dağılımını, miktarını belirleyen ve onların çevrelerinde meydana gelen karşılıklı ilişkileri inceleyen bir bilim dalı (Yıldırım, 2017, s.90).

Ekopedagoji : Özünde doğaya, insana, kültüre, çeşitliliğe saygı bulunan felsefi bir görüş (Gronemeyer, 1987, s.70).

2. ALANYAZIN

Bu bölümde araştırmanın kuramsal çerçevesi doğrultusunda; Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (Ortaokul), Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı, çevre kavramı, çevre eğitimi, sanat ve çevre eğitimi ile ilgili yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. Görsel Sanatlar Dersi

Görsel Sanatlar resim, heykel, tekstil, mimarlık, grafik sanatlar, moda tasarımı gibi oldukça geniş bir alanı kapsar (Göknur, 2011, s.7). Görsel sanat dersi ise bireye estetik kişilik kazandıran eğitim bilimlerinin çalışma alanlarından biridir. Görsel Sanatlar dersi sanat yoluyla öğrenme alanıdır.

Görsel Sanatlar dersi sadece yetenekli kişileri değil, toplumdaki bütün bireylerin sanatla tanıştığı bir süreçtir. Bireye estetik kişilik kazandıran bir alandır. Görsel Sanatlar eğitimi içerdiği özelliklerle, genel eğitimin ayrılmaz bir parçası olması gereken, sanatların yasa ve tekniklerini kullanarak bireye estetik kişilik kazandırmayı hedefleyen bir eğitim alanıdır (Nalinci, 2014, s.4).

Görsel Sanatlar dersi sanatı içselleştiren ve sanat aracılığıyla kendini ifade eden bireyleri topluma kazandırır. Görsel Sanatlar dersi; öğrencilerin sanattan zevk alan, sanatı içselleştiren, bilinçli, estetik zevke sahip ve eleştiri yapabilen nesiller olarak yetişmesini amaçlamaktadır (Pekdağ, 2011, s. 1).

Görsel Sanatlar dersi toplumsal duyarlılığı artmış, çok yönlü düşünebilen bireyleri topluma kazandırır. Görsel Sanatlar dersi, çağdaş toplumların temel taşları olan insanların niteliklerini ve insani değerlerini geliştirmek, bireysel ve toplumsal duyarlılıklarını artırmak için temel eğitim çağı içinde önemli bir yer tutar (Ateş, 2007, s. 1).

Görsel Sanatlar dersi çocuğun kendini ifade ettiği, estetik beğeni duygularını geliştirdiği, sanatsal faaliyetlerini gerçekleştirdiği bir derstir. Daha önceleri Resim- İş olan bu dersin adı ihtiyaçları karşılamaması ve amacı tam olarak yansıtabilmesi doğrultusunda Görsel Sanatlar olarak değiştirilmiştir. Görsel Sanatlar dersi yalnızca yetenekli kişileri geliştirmeyi amaçlamaz, bireylerin estetik kişilik kazanmasını amaçlar. Görsel Sanatlar dersi çoğu kişinin yanıldığı gibi, yalnızca yetenekli insanların yapabileceği bir etkinlik değil, her bireyin kendi özüne inebileceği bir kişilik eğitimidir (Türkkan, 2008, s.9).

Eğitim sisteminde fen ve matematik alanlarına ağırlığın verilmesi resim- iş dersinin önemszenmemesine yol açmıştır (Kırırışoğlu, 1990'dan aktaran Güneş, 2006). Eğitim sisteminde Görsel Sanatlar dersine daha fazla ehemmiyet verilmelidir. Görsel Sanatlar dersi sadece sanat alanında değil, diğer alanlarda da çocuuğun gelişimine katkı sağlar.

2.2. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı

Program; bir eğitim kurumunun, çocuklar gençler ve yetişkinler için sağladığı, milli eğitimin ve kurumun amaçlarının gerçekleşmesine dönük tüm faaliyetlerdir (Varış, 1996'dan aktaran Göknur). Bir programın etkililiği; programın verimli olmasına ve çok yönlü olmasına bağlıdır. Bir öğretim programının etkili ve verimli olabilmesi, o programın iyi hazırlanması ve sürekli olarak değerlendirilmesi dolayısıyla geliştirilmesi ile mümkündür (Pekdağ, 2011, s.7).

Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı; Milli Eğitim Bakanlığının 2018 yılında güncellediği, Görsel Sanatlar dersi için yayınlamış olduğu programdır. Görsel Sanatlar eğitimi verebilmek için kazanımları çok iyi planlanmış bir Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'na ihtiyaç vardır.

2.2.1. Özel amaçlar

Görsel Sanatlar eğitimi, bireyin kendini ifade edebilme, estetik bilinç kazanma gibi kişisel yaşantısına katacağı olumlu edinimler ve toplumlar açısından avantajlar sağladığından her düzeydeki yaş grubundan bireyler için bir gereksinimdir (MEB,2018, s.8). Bu bağlamda Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nda 12 tane hedefe yer verilmiştir. Bu hedefler; bireylerin bilgi ve beceriye sahip olması, görsel okuryazarlık bilinci kazanması, estetik bilince sahip olması, kültürel mirası koruması ve bireyin disiplinlerarası çalışması gibi amaçlardır.

2.2.2. Alana özgü beceriler

Bu kazanımlarda ilkokul ve ortaokul seviyesinde öğrencilerin bilgiyi analiz ederek, yorumlayarak, değerlendirerek özgün çalışma becerisine ulaşmaları hedeflenmiştir. Bu doğrultuda farklı tekniklerin bir arada kullanılması üzerinde durulmuştur. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nda kazandırılacak beceriler aşağıda tablo halinde verilmiştir (MEB, 2018, s.9).

Tablo 2.1. *Görsel Sanatlar Öğretim Programı'nda alana özgü beceriler (MEB, 2018)*

Algılama	Analiz Etme
Bilişim Teknolojilerini Kullanma	Değerlendirme
Çok Yönlü Düşünme	Eleştirel Düşünme
El-Göz-Beyin Koordinasyonu Sağlam	Estetik Duyarlılık
Görsel Okuryazarlık	Kültürel Miras
Sanatsal Etik	Öz Farkındalık
Tasarım	Medya Okuryazarlığı
Gözlem Yapma	Malzeme Kullanma
Sentez	Yaratıcı Düşünme

Tablo 2.1'de Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın amacı alana özgü bilgi ve becerileri kazandırmanın ötesinde bireyin analiz, sentez, değerlendirme yapabilmesini sağlamaktır. Günümüzde eğitim sisteminden beklenen, sadece belirli bilgi ve becerilerin öğrencilere kazandırılması değil bireyin bunlardan sentezler, değişik fikirler, ürünler ortaya çıkarabilme yeteneğinin geliştirilmesidir (Gökay ve Yılmaz 2009'dan aktaran Yalçın, s.161).

2.2.3. Uygulamada dikkat edilecek hususlar

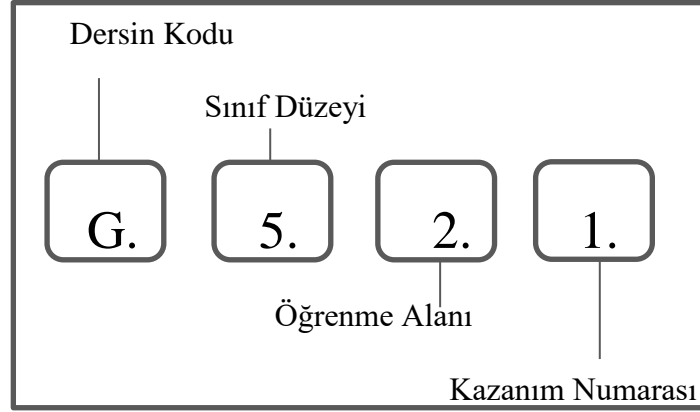
Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nda dikkat edilecek hususlar maddeler halinde verilerek ayrıntılı açıklamalar yapılmıştır. Bu doğrultuda; uygulamada bütünlük sağlanmasına, disiplinlerarası çalışmaya, konuların öğrenci seviyesine uygun olmasına, Atatürkçülük konularına programda yer verilmesine, farklı öğretim yöntem ve tekniklerden yararlanılmasına, öğrencilerin kendini ifade edebilmesine, çevre eğitimine yer verilmesine ve bireysel farklılıkların göz önünde bulundurulmasına dikkat edilmelidir (MEB, 2018, s.10).

2.2.4. Programın yapısı

Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın yapısında, her sınıf düzeyi için giriş paragrafının ardından temel öğrenme alanları ve kazanımlara yer verildiği açıklanmıştır. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın öğrenme alanları:

1. Görsel İletişim ve Biçimlendirme,
2. Kültürel Miras,
3. Sanat Eleştirisi ve Estetik şeklindedir (MEB, 2018, s. 11).

Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nda kazanımlar aşağıdaki gibi kodlanmıştır. Dersin adının baş harfi dersin kodu bölümünde yer almıştır. Numaralandırma sisteminde dersin kodu, sınıf düzeyi, öğrenme alanı ve kazanım numarasına yer verilmiştir. Kazanımların bu şekilde kodlanması programın bir düzen içerisinde olmasını ve uygulanabilirliğini kolaylaştırmaktadır.

Şekil 2.1. Görsel Sanatlar Öğretim Programı'nda kazanım numaralandırma sistemi (MEB, 2018)

2.3. Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı

Görsel Sanatlar öğretmenlerine bir yol haritası olan Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 2. Maddesinde ifade edilen Türk Milli Eğitimin Genel Amaçları ile Türk Milli Eğitiminin Temel İlkeleri esas alınarak hazırlanmıştır. Görsel Sanatlar öğretmenlerinin alana dair bilgisini zenginleştiren Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı, 1-8. Sınıfların öğrenme alanları göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır (MEB, 2019).

Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı, öğrenme alanları üzerinde durarak dersin işlenişini örneklerle zenginleştirirken, örneklerin esnek yapıda olduğunu ve bulunan ortam doğrultusunda kazanımlara uygun farklı konularının işlenebileceğini önsözde belirtmiştir (MEB, 2019).

2.4. Çevre Kavramı

Çevre literatürde üzerine çok fazla tanım yazılmış olan bir kavramdır. Çevre; insanların ve diğer canlıların hayatları boyunca ilişkilerini sürdürdükleri ve karşılıklı olarak etkileşim içinde buldukları fiziki, biyolojik, sosyal, ekonomik ve kültürel ortamdır (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2014). Başka bir kaynakta ise çevre; insan ve diğer tüm canlı varlıklar ile birlikte doğanın ve doğadaki insan yapısı öğelerinin bütünü

olarak tanımlanmıştır (Ertürk,2003, s. 45). Çevre kavramı sade görünse de karmaşık ve kompleks bir kavramdır. Çevrenin canlılar üzerinde dolaylı ve dolaysız büyük etkileri vardır. Çevre nitelik bakımından fiziksel ve toplumsal çevre, fiziksel bakımdan ise doğal ve yapay çevre olarak ikiye ayrılır. Doğal çevre, oluşumunda insan etkisinin olmadığı çevredir. Yapay çevre ise insanların kendi amaçları doğrultusunda değiştirdikleri çevredir. Buradan anlaşılacağı üzere insan doğada söz sahibi olduğunu ilan etmiştir (Yıldız, 2000'den aktaran Kara, s.52). Doğa ise canlı, cansız unsurları kapsayan ve kendisini yenileyebilen sistemdir.

2.4.1. Çevrenin önemi

İnsan çevrenin içine doğar ve hayatının sonuna kadar çevre ile ilişkisi devam eder. İnsan çevreden bağımsız düşünülemez ve çevrenin bir parçasıdır. Canlıların mutluluğu üzerinde yaşadıkları çevrenin refahına bağlıdır. Doğanın kendi kendisini yenileme gücünün bir sınırı vardır ve insanların doğaya yaptığı tahribatlar; doğanın kendini yenileyemeyeceği seviyeye gelmiştir. Sosyo-ekonomik çalışmalar canlıların daha iyi bir çevrede yaşayabilmeleri için çalışmalarını artırmalıdır.

Ekonomik büyüme gerçekleşikçe tahribatta artmıştır. Üretimin artışı beraberinde tüketim artışını da getirmiştir. Çevresel bozulma açısından suçlanması gereken bu olguların kendisi değil, bu olguların sağlıksız, düzensiz ve plansız gelişmesine ortam hazırlayan politikalar (Ertürk, 2003, s.2).

2.4.2. Çevre sorunları ve canlılara etkileri

Nüfusun artışı ile birlikte çevre sorunları insanların hayatını olumsuz etkilemiştir. Hava, su, toprak kirliliği ile birlikte, bitki örtüsünün yok olmaya başlaması, nesli tükenen hayvanlar, ses kirliliği, görüntü kirliliği insan yaşamını olumsuz etkileyen sorunlardır. Çevre sorunları sadece insanları değil bütün canlıları olumsuz etkilemektedir. Son yıllarda çevre kirliliği çok hızlı artmaya başlamıştır. Çevre kirliliğindeki bu hızlı artış canlıların yaşamını ciddi anlamda tehdit etmektedir. Ekolojik denge hızla bozulma durumuna gelmiş. Sürdürülebilirlik tehlikeye girmiştir.

Çevre sorunlarının artmasında sanayileşmenin, nüfusun artmasının, küresel ısınmanın, bitki ve hayvan türlerinin yok oluşunun, yer altı su seviyesinin alçalması, orman yangınlarının, kişi başına düşen tarım arazilerinin azalmasının, okyanusların kirlenmesinin büyük payı vardır. Sanayileşme ve nüfus arttıkça atıklar da artmaktadır.

İklim yapısının değişmesi; küresel ısınmaya, çölleşmeye, buzulların erimesine sebebiyet vermektedir. Toprağın kirlenmesi ve ormanların tahribatı; erozyona, bitki ve hayvan türlerinin yok olmasına sebep olur.

Dünya bütünsel bir çerçevede varlığını sürdürmektedir. Bu yüzden ekolojik sorunlar farklı coğrafi bölge ya da ülke tanımamaktadır. Çevre sorunları hepimizin küresel, ortak bir sorundur. Bir bölgede yaşanan çevre sorunları dünyanın farklı bir bölgesinde etkisini göstermektedir. Ülkeler bu sorunlar karşısında ortak kararlar almalıdır.

İnsanların sebep olduğu doğa yıkımına çevre sorunları demek bile; bu sorunların sanki çevreyi bağladığı gibi bir algı yanılması oluşturmaktadır. Bu yüzden bu sorunlara insanların sebebiyet verdiği sorunlar demek daha uygun bir tanımlama olacaktır.

Çevre sorunlarının farklı bir boyutu ise bozulan dengenin kısa vadede toparlanamayıp, kendisini yenilemek için zamana ihtiyaç duymasıdır. Çözüm önerilerinin uygulamaya konulması durumunda bile ekosistemin kendini toparlaması yıllar alacaktır. Bu yüzden zaman kaybetmeden çözüm odaklı kararlar uygulamaya konulmalıdır.

Bireylere bakış açısı kazandıran eğitim kurumlarının sorumluluğu bu anlamda büyüktür. Çevreye olan bakış açısı değişmediği sürece bu sorunlar var olmaya devam edecektir. Bu konulardaki doğaya bakış açısının değiştirilmesi, bireyin de doğa ile ilgili algısını değiştirecektir. Bu bakış açısını değiştirerek doğaya hak ettiği ilgiyi, değeri vermeliyiz. Bireyin doğaya karşı olan sorumlulukları üzerine eğitim kalitesi artırılmalıdır.

Çevre eğitimi verilirken bilgilendirmek tek amaç olmamalıdır. Çocukların çevreye karşı duygu dünyasını, çevre tutumlarını değiştirebilmek, 'Eko insan' bakış açısını kazandırabilmek amaçlanmalıdır (Atasoy, 2006, s. 129). Çocuğun çevre ile doğa ile bütünleşmesi, doğadan aldığı estetik uyumun güçlenmesi hedeflenmelidir.

Çevre sorunlarının temeli eğitime dayanır lakin eğitimi tek çözüm olarak görmek bir yanılgıdır. Çevre sorunlarını çözebilmek için bütüne odaklanıp, diğer alanlarla işbirliği yapılmalıdır.

Canlıların sağlıklı bir biçimde yaşayabilmesi için çevre kirliliğinin yok olması gerekmektedir. Çevre kirliliğini oluşturan etkenlere bir çözüm bulunmalıdır. Çevre kirliliğinin boyutları aşağıda başlıklar halinde açıklanmıştır.

2.4.2.1. Hava kirliliği

Yeryüzündeki herhangi bir faaliyet alanından doğaya salınan zararlı maddelerin, atmosferdeki gaz dengesini bozması ve bunun sonucunda havanın canlılara zararlı hale gelmesi hava kirliliği olarak tanımlanabilir (Keleş ve Hamamcı, 1998'den aktaran Kara, s.55). Hava canlılığın devamı için temel bir kaynaktır. Hava kirliliği canlıların yaşamını olumsuz etkilemektedir. Sanayileşme, kentleşme gibi faktörler hava kirliliği üzerinde olumsuz etkilere sebep olmaktadır.

2.4.2.2. Su kirliliği

Canlılar için hayati önem taşıyan bir madde olan suyun kirlenmesi çok önemli bir sorundur. Su kirliliği, su kaynağının belirli bir amaç için kullanılabilirliğinin azalması ya da yok olması olarak ifade edilir (Gürpınar, 1992'den aktaran Kara, s.56). Su kendi kendisini yenileyebilen bir kaynak olsa da suyu kirleten sayısının fazla olması ve kirin miktarının fazlalığı suyun kendisini temizlemesini engellemektedir.

2.4.2.3. Toprak kirliliği

Toprak üzerinde yaşadığımız hayatın bir kaynağıdır. Toprak üretimin temel taşıdır. Bu yüzden toprağın kirlenmesi bitki örtüsünü de etkiler. Toprak kirliliği doğrudan olabildiği gibi dolaylı olarak su ve hava kirliliği sonucunda da oluşabilmektedir. Bitki örtüsünden kaynaklı sorunlar bu başlık altındadır. Erozyon, bitkilerin yok olması, toprak kirliliğini oluşturan unsurlardır.

2.1.2.4. Gürültü ve ses kirliliği

Ses seviyesinin yükselmesi gürültü kirliliğine sebep olur. Gürültü özellikle şehir hayatıyla birlikte nüfusun yoğunlaşması sonucu artmıştır. İnsanların iç içe yaşaması gürültü kirliliğini artırmıştır. Rahatsız edici etkisiyle insanları psikolojik olarak kötü etkilemektedir.

2.4.2.5. Görüntü kirliliği

İnsanın beş duyusuyla algıladığı çevrede gözlemediği kirlilikler çeşitli olumsuz etkilere yol açmaktadır. Bunlar başında görsel kirlilik ilk sırada gelmektedir (Yaman, 2020, s.140). Özellikle doğanın çok uzun yıllar boyunca ayrıştıramadığı plastikler çevre kirliliğinin önemli bir bölümünü oluşturuyor. Çöplerin çok fazla artması yine insan hayatını olumsuz etkileyen bir etkidir. Bunun dışında düzensiz bir yapı olan gecekondularda görüntü kirliliğine sebep olmaktadır. Bilinç seviyesi düşük olduğu için insanlar çevreye çok rahat bir şekilde çöp atmaktadır. Doğaya karşı bilinçli bireylerin yetişmesi bu durumu önleyecektir.

2.4.2.6. Mikroplastikler

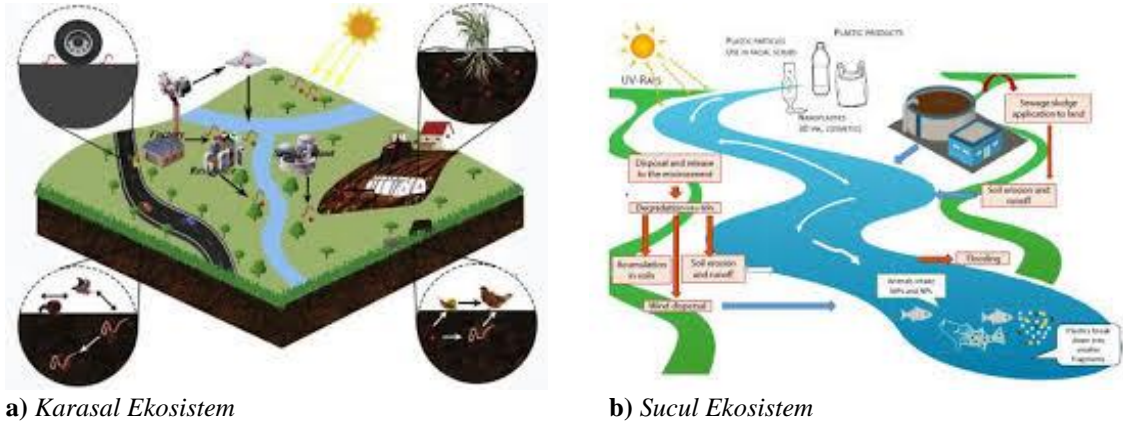
Dönüşen dünya yüksek hayat kalitesini getirirken beraberinde ekosistemin mağduriyetine sebep olmuştur. Plastiklerin bilinçsiz tüketimi ve doğada çok uzun yıllar ayrışmaması büyük çevre sorunlarına sebep olmuştur. Plastiklerin kolay işlenmesi, kullanışlı olması, ucuz olması, kolay ulaşılabilir olması sebepleriyle çokça tercih edilmesi çevre kirliliğini artırmıştır.

Ülkemizde ve dünyada plastik üretimi her yıl katlanarak artmaktadır. Plastikler sadece kara hayatını değil, su hayatını da olumsuz etkilemektedir. Denizlere atılan hatta okyanuslara ulaşan plastikler, sularda yaşayan canlıların bu plastikleri yemek zannedip ölmelerine ya da mideleri ile solunum yollarının bu plastiklerle dolmasına sebep olmaktadır.

Plastiklerin çeşitli sebeplerle parçalara ayrılmasıyla mikroplastikler oluşur. Zamanla daha büyük plastik atıkların aşınması ile de oluşur. Boyutu 5 mm'den daha küçük plastik partikülleri mikroplastik olarak adlandırılmaktadır (Aydın ve diğ.,2019 s.17). Mikroplastikler heterojen yapıda maddelerdir. Bu yüzden doğaya karışımı çok uzun yıllar sürmektedir. Katı atıklardan biri olan plastikler çöpe atıldığı zaman çürümeden, paslanmadan, çözünmeden ve biyolojik olarak bozulmadan doğada uzun yıllar kalmaktadır (Çimen ve Yılmaz, 2012, s.65). Denizlerdeki mikroplastik kaynağının büyük çoğunluğunu atık sular ve çamaşır yıkadıktan sonra ortaya çıkan parçalar oluşturur.

Mikroplastikler sadece suda değil, havada da bulunmaktadır. Bunun dışında tükettiğimiz besinlerinde içerisinde mikroplastik mevcuttur. Gübreleme ve sulama kanalıyla toprağa, oradan da besinlere ulaşır. Kullandığımız sofrada bile mikroplastik mevcuttur (Kanlı ve Kurt, 2019, s.497).

Plastiklerin sulara ulaşması ile su ortamlarında mikroplastik kirliliği meydana gelir. Bu kirlilik beraberinde biyolojik kirlenmeyi getirir. Bu kirliliğin insan sağlığı üzerindeki olumsuz etkileri halen araştırılmaktadır. Dibe çöken mikroplastikler sirkülasyona uğrayarak tekrar yüzeye ulaşabilir. Bu döngü bu şekilde sürekli kendini yeniler. Yapılan çalışmalar farklı ortamlarda mikroplastiklerin var olduğunu göstermiştir. Şekil 2.1’de karasal ve sucul ekosistemlerdeki mikroplastiklerin kaynakları ve akıbeti verilmiştir (Aydın ve diğ.,2019 s.20).

Şekil 2.2. Mikroplastiklerin kaynakları ve akıbeti (Aydın ve diğ., 2019)

Ülkemizde mikroplastik üzerine yapılan çalışmalar azdır. 2019 yılında plastik kullanımını azaltmak için poşetlerin tüketimi azaltılmıştır. Bu konuda daha fazla çalışma yapılarak plastik kullanımı azaltılmalıdır. Bu konuda yeterli bilgilendirme sağlanarak bilinçli bir nesil oluşturulmalıdır. Mikroplastiklerin kaynağını oluşturan makroplastikler üzerinde önlem alınmalıdır. Bu sorun üzerine çevre politikaları oluşturulmalıdır. Plastik atıkların miktarını azaltabilmek hedeflenmelidir. Küresel bağlamda mikroplastikler konusunda neler yapılabileceği düşünülmelidir. Plastiklin tekrar dönüştürülebilmesi için yapılan çalışmalar artırılmalıdır.

2.4.3. Çevre sorunları ile başa çıkabilmek için alınacak önlemler

İnsan hem sosyal sistemin hem de ekolojik sistemin bir parçasıdır. Çevre sorunlarıyla başa çıkabilmek için sosyal sisteme sahip çıkıldığı gibi ekolojik sisteme de sahip çıkmak gerekmektedir. Çevre sorunları ile başa çıkabilmek için sadece bireylere değil, topluma, kuruluşlara, hükümetlere de sorumluluk düşmektedir. Tüm kuruluşlar ortak iş birliği ile bu sorunlara yönelik çözümler getirmelidir Bu konuda gerekli planlamalar yapılmalı, yeni yöntemler geliştirilmelidir. Bu konunun son dönemlerde üzerinde daha fazla düşünülen bir konu haline gelmesi çevre için olumlu bir geri dönüşür. Tüm ülkelerin seferber olduğu; çevre koruma sistemleri, kalkınma planları, politikalar hazırlamak alınacak önlemlerdir (Keating, 1993'den aktaran Kara, s.68).

2.4.3.1. Geri dönüşüm

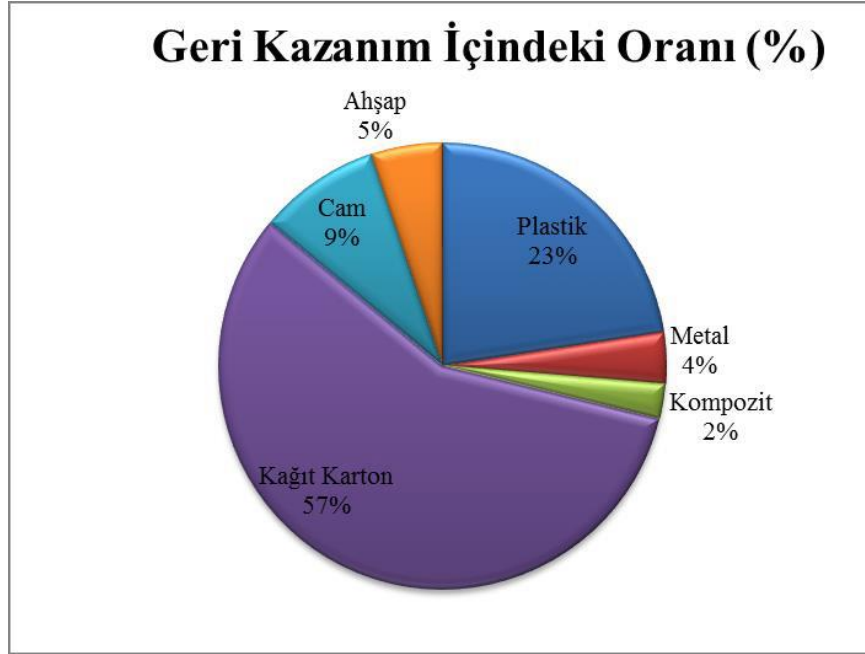
Yeniden değerlendirilme imkânı olan atıkların çeşitli işlemlerden geçirilerek hammaddeye ya da yan ürününe dönüştürülerek tekrar üretime katılmasına geri dönüşüm denir (Çimen ve Yılmaz, 2012, s.65).

Geri dönüşüme atmak yerine doğaya salınan atıklar, doğada çok uzun yıllar varlığını devam ettirebilmektedir. Bazı plastikler, doğada 700 yıl bozulmadan kalabilmektedir (Çimen ve Yılmaz, 2012, s.65). Günümüzde atıkların çoğu tekrar dönüştürülebilmektedir. Çevrenin sürekliliği için literatürde 3-R'den bahsedilmektedir. Bunlar azaltmak, yeniden kullanmak ve geri dönüşüm olarak açıklanmaktadır (Kara, 2019, s.54).

Atıkların çoğu geri dönüştürülebilmektedir. Geri dönüşümün dünya üzerinde birçok olumlu etkisi vardır. Bunlardan bazıları; çevre kirliliğinin önemli boyutlarda azalması, daha sağlıklı bir yaşam olanağı, plastik kullanımının azaltılmış olması, doğal kaynakların daha tasarruflu kullanılması gibi etkilerdir.

Geri dönüşümün alışkanlık haline getirilebildiği alanlardan biri okul ortamıdır. Bu konuda okul önemli bir etki alanına sahiptir. Okulda verilen çevre eğitiminin kalitesi çok önemlidir. Okulda verilen eğitimde doğal kaynakların tükenebileceği bilgisi verilmelidir. Geri dönüşüme konulabilecek nesnelerin çevreye atıldığında doğaya vereceği hasarın neler olduğu üzerinde durulmalıdır. Geri dönüşüme konulabilecek nesneler öğretilmeli, geri dönüşüm süreçleri hakkında ayrıntılı bilgilendirme yapılmalıdır.

Geri dönüşüme atılmayan çöpler çevre kirliliğine sebep verir. Yapılan her bir davranışın başka bir olaya sebebiyet vereceği unutulmamalıdır. Tüketim kültürünün karşısına geri dönüşümün gelebilmesi için bireylere farkındalık kazandırılmalıdır.

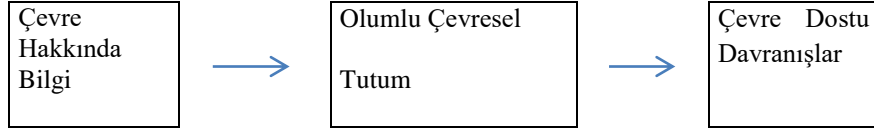
Şekil 2.3. Plastik atıkların geri dönüşüm içindeki oranı (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2017)

Tablo 2.1’de plastik atıkların geri dönüşüm içerisindeki oranı %23’tür. En fazla geri dönüşüme kazandırılan atık, kartondur. Türkiye 2025’te plastik poşet kullanımını %40’a düşürmeyi hedeflemektedir (Kanlı ve Kurt, 2019, s.507).

2.4.3.2. Çevre dostu davranışlar

Yaşam tarzını kolaylaştıran plastik ürünlerin kullanımı, poşet, bebek bezi gibi buluşlar kullan at tüketim toplumunu oluşturmuş aynı zamanda doğaya zarar vermiştir. Kirlenen doğanın yenilenebilmesi için alternatif çözümler düşünölmeye başlanmıştır. Bu noktada bireye sorumluluk düşmektedir. Bireylerden beklenen çevre dostu davranışlar geliştirerek bu davranışları alışkanlık haline getirmesidir.

Çevre dostu davranışlar çevreye karşı geliştirilen olumlu davranışları kapsamaktadır. Çevre dostu davranışlar son yıllarda üzerinde durulan önemli bir konudur. Çevre dostu davranışlar adım adım gerçekleşen bir sistemdir.

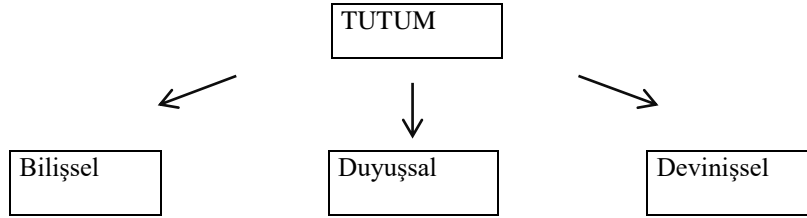

Şekil 2.4. Çevre dostu davranışları özendiren doğrusal model (Karaismailoğlu, 2018)

Çevre dostu olmayan bireyler hem kendi kendilerine hem de diğer canlılara zarar vermektedirler. Çevreye verilen zararlar zamanla sağlık sorunlarına ve geri dönülmez sorunlara yol açmaktadır. Sağlıksız beslenmekte çevre üzerinde olumsuz etkiler doğurmaktadır. Fastfood kültüründe kullanılan at plastikler ve insanların hızlı yaşamaya çalışması çevreye zarar vermektedir.

2.4.3.3. Çevre tutumu

Çevre bireyin yaşamının bir parçasıdır. Bireyin bunu fark edebilmesi ve çevreye karşı olumlu bir tutum geliştirmesi, çevreye değer vermesi, çevreyi koruması gerekmektedir. Bireye bu farkındalık erken yaşta kazandırılmalıdır. Tutum bireyin inançlarının, düşüncülerinin, hislerinin, davranışlarının toplamıdır.

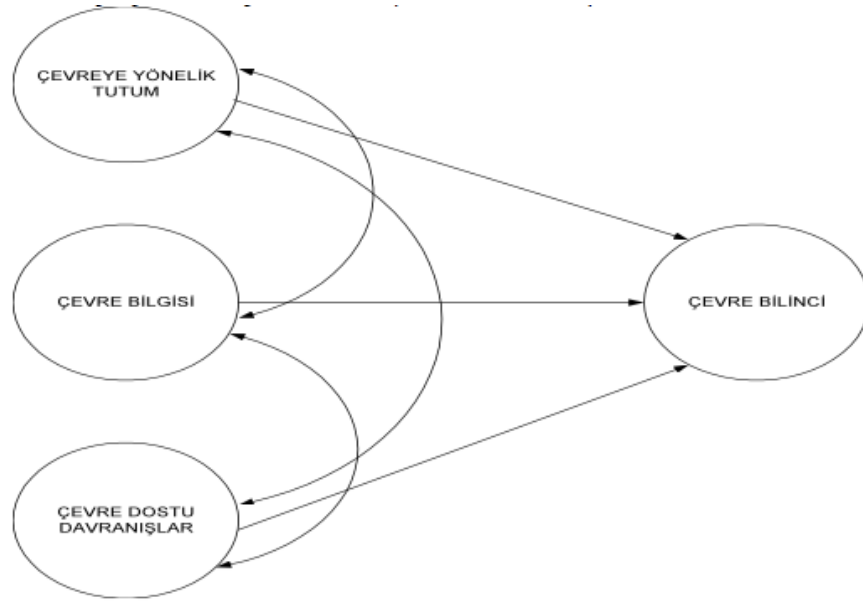

Şekil 2.5. Tutumun bileşenleri (Atasoy, 2006)

Şekil 2.5’ te tutumu oluşturan etkenler verilmiştir. Çevre tutumu; çevreye ilişkin konulara olumlu yaklaşma, yaklaşmama ya da tarafsız kalma şeklinde verilen tutarlı bir öğrenilmiş tepki eğilimidir (Atasoy, Aktaran Arslanyolu, s.14).

2.4.4. Çevre bilinci ve gelişimi

Bilinç, bireyin kendisini ve çevresini tanımasıdır. Çevre bilinci ise çevreye karşı olumlu tutum ve davranış içersin de olmaktadır. Çevre bilincinin çocuğa kazandırıldığı ilk yer ailedir. Daha sonra ise eğitim kurumlarıdır. Bu yüzden eğitim kurumlarının çevre bilinci kazandırmadaki önemi büyüktür. Ailelerin ve kurumların bilinç düzeyini artıracak çalışmalar; çevre bilincini de artıracaktır (Albaş, 2011’den aktaran Selimoğlu, s.21).

Şekil 2.6. Çevre bilinci ve çevre bilincini oluşturan tutum, bilgi ve davranışlar (Karaismailoğlu, 2018)

Bireyin çevre bilincine yönelik; tutum, bilgi ve davranışları arasındaki ilişki şekilde verilmiştir. Çevre kirliliği farkındalık oluşturulmadığı, insanların bilinç düzeyi artırılmadığı sürece artmaya devam edecektir. Küresel olarak çevreye olan bakış açımız radikal bir değişim geçirmelidir. Farkındalık oluşturulmadıkça, hızla büyümeye devam edip, canlıların sağlığını olumsuz etkileyecektir. Bu konu artık hayati bir mesele olmuştur. Çevre kirliliğindeki artış kapasitesi çok fazladır. Artık insanların duyarsız kalamayacağı, önlem almak zorunda oldukları bir dönem başlamıştır. Uygulanan politikalar doğanın dengesini bozmaktadır. Bu sorun tüm dünyanın, devletlerin sorunudur. Devletler politikalarını bu soruna çözüm getirecek biçimde önlemler üzerinden yapmalıdır. Gelecek nesillere karşı sorumlu olduğumuzun farkına varıp, sürdürülebilir bir politika ile yaşanabilir bir gelecek hedeflenmelidir.

İnsanın doğayla etkileşimi çevre bilinci kazanma konusunda çok önemlidir. Doğayı yok edip, tüketmek yerine; doğayı koruyan, çevreye duyarlı bireyler yetişmelidir. Bu doğrultuda insanın doğayla etkileşimi, doğaya bakış açısının çevre bilinci oluşturmadaki önemi büyüktür. Nüfusla doğal kaynaklar ters orantılıdır. Artan nüfusu kontrol altına alarak doğal kaynakları tasarruflu kullanmayı öğrenmek zorundayız (Selimoğlu, 2015, s.22). Doğal kaynakları tasarruflu kullanmalı, daha duyarlı bir toplum oluşturmalıyız.

Çevre bilincine sahip olabilmek; çevreye duyarsız kalmayan, sadece kendisi için yaşamayan, başka canlıların haklarına saygılı duyabilen, başka canlıların hakkını

gözetebilmek demektir. Çevreye ait olumlu tavır ve düşüncelerin artırılması ve çevrenin bozulmasına kayıtsız kalmamak çevre bilinci oluşturma'nın temel noktalarıdır (Erten, 2004'ten aktaran Akınoğlu ve Sarı). Çevre bilinci gelişmiş bir birey diğer canlılara karşı sorumluluk duyar. Sadece kendi ülkesi için değil, tüm dünyanın sorunlarını görüp daha geniş bir perspektiften bakabilmek demektir. Çevre kirliliği sadece o bölgede yaşayan insanları ya da ülkeleri olumsuz etkilemez. Zamanla bütün dünyayı içerisine alan olumsuz sonuçlarla yüzleşme yaşanır. Bu yüzden çevre bilinci tüm dünyanın faydasına olacak bir farkındalık anlayışıdır.

Bireyler bu konuda bilinçlendirilmelidir. Bireylerin çevre bilincine ulaşabilmelerinin ilk adımı çevre hakkında bilgisi olmasıdır. Bireyin yeterli seviyede bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Çevre sorunlarının çözülmesi duyarlılığa bağlıdır.

Doğa ve çevre bilinci konularında kitaplar okutularak farkındalık ve ekolojik bilgi edinilebilir. Çevre sevgisini pekiştirecek hikâyeler anlatılabilir. Sanat ile çevre bütünleştirilerek ilgi artırılabilir. Çevre konularında çeşitli sanatsal etkinlikler düzenlenebilir.

2.4.5. Çevre okuryazarlığı

Roth'ye göre çevre okuryazarlığı; çevre ile ilgili anlama, beceri, tutum ve düşünce gibi alışkanlıkların bütünüdür. (Uyanık, 2017, s.15). Çevresel okuryazarlığa sahip bireyler çevreye karşı farkındalık kazanmış ve toplumda da çevresel farkındalık oluşturabilen kişilerdir. Çevre okuryazarlığına sahip kişiler bilgi düzeyi yüksek, çevresine karşı olumlu tutumu olan kişilerdir (Dori ve diğ., 1999'dan aktaran Okur, s. 69).

2.4.6. Çevre ve sürdürülebilirlik

Sürdürülebilirlik; bugünün ihtiyaçlarını karşılarlarken doğal kaynakları korumak ve gelecek nesillere iyi bir çevre bırakmak için yapılan faaliyetlerdir (Collin, 2004'ten aktaran Kuter ve Ünal). Bu kavram içerisinde hem bugünün insanının ihtiyacını karşılama hem de gelecek kuşakların ihtiyacını gözetten bir farkındalık barındırır. Yani sürdürülebilirliğin amacı doğadaki kaynakları ekonomik bir biçimde kullanarak, sonraki nesillere güzel bir çevre bırakmaktır. Kimyasal atıklar, biyolojik çeşitliliğin azalması, iklim değişikliği, sanayileşme, endüstriyel atıklar ekosistem üzerindeki baskıyı artırmaktadır. Sürdürülebilir bir dünyayı hedefleyen, bu bilinci kazanmış bir birey,

kendisini ekosistemin bir parçası olarak görecektir. Dolayısıyla tüketmek yerine alternatif üreterek, çevresel sorunların çözümünde aktif rol oynar. Sürdürülebilir bir kalkınmanın en önemli konusu su döngüsüdür. Birçok ülke su sıkıntısı çekmektedir. Suların kirli olması birçok canlı türüne zarar vermektedir.

2.4.7. Çevre bilim (Ekoloji)

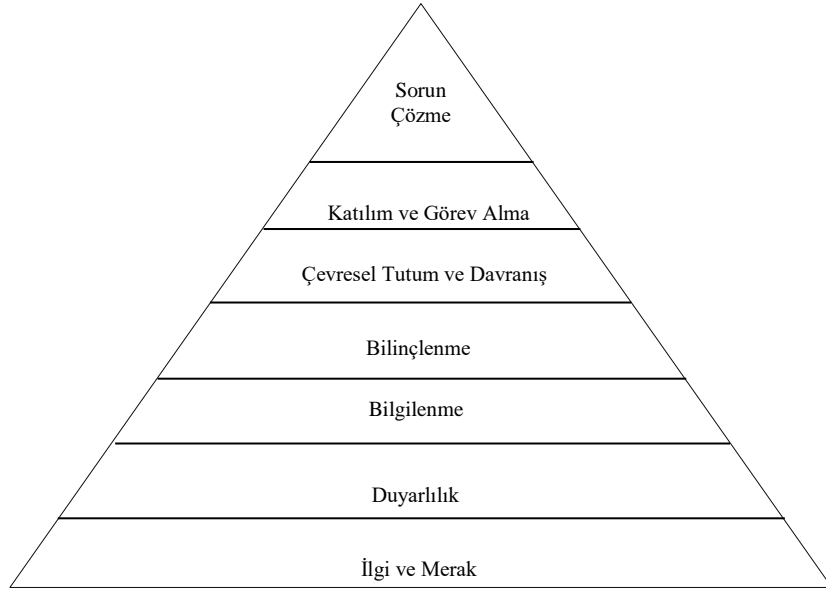
Ekoloji kavramının sözlük anlamına bakıldığında; canlıların birbirleriyle ve çevreyle olan ilişkilerini tek tek ya da birlikte inceleyen bilim dalı olarak tanımlanır (www.tdk.gov.tr, 2019). Kelime kökeni olarak incelendiğinde Fransızca dilinde ecologie ve ya İngilizce dilinde ecology sözcüğünden alıntıdır. Bu sözcük Eski Yunanca'da yakın çevre anlamına gelen oikos sözcüğü ve bilim anlamına gelen logos sözcüğünün birleştirilmesiyle türetilmiştir (www.etimolojitukce.com, 2019).

Ekoloji canlıların çevresiyle olan ilişkisini inceler. Ekolojik anlayışı benimsemiş bir birey; çevremerkezci, yaşammerkezci bir anlayışa sahip olur. Doğa ile arasında bir uyum, bağ, huzur süreci oluşur. Doğanın canlılarla kurmuş olduğu iletişimi fark eder. Doğayı sömürmek yerine doğayla bütünleşmiş bir birey karşımıza çıkar.

2.4.8. Ekopedagoji

Ekopedagoji; insan ve doğal çevre Ekolojik eylemlere, pedagojik alt yapı eklenmesi ile oluşmuş; çevre eğitimine, politik ve eleştirel bakış açısı getirmiş bir eğitim şeklidir (Okur, 2012, s.46). Çocuk - doğa etkileşiminin artırılabilmesi konusunda ekoloji ve pedagoji alanı birlikte çalışmalar yapmaktadır. Ekopedagoji dediğimiz bu alan çocuğa çevre eğitimi vererek çevre bilincini kazandırmaktadır. Çocuk ile çevre arasında bağ kurabilen, çocuğun eğitiminde eko insan modelinin altını çizen bir yaklaşımdır (Atasoy, 2006, s. 129).

İnsan hem kendi türüne hem de doğanın tüm elemanlarına saygılı olmayı öğrenmelidir. Bu nedenle ekopedagojik bir programın özünde, daha da insan olmayı başarmak yer almaktadır (Gronemeyer, 1987, s. 70). Ekopedagoji gelişimi doğrultusunda, çocukların doğa ile olan etkileşimini artırabilmek adına bir takım çalışmalar yapılabilir. Çocuklar için çevre eğitimi faaliyetleri düzenlenebilir. Bizzat doğada düzenlenen etkinliklerle çocuğun doğa ile uyum içinde olması sağlanır.

Şekil 2.7. Çevre için eğitim sürecinde çocuk- çevre ilişkilerinin başlıca aşamaları, (Atasoy, 2006)

Şekil 2.5'te görüldüğü gibi çevre eğitiminin temelini ilgi ve merak oluşturur. Daha sonra duyarlılık başlar. Çevreye ilgi ailede ve anaokulunda kazandırılır. Bu dönem çevre eğitiminin temelidir. Çocuğun bilgi edinip bilinçlendiği yıllar ilköğretim yıllarıdır. Bu dönemin sonunda çocuk çevreye karşı bir tutum oluşturur. Piramidin çevresel tutum – davranış, katılım – görev alma, sorun çözme basamakları ortaöğretim, yükseköğretim dönemlerine denk gelir. Birey artık çevreye karşı farkındalığı olan eko birey davranışlarını kazanmıştır (Atasoy, 2006, s. 129).

2.4.8.1. Çocuk ve hayvan sevgisi

Çocukların doğa ile olan etkileşimleri, çevre bilincinin gelişmesinde önemli bir unsurdur. Çocuğun doğayla etkileşimi bilişsel, duyuşsal, devinişsel gelişiminde önemlidir. Çocuğun doğayla bütünleşmesi ekolojik özgüvenini geliştirir. Doğadan uzaklaşan çocukların doğanın bütünlüğünü, doğanın işlevini, çok boyutluluğunu kavraması oldukça zordur (Louv, 2010'dan aktaran Kahyaoğlu ve Yetişir, s.167).

Çocuğun gelişiminde doğa ve canlılarla temas önemlidir. Doğa ile ilişki kurmanın çocukların sağlıkları üzerinde olumlu etkisi olduğu yapılan araştırmalarla kanıtlanmıştır (Çabuk, 2019, s.5). Çocuğun empati duygusunun geliştirilmesi çocuğun hayvanlara olan yaklaşımı üzerinde etkilidir. Çocuklara hayvanların acı çekebileceğini, onların da sevgiye ihtiyaçları olduğu öğretilmelidir. Hayvanların özlemek, kırgınlık, korku,

heyecan, sevinç, üzüntü duygularına sahip olduğu öğretilerek hayvanların hakları gözetilmelidir. Çocukların hayvanlarla iletişim kurması çocuğun çevre bilinci gelişiminde ve diğer canlılarla bağının güçlenmesi açısından önemlidir. Çocuğun hayvanla kurduğu ilişki çocuk ve hayvan sevgisini güçlendirir.

Çocuklar kullanılan kelimelerden yetişkinler farkında olmadan etkilenmektedir. Bu doğrultuda hayvanlarla ilgili kullanılan kelimeler, insanların hayvanların özelliklerine benzetilmesi hayvanlara olan algıyı olumsuz etkilemektedir. Bu benzetmelere örnek olarak: aptal eşek, sinsi yılan, yavaş kaplumbağa gibi örnekler verilebilir. Aşağılama içeren bu sıfatlar çocukların doğaya ve hayvanlara karşı yanlış tutumlar geliştirmesine sebep olur. Hayvanlarla yakından iletişim halinde olan çocukların empati duyguları gelişir. Çocuğun hayvanla kurduğu iletişim çevresindeki diğer canlılarında sevgiye, ilgiye ihtiyacı olduğunu kavramasını sağlar (Atasoy, 2006, s.96).

2.4.8.2. Çocuk ve bitki dünyası

Çocuğun çevre bilinci kazanmasında bitkilerle kurduğu iletişimin büyük faydası vardır. Çocuğa bitki sevgisi küçük yaşta kazandırılmalıdır. Çocukların doğadaki deneyimleri hem kendilerini algılamaları hem de doğal çevrenin korunması ve ona saygı duyulması açısından bir anahtar olduğu belirtilmektedir (Güler, 2009'dan aktaran Kahyaoglu ve Yetişir, s.167). Çocuğun bitkilerle etkileşim halinde olması, temas etmesi doğayı anlamlandırmasında, ekolojik kültür kazanmasında önemli bir yer tutmaktadır. Doğada oyun oynayan çocukların olumlu yönde gelişim gösterdikleri yapılan araştırmalarla kanıtlanmıştır (Çabuk, 2019, s.8).

2.5. Çevre Eğitimi

Eğitimin çeşitli tanımları bulunmaktadır. Eğitim, bireylerin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istedik davranış değişiklikleri meydana getirme sürecidir (Ertürk, 2014, s.12). Eğitim hayat boyu devam eden sadece ailede değil, okulda, iş ortamında yaşanan şehirde ve daha pek çok ortamda devam eden çok boyutlu bir süreçtir. Eğitimin planlı bir şekilde yapılması, istenilen başarıya ulaşılmasını sağlar. Eğitim bireyin kendini geliştirme sürecidir. Eğitim bireysel ve sosyal becerilerin kazanılmasını sağlayan davranış değiştirme süreçlerinin bütünüdür (Atasoy, 2006, s.104).

Çevre eğitimi; çevrenin korunması için tutumların, değer yargılarının, bilgi ve becerilerin geliştirilmesi ve çevre dostu davranışların gösterilmesi ve bunların sonuçlarının görülmesi sürecidir (Erten, 2004, s.3). Çevre eğitimi ile ilgili farklı kaynaklarda farklı tanımlar bulunmaktadır. Çevre eğitimi; çevre bilimi ile eğitim bilimlerinin ortak bir paydada çalışması sonucu gelişen bir alandır. Bu iki disiplin çevreye zarar vermeyen bir davranış modeli üzerinde çalışır. Çevre eğitiminin amacı bireyleri çevre konusunda bilinçlendirmek, bu konuda yeterli bilgi ve beceriyi kazandırmaktır (Demir ve Yalçın, 2014, s.8). Çevre eğitiminin esas amacı ekolojik kültürü, çevre okuryazarlığını artırmaktır. Elbette ki bu eğitim bilginin dışında davranış olarak da kendisini göstermelidir.

Çevre için eğitimin bilişsel, duyuşsal, davranışsal alanda amaçları vardır. Bilişsel alandaki amaçları, bireylerin ekolojik kültürünü, çevre okuryazarlığını arttırmak, duyuşsal alandaki amaçları ise çevre ve çevre sorunlarına karşı değer, davranış, tutumları oluşturmaktır (Doğan, 1997'den aktaran Atasoy ve Ertürk, s.107). Davranışsal amaçları ise öğrencilerin çevre sorunlarına yönelik çözüm üretmesidir. Erken dönemde verilecek bir çevre eğitimi çocuğun bilişsel, duyuşsal, psikomotor yönden gelişimine katkı sağlayacaktır (Taşkın ve Şahin, 2008, s. 2).

2.5.1. Çevre eğitiminin önemi

Çevreye yönelik olumlu tutum, doğa sevgisi, doğaya saygı, çevreyi koruma, insan sağlığı gibi konularda farkındalığı artırmak çevre eğitimi ile mümkündür. Çevre eğitimi almış bireyin, eğitim sonunda eko birey olması beklenir. Eko bireyler; çevre sorunlarına duyarsız kalmayan, sürdürülebilir bir dünya hedefleyen, çevreciliği ilke edinmiş, çevreye karşı sorumluluk sahibi, bilinçli, girişken, çevreye karşı alınan kararlara katılan, çevreyi korumaya gönüllü, çevrenin haklarını savunan bireylerdir (Atasoy, 2006, s.129).

Çevre sorunlarının çözülebilmesi için kaliteli bir eğitim ve toplumsal yeniliklere ihtiyaç vardır. Araştırmalar, öğrencilerin çevre hakkındaki bilgilerinin, çevreye yönelik tutum ve davranışlarının yeterli olmadığını ortaya koymaktadır (Demir ve Yalçın, 2014, s.8). Bu sebeple çevre eğitimi için mevcut eğitimin kalitesinin artırılması gerekmektedir. Ülkemizde ve dünyada çevre bilinci oluşturabilmek için köklü eğitimsel düzenlemelere ihtiyaç vardır.

2.5.2. Çevre ve okul

Eğitim sisteminin en önemli ortamlarından biri okuldur. Okul kurumunun amacı; sorgulayabilen, araştıran, kendini geliştiren, çevre bilinci ve topluma duyarlılığı yüksek, problem çözebilme becerisi yüksek bireyler yetiştirmektir. Çevre eğitiminin kazandırılmasında okulların büyük payı vardır. Okul ortamında verilen eğitimin çevre eğitimi açısından sınırlılığı da vardır. Okul ortamında kazandırılan eğitimin doğadan bağımsız bir ortamda verilmesi, bireyin doğayla uyum yakalamasını ve doğayı bütünsel görebilmesini engellemektedir (Atasoy, 2006, s.173).

Çevre eğitiminin verildiği tek ortam okul ve dış çevre değildir. Müzeler, sergi salonları, galeriler de çevre bilincinin kazandırıldığı ortamlardır. Müzeler kültürün gelecek kuşaklara aktarılmasında önemli işlevler üstlenmektedir. Topluma tarihsel ve kültürel anlamda ışık tutan müzeler, binlerce yıllık uygarlıklara ait eserleri insanlara sunmakta, eğitici, öğretici mekânlar olarak hizmet vermektedir (Karataş, 2011, s.2). Özellikle doğa tarihi müzeleri çevre bilincinin oluşmasında önemli bir işleve sahiptir. Doğa tarihi müzeleri, doğayı gerçekleriyle tanıtmak, doğa buluntularını güncel örneklerle sergilemek ve tabiat sevgisini aşılacak amacını taşır (Dilli, 2014, s.81). Doğa tarihi müzelerin çocuğun geçmiş yaşantıları, doğal ortamda var olan bitkileri, hayvanları vb. gözlemleyebilmesine olanak sunar. Çocuğun çevreye karşı olumlu tutum, davranışlar kazanmasına, çevre bilinci kazanmasında önemli rol oynamaktadır. Çocuklar deney yapar gibi bizzat bu eserleri inceleyerek doğa hakkında fikir sahibi olurlar. Ayrıca bu gözlemleri yaparken çocuk kendisini güvende hissedeceği bir mekân içerisinde dir.

2.5.3. Çevre eğitiminde öğretmenin rolü

Çocukların doğaya çıkarak doğayla ilişki geliştirebilmeleri çevre bilincini çocuğa kazandırmada en önemli noktalardan biridir. Çocuklar doğaya çıkarak park, bahçe gibi okul dışındaki ortamlarda bizzat dokunarak, doğanın içerisinde ilerleyerek kaliteli bir çevre eğitimi deneyimi yaşarlar. Bu noktada çocukların keşiflerini sağlıklı bir şekilde gerçekleştirebilmeleri için yön veren öğretmenler, gerekli güvenlik önlemlerini alarak çocuklar için en iyi dönütleri verir. Öğretmenler çocukların farkındalıklarını artırarak destekler. Doğaya olan ilgi ve keşif düzeyini gerekli bilgilendirmelerle besler. Bütün bunları sağlayacak öğretmen, organizasyon becerileri gelişmiş, çevre bilinci, farkındalığı yüksek olan bir eğitimcidir (Atasoy, 2006, s. 166).

2.6. Sanat ve Çevre Eğitimi

Sanat bireyin duygu ve düşüncelerinin bir ifadesidir. Sanat bireyin yaşadığı toplumda etrafında olup bitenlere karşı kendini farklı biçimlerde ifade edebildiği dinamik bir süreçtir (Hicks 2004'den aktaran Mercin). Sanat yaşamın içinden olan ve bireye farklı bakış açıları kazandıran bir insan etkinliğidir. Sanat, bireyin yaşantısının bir parçasıdır. Fakat bireyin bunu fark edebilmesi, ona karşı olumlu tutum geliştirmesi, değer vermesi, onu koruması ve tüketmesi sanatı yaşamasının temel gereksinimlerindedir (MEB, 2019, s.355).

Doğa yüzyıllardır sanat eserlerinin esin kaynağı olmuştur. Manzara resimleri çok uzun yıllardır sanatçının doğayı algılama biçiminin ve kendisini ifade etmesinin bir yolu olmuştur. 1960'lardan sonra sanatta farklı bir doğa temsili kendini göstermiştir. Dönemin sosyal yapısında yaşanan dönüşüm sanatında kendi içerisinde bir dönüşüm yaşamasına sebep olmuştur. Bilim teknolojide yaşanan gelişmeler sanatı daha sosyal politik konularla bütünleştirmiştir. Post modernizmin gelişimi sanattaki evrimleşmeye bir yön vermiş. Ekoloji ile sanat konuları daha çok bir araya gelmiştir. 'Arazi Sanatı' ile başlayan sanat ve doğa algısındaki değişim; 'Yeryüzü Sanatı' ile gelişmeye devam edip 'Toprak Sanatı', 'Çevresel Sanat', 'Ekolojik Sanat' ile kendini geliştirmeye devam etmiştir. Böylece sanatçılar, manzara resimlerinin çok ötesinde, farklı bir bakış açısıyla doğaya tekrar bakmışlardır. Doğa karşısında farklı bir bilinç oluşmuştur. Zamanla çevre sorunlarına daha çok eğilen sanatçı; 'Ekolojik Sanat', 'Çevresel Sanat' konuları üzerinde daha fazla durmuştur. Robert Smithson'un Amerika Birleşik Devletleri'nin Utah eyaletinde ki tuz gölünde gerçekleştirdiği eseri ekolojik sanatın öncü çalışmalarından biridir. Çalışma taş ve topraktan yapılmıştır. Çalışmanın ismi 'Spiral Jetty (Sarmal Dalgakıran)' dir. Petrol çıkarıldıktan sonra zarar gören bir alanda çalışma yapılmıştır (Mamur, 2017).

Görsel 2.1. *Robert Smithson, "Spiral Jetty", heykel, Great Salt Lake, 1970, ABD ([http- 1](#))*

Görsel 2.2. *Joseph Beuys, "7000 Oaks 7000 Basalt", 1982- 1987, Almanya, Kassel ([http- 2](#))*

Görsel 2.3. Hans Haacke, “Ot Büyür”, 1969, New York ([http- 3](#))

Hans Haacke 1969’da Cornell Üniversitesinde ‘Grass Grows’ adını verdiği çimenlerle örtülü bir toprak tümsek sergilemiştir. Haacke yaptığı çalışmaların özelliğini kendi ifadeleriyle şöyle açıklamıştır (Aydın ve Zümrüt, 2013, s.58).

Görsel 2.4. Andy Goldsworthy , “Snowballs”, 2000, Londra ([http- 4](#))

Andy Goldsworthy yaptığı işlerle doğaya dikkat çekmek ve doğaya karşı farkındalık oluşturmak isteyen önemli sanatçılardan biridir. Sanatçının malzemesi doğanın kendisidir. Çalışırken doğaya zarar vermez. ‘Kartopu’ adlı çalışmasında doğa ve endüstri ilişkisine vurgu yapmıştır. Sanatçı İskoçya’nın dağlarından getirilen 13 tane 2 metre çapında ve bir ton ağırlığında olan kartoplarını doğanın yıkımını eleştirmek

amacıyla çeşitli fabrikaların önüne koymuştur. Her bir kartopunun içinde doğa, tarım ve endüstri ile ilişkilendirdiği bir materyal bulunmaktadır (Oğuz, 2015'den aktaran Mamur, s.1004).

Görsel 2.5. Lynee Hull, ‘Lihhtning Raptor Roost’,1994 ([http- 5](http://5))

Hull ise çalışmasında göçmen kuşların konaklayabilmesi için bir dizi güvenli yer oluşturmuştur. Bu çalışma sonrası yapılan araştırmada şahinlerin, baykuş ve kartalların buralarda yuva yaptığı kanıtlanmıştır (Aydın ve Zümrüt, 2013'den aktaran Mamur, s.1004).

Smithson, Beuys, Haacke, Goldsworthy, Hull gibi daha birçok sanatçı çevre bilincini artırmak, sürdürülebilir bir dünya için sanatın gücünü kullanmışlardır.

Çevreye verilen tahribat gün geçtikçe artmaktadır ve bu konuya birçok dersin öğretim programında yer vererek farkındalık artırılmalıdır. Çevre bilincini artırmaya yönelik konular sanat eğitimi derslerinin programlarında daha fazla yer almalıdır. Eğitimde sanatın gücü kullanılarak yeni bakış açıları kazandırılmalıdır.

Sanat yoluyla çevre bilincinin oluşturulması son yıllarda üzerinde durulan bir konudur. Sanatçılar çevresel bilinci artırarak; sürdürülebilir bir çevre oluşumunu desteklemektedirler. Ekolojik bir algıyı topluma kazandırmak için çeşitli eserler üretilmektedir. Kuramsal bir başlık oluşturmak adına; ‘ Toplum temelli ekolojik sanat eğitimi’, ‘Sanat yoluyla çevre eğitimi’, ‘Ekolojik sanat öğretimi’ konuları son yıllarda önem kazanmış konulardır (Mamur, 2017).

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama tekniği ve amacı, verilerin analizi bölümlerine yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada en uygun modelin seçilmesi araştırmanın amacına ulaşabilmesi açısından çok önemlidir. Bu araştırmada nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Temel nitel araştırmada amaç; anlamı ortaya çıkararak yorumlama yapmaktır. Nitel araştırmada veriler toplanırken; gözlem, görüşme, doküman inceleme yapılabilir. Nitel araştırmalarda betimsel analiz kullanılır. Konu derinlemesine çalışılır. Analiz veriler toplanırken yapılabileceği gibi süreç sonunda da yapılabilir. Genellikle veri analizinde içerik analizi tercih edilir.

Araştırmada Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (Ortaokul) ve Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda yer alan çevre eğitimi öğeleri belirlenmiş ve yorumu yapılmıştır. Program ve Kılavuz incelemesi yapıldığı için, veri toplama yöntemi olarak doküman incelemesi yapılmıştır. Tezde veri toplama aracı olarak dokümanlar kullanılmıştır. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (Ortaokul) ve Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı tezde veri toplama aracı olarak kullanılmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Çalışmanın evrenini Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (Ortaokul) ve Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı oluşturmaktadır.

Tablo 3.1. *Araştırmada incelenen kaynaklar*

Kaynak	Yazarlar	Yayın tarihi	Yayın evi	Yayın yeri
Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (Ortaokul)	A. Ayaydın, F. Bilgin, İ. Diksoy, M. Gökay, S. Kartopu, L. Mercin, P. Toktaş	2018	MEB Yay.	Ankara
Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı	A. Ayaydın, F. Bilgin, İ. Diksoy, M. Gökay, S. Kartopu, L. Mercin, P. Toktaş	2019	MEB Yay.	Ankara

3.3. Veri Toplama Tekniği ve Aracı

Araştırmada veri toplama tekniği olarak dokümanlar kullanılmıştır. Eğitimle ilgili yapılan bir araştırmada öğretim programı ve öğretmen kılavuz kitabı doküman olarak kullanılabilir. Araştırmada Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (Ortaokul) ve Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı veri toplama aracı olarak kullanılmıştır.

Araştırmada Görsel Sanatlar Öğretim Programı (Ortaokul) ve Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda çevre eğitimi ile ilgili veriler toplanarak incelenmiş ve açıklanmıştır. Kazanımlar, metin ve görseller incelenerek, amaca uygun bir şekilde alıntılara yer verilmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmada verilerin çözümlenmesi içerik analizi ile yapılmıştır. İçerik analizi, belirli kurallara dayalı kodlamalarla bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik, yinelenebilir bir teknik olarak tanımlanır (Büyüköztürk, ř. ve diğ.2017, s. 259). İçerik analizinde veriler sınıflandırılarak kavramsal sonuçlara varılır. İçerik analizinde belirli bir konu üzerinde yapılan çalışmalar ele alınarak bu çalışmaların eğilimleri ve sonuçları tanımlayıcı ve sistematik bir biçimde değerlendirilir (Lin, Lin ve Tsai, 2014'den aktaran Uygun ve Sönmez, s.57). Araştırmacı içerik analizine başlarken önce amacını belirler. Daha sonra kavramları tanımlayarak verileri kategorize eder. Kategorize edilen verileri kodlama kategorilerine yerleştirir. Kategoriye ayrılan veriler kağıt ya da yazılım üzerinde kodlanır. Kategorilerdeki birimler sayılarak, bulgular yorumlanır. Yorumlama yapıldıktan sonra sonuçlar yazılır. Araştırmacı kodlama yaparken açık içerik mi yoksa gizli içerik mi kullanacağına karar vermelidir. Açık içerikte; resim, ifade, kelime, sembol gibi açık bir şekilde metin içerisinde görülecek kavram belirlenir. Gizli içerikte ise ifadenin içindeki anlam araştırılır. Kodlama süreci, el ile kağıt üzerinde yapılabileceği gibi bilgisayar üzerinde çeşitli yazılımlar kullanılarak da yapılabilir (Büyüköztürk, ř. ve diğ.2017, s. 262).

Araştırmada veri analiz türü olarak içerik analizi yapılarak veriler sınıflandırılmıştır. İçerik analizinde açık içerik kullanılmıştır. Yani kılavuzda bulunan resimler, kılavuz metinlerinde geçen çevre eğitimi ile ilgili konular ve öğretim programında bulunan kazanımlarda görülen çevre eğitimi ile ilgili konular

belirlenmiştir. Belirlenen kavramlar kategorilere ayrılarak kodlanmıştır. Kodlama süreci el ile kağıt üzerinde yapılarak, sayısal değerlere ulaşılmış ve kategorilerdeki birimler sayılarak yorumlama yapılmıştır. Bulgular bölümünde Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nda bulunan kazanımlarda çevre eğitime yer verilme durumu ortaya konulmuştur. Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı'ndan doğrudan alıntılar ve görsellere yer verilmiştir.

3.5. İnandırıcılık

Araştırmada verilerin inandırıcılığını sağlamak amacıyla 2018 Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı ve 2019 Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda yer alan kazanım, konu ve görsellerin çevre eğitimi karşıladığına ilişkin Görsel Sanatlar eğitimi alanında bir profesör doktor ve iki doktor öğretim üyesi olmak üzere üç alan uzmanından ayrı ayrı görüş alınmıştır.

4. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmada yararlanılan dokümanların analiz edilmesi sonucunda ortaya çıkan bulgular, araştırma amacına uygun bir biçimde üç başlık altında sunulmuştur. Bu üç başlık şöyledir:

- Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nda (Ortaokul) bulunan kazanımlarda çevre eğitime yer verilme durumu
- Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda kullanılan görsellerde çevre eğitime yer verilme durumu
- Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda bulunan bölümlerde çevre eğitime yer verilme durumu

Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı 5, 6, 7 ve 8. sınıf düzeyleri kazanımları çevre eğitimi bağlamında incelenmiştir. Her bir sınıf düzeyi görsel iletişim ve biçimlendirme, kültürel miras, sanat eleştirisi ve estetik öğrenme alanlarına göre ayrı ayrı ele alınmıştır. Bu doğrultuda öğrenme alanları içerisinde bulunan kazanımların çevre eğitimi doğrudan etkileyenler ve dolaylı olarak etkileyenler kategorisinde el ile kağıt üzerinde kodlanarak, sayısal verilere ulaşılmış ve veriler tablo haline getirilmiştir. Elde edilen verilere dayalı olarak kazanımların her bir sınıf düzeyindeki öğrenme alanında kaç tanesinin doğrudan çevre eğitimi desteklediği kaç tanesinin dolaylı olarak çevre eğitimi desteklediğini bilgisine ulaşılmıştır. Elde edilen veriler tablo haline getirilerek, tablolara dayalı yorum yazılmıştır.

Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı; görsel ve metinler çevre eğitimi bağlamında incelenmiştir. Bu doğrultuda önce kılavuz içerisinde bulunan toplam 701 tane görsel çevre eğitimi desteklemesi bağlamında el ile kağıt üzerinde sayılarak, konu dağılımına göre kategorize edilmiştir. Elde edilen verilere dayalı olarak Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda bulunan toplam 13 bölümden çevre eğitime görsel kullanımı bağlamında sağlamış olduğu yararlar ve eksiklikler belirlenmiştir. Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda bulunan her bölümün metinleri sayfa sayfa analiz edilerek toplam 578 sayfa çevre eğitimi bağlamında incelenmiştir. Elde edilen bulgulara dayalı olarak yorumlama yapıldıktan sonra sonuç bölümünde ise sonuçlar sistematik bir şekilde değerlendirilmiştir.

4.1.Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nda (Ortaokul) Bulunan Kazanımlarda Çevre Eğitime Yer Verilme Durumu

Bu bölümde Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı 5, 6 ,7 ve 8. sınıf düzeyleri kazanımları incelenmiştir. Her bir sınıf düzeyi görsel iletişim ve biçimlendirme, kültürel miras, sanat eleştirisi ve estetik öğrenme alanlarına göre ayrı ayrı ele alınmıştır. Çevre eğitimini doğrudan ve dolaylı olarak destekleyen kazanımlar tablo olarak sunulmuştur.

4.1.1. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı 5. sınıf kazanım ve açıklamaları

Yapılan tenkitte her bir öğrenme alanı ve kazanım ayrı ayrı analiz edilerek, çevre eğitime katkıları ortaya konulmuştur.

4.1.1.1. Görsel iletişim ve biçimlendirme

Bu bölümde 7 tane kazanım verilmiştir. Bu kazanımlardan 3 tanesi çevre eğitimini desteklemektedir. Çevre eğitimi ile ilgili kazanım ve açıklamalar aşağıda tablo halinde verilmiştir.

Tablo 4.1. 5. sınıf görsel iletişim ve biçimlendirme öğrenme alanı

Kazanım No ve Kazanım	Öğrenme Alanı	Açıklamalar
G.5.1.3. Görsel sanat çalışmasında hava perspektifini kullanır.	Görsel İletişim ve Biçimlendirme	Perspektif konusu ele alınır. Hava (renk) perspektifinin ne olduğu, yaşamda karşılaşılan buna ilişkin sanat eserlerinden örnekler gösterilerek öğrencilerin peyzaj konulu bir çalışma yapmaları ve hava perspektifini uygulamaları sağlanır.
G.5.1.5. Görsel sanat çalışmasında dijital teknolojiyi kullanır.	Görsel İletişim ve Biçimlendirme	Okulun imkânlarına göre video, bilgisayar, fotoğraf makinesi, tablet vb. tercih edilebilir. Çağın getirdiği dijital teknolojilerin, ileride çok daha fazla bir şekilde hayatımızın bir parçası olacağı düşüncesinden hareketle, sanat/ tasarım alanında nasıl ve nerelerde kullanıldığı, ileride de nasıl ve nerelerde kullanılabileceği üzerinde durulur. Mevcut imkânlara göre, bu teknolojilerde biri veya birkaçından yararlanarak çalışma yapmaları sağlanabilir.
G.5.1.7. Görsel sanat çalışmalarını oluştururken sanat elemanları ve tasarım ilkelerini kullanır.	Görsel İletişim ve Biçimlendirme	Renk: Öğrencinin oluşturduğu renkler, açık, koyu Form: İç bükey, dış bükey, negatif, pozitif Doku: Yüzey süslemesi Değer (Valör): Bir rengin şiddeti, açık, koyu, orta veya yüksek kontrast Denge: Simetrik, asimetrik, merkezi

“G.5.1.3. Görsel sanat çalışmasında hava perspektifini kullanır.” Bu kazanım çevre eğitimini doğrudan desteklemektedir. Hava perspektifi anlatılarak yapılan peyzaj çalışmaları ile çevreye dikkat çekilmiştir. Bu çalışmalar çocuğun çevreye karşı ilgisini artırmak konusunda önemlidir.

“G.5.1.5. Görsel sanat çalışmasında dijital teknolojiyi kullanır.” Bu kazanım dolaylı olarak çevre eğitimini desteklemektedir. Bu kazanım sanat ve tasarım alanında çevre eğitime yönelik yapılabilecek çalışmaları destekler.

“G.5.1.7. Görsel sanat çalışmalarını oluştururken sanat elemanları ve tasarım ilkelerini kullanır.” Bu kazanım dolaylı olarak çevre eğitimini destekler. Sanat

elemanları ve tasarım ilkelerini oluşturan öğeler, bu kazanımın içeriğinde verilmiştir. Bunlar; renk, form, doku, değer ve denge öğeleridir. Çocuklara renk ögesi anlatılırken; yeşil rengini kullanarak, doku ögesi anlatılırken; doğadan doğal doku örneklerine yer verilerek, form ögesi anlatılırken; doğadan nesnelere çizimleri yaptırılarak, doğaya dikkat çekilir.

4.1.1.2. Kültürel miras

Bu bölümde 5 tane kazanım verilmiştir. Bu kazanımlardan 2 tanesi çevre eğitimini desteklemektedir. Çevre eğitimi ile ilgili kazanım ve açıklamalar aşağıda tablo halinde verilmiştir.

Tablo 4.2. 5. sınıf kültürel miras öğrenme alanı

Kazanım No ve Kazanım	Öğrenme Alanı	Açıklamalar
G.5.2.4. Müzeler ile görsel sanatları ilişkilendirir.	Kültürel Miras	Müze, müze türleri ve müzelerin kültürel mirasa katkıları üzerinde durulur.
G.5.2.5. Kullanılan sanat malzemeleri ile görsel sanat alanındaki meslekleri ilişkilendirir.	Kültürel Miras	Sanat alanındaki meslekler ve bu mesleklerde kullanılan malzemeler üzerinde durulur. (Örneğin heykeltıraşın eserlerini oluşturması için kil, metal, taş, bronz, alçı, ahşap gibi malzemeleri kullanması).

“G.5.2.4. Müzeler ile görsel sanatları ilişkilendirir.” Bu kazanım doğrudan çevre eğitimini desteklemektedir. Çevre eğitiminin verildiği tek ortam okul ve dış çevre değildir. Müzeler çevre bilincinin kazandırıldığı önemli ortamlardan biridir. Özellikle doğa tarihi müzelerinin çevre eğitimine büyük katkıları vardır. Doğa tarihi müzeleri çocuğun doğal ortamda var olan bitkileri, hayvanları vb. gözlemleyebilmesine olanak sunar. Çocuğun çevreye karşı olumlu tutum, davranışlar kazanmasına, çevre bilinci kazanmasında önemli rol oynamaktadır.

“G.5.2.5. Kullanılan sanat malzemeleri ile görsel sanat alanındaki meslekleri ilişkilendirir.” Bu kazanım dolaylı olarak çevre eğitimini desteklemektedir. Kazanımın içeriğinde heykel yaparken kullanılan sanat malzemelerine (kil, taş, ahşap) yer verilmiştir. Bu malzemeler çocuğa doğadan nesnelere çalışma fırsatı verir. Çocuğun doğaya temas etmesi çevreye karşı olumlu tutum geliştirmek konusunda önemlidir.

4.1.1.3. Sanat eleştirisi ve estetik

Bu bölümde 7 tane kazanım verilmiştir. Bu kazanımlardan 2 tanesi çevre eğitimi desteklemektedir. Çevre eğitimi ile ilgili kazanım ve açıklamalar aşağıda tablo halinde verilmiştir.

Tablo 4.3. 5. sınıf sanat eleştirisi ve estetik öğrenme alanı

Kazanım No ve Kazanım	Öğrenme Alanı	Açıklamalar
G.5.3.1. Doğal ve inşa edilmiş çevreyi karşılaştırır.	Sanat Eleştirisi ve Estetik	Doğal oluşmuş peribacaları, Damlataş Mağarası gibi yapılar ile kentler arasındaki farklar üzerinde durulur.
G.5.3.7. Görsel sanat çalışmasında etik kurallara uyar.	Sanat Eleştirisi ve Estetik	Kazanımla ilgili değerler üzerinde durulmalıdır.

“G.5.3.1. Doğal ve inşa edilmiş çevreyi karşılaştırır.” Bu kazanım doğrudan çevre eğitimi desteklemektedir. Kazanımın içeriğinde doğal yapılar ile kentler arasındaki fark üzerinde durulacağı belirtilmiştir. Doğal yapılara peribacaları ve Damlataş Mağarası örnek olarak verilmiştir. İnsan merkezci bir pencere çıkararak, doğa merkezci bir pencereye bakmak ve doğal çevreye dikkat çekmesi noktasında önemli bir kazanımdır.

“G.5.3.7. Görsel sanat çalışmasında etik kurallara uyar.” Bu kazanım dolaylı olarak çevre eğitimi desteklemektedir. Bireyin etik davranış kazanarak diğer konularda da etik davranmasını ve çevreye karşı etik davranış sergilemesini destekler.

Tablo 4.4. 5. sınıf kazanımlar ve çevre eğitimi tablosu

Kazanımlar	Görsel İletişim ve Biçimlendirme	Kültürel Miras	Sanat Eleştirisi ve Estetik	Toplam
Çevre Eğitimi	3	2	2	7
Diğer Kazanımlar	4	3	5	12
Toplam	7	5	7	19

Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı 5. Sınıf bölümünde toplam 19 tane kazanım yer almaktadır. Bu kazanımlardan 7 tanesi ‘Görsel İletişim ve Biçimlendirme’, 5 tanesi ‘Kültürel Miras’, 7 tanesi ‘Sanat Eleştirisi ve Estetik’ öğrenme alanında yer almaktadır. Bütün öğrenme alanları içerisinde toplam 7 tane çevre eğitimi ile ilgili kazanım tespit edilmiştir. Bu kazanımlardan 3 tanesi ‘Görsel İletişim ve

Biçimlendirme’, 2 tanesi ‘Kültürel Miras’, 2 tanesi de ‘Sanat Eleştirisi ve Estetik’ öğrenme alanı içerisinde yer almaktadır.

Tablo 4.5. 5. sınıf çevre eğitimini doğrudan destekleyen kazanımlar

Öğrenme Alanları	Çevre Eğitimi Doğrudan Destekleyen Kazanımlar	Çevre Eğitimi Dolaylı Olarak Destekleyen Kazanımlar	Toplam
Görsel İletişim ve Biçimlendirme	1	2	3
Kültürel Miras	1	1	2
Sanat Eleştirisi ve Estetik	1	1	2
Toplam	3	4	7

Tablo 4.18 incelendiğinde 5.sınıf düzeyinde çevre eğitimini destekleyen toplam 7 kazanım bulunmaktadır. Bu kazanımlardan 3 tanesi doğrudan ve 4 tane kazanım ise dolaylı olarak çevre eğitimini desteklemektedir. Doğrudan çevre eğitimini destekleyen kazanımlardan 1 tane ‘Görsel İletişim ve Biçimlendirme’, 1 tane ‘Kültürel Miras’, 1 tane ise ‘Sanat Eleştirisi ve Estetik’ öğrenme alanı içerisinde yer almaktadır.

4.1.2. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı 6. sınıf kazanım ve açıklamaları

Yapılan tenkitte her bir öğrenme alanı ve kazanım ayrı ayrı analiz edilerek, çevre eğitimine katkıları ortaya konulmuştur.

4.1.2.1. Görsel iletişim ve biçimlendirme

Bu bölümde 9 tane kazanım verilmiştir. Bu kazanımlardan 5 tanesi çevre eğitimini desteklemektedir. Çevre eğitimi ile ilgili kazanım ve açıklamalar aşağıda tablo halinde verilmiştir.

Tablo 4.6. 6. sınıf görsel iletişim ve biçimlendirme öğrenme alanı

Kazanım No ve Kazanım	Öğrenme Alanı	Açıklamalar
G.6.1.4. Seçilen tema ve konu doğrultusunda fikirlerini görsel sanat çalışmasına yansıtır.	Görsel İletişim ve Biçimlendirme	Konu açıklaması yapılmamıştır.
G.6.1.6. Gözleme dayalı kısa ve uzun süreli çizimler yapar.	Görsel İletişim ve Biçimlendirme	Konu açıklaması yapılmamıştır.
G.6.1.7. Üç boyutlu çalışmalar oluşturmak için oyma, asamblaj veya modelleme tekniklerini kullanır.	Görsel İletişim ve Biçimlendirme	Asamblajın doğal, endüstriyel nesne veya parçalarının yeni bir düzen içerisinde bir araya getirilmesi ile oluştuğu vurgulanır. Kazanımla ilgili değerler üzerinde durulmalıdır.
G.6.1.8. Görsel sanat çalışmasında farklı geleneksel Türk sanatları alanlarını bir arada kullanır.	Görsel İletişim ve Biçimlendirme	Görsel sanat çalışması oluşturulurken ebru ile kaligrafi, ebru ile katı', takı ile örme vb. farklı geleneksel Türk sanatları alanları bir arada kullanılabilir.
G.6.1.9. Görsel sanat çalışmalarını oluştururken sanat elemanları ve tasarım ilkelerini kullanır.	Görsel İletişim ve Biçimlendirme	Renk: Renk ilişkileri Çizgi: Farklı çizgi türleri Doku: Yüzeysel doku, görsel doku Değer: Derecelendirme Oran- Orantı: Gerçekçi, deforme edilmiş

“G.6.1.4. Seçilen tema ve konu doğrultusunda fikirlerini görsel sanat çalışmasına yansıtır.” Bu kazanım dolaylı olarak çevre eğitimini desteklemektedir. Çevre eğitimi ile ilgili bir tema seçilerek, görsel sanat çalışması ile çocuklar kendilerini ifade eder.

“G.6.1.6. Gözleme dayalı kısa ve uzun süreli çizimler yapar.” Bu kazanım doğrudan çevre eğitimini desteklemektedir. Çevreyi oluşturan etmenler incelenerek, sanatsal çalışmalar yapılır.

“G.6.1.7. Üç boyutlu çalışmalar oluşturmak için oyma, asamblaj veya modelleme tekniklerini kullanır.” Bu kazanım dolaylı olarak çevre eğitimini desteklemektedir. Bu kazanımın açıklamalar bölümünde çalışmanın doğal nesnelere yapılabileceği anlatılmıştır.

“G.6.1.8. Görsel sanat çalışmasında farklı geleneksel Türk sanatları alanlarını bir arada kullanır.” Bu kazanım dolaylı olarak çevre eğitimini desteklemektedir. Bu kazanımın açıklamalar bölümünde ebru sanatına yer verilmiştir. Ebru sanatı konusu işlenirken doğadan nesnelere sanatsal olarak ifade edildiği çalışmalar yaptırılır.

“G.6.1.9. Görsel sanat çalışmalarını oluştururken sanat elemanları ve tasarım ilkelerini kullanır.” Bu kazanım dolaylı olarak çevre eğitimi desteklemektedir. Sanat elemanları ve tasarım ilkelerini oluşturan öğeler, bu kazanımın içeriğinde verilmiştir. Bunlar; renk, çizgi, doku, değer ve oran- orantı öğeleridir. Çocuklara renk ögesi anlatılırken; yeşil rengini kullanarak, doku ögesi anlatılırken; doğadan doğal doku örneklerine yer verilerek, oran- orantı ögesi anlatılırken; doğadan nesnelere çizimleri yaptırılarak, doğaya dikkat çekilir.

4.1.2.2. Kültürel miras

Bu bölümde 6 tane kazanım verilmiştir. Bu kazanımlardan 1 tanesi çevre eğitimi desteklemektedir. Çevre eğitimi ile ilgili kazanım ve açıklamalar aşağıda tablo halinde verilmiştir.

Tablo 4.7. 6. sınıf kültürel miras öğrenme alanı

Kazanım No ve Kazanım	Öğrenme Alanı	Açıklamalar
G.6.2.2. Etnografya müzelerindeki ürünler aracılığıyla geleneksel sanat örneklerini inceler.	Kültürel Miras	Etnografya müzesinin bulunmadığı yerlerde tıpkıbasımlardan, belgesellerden, sanal müzelerden vb. yararlanır.

“G.6.2.2. Etnografya müzelerindeki ürünler aracılığıyla geleneksel sanat örneklerini inceler.” Bu kazanım dolaylı olarak çevre eğitimi desteklemektedir. Etnografya müzelerinde bulunan eski dönemlere ait taş, toprak, kil vb. malzemeyle yapılmış, doğadan izler taşıyan nesnelere çocuğun farkındalığını artırır.

4.1.2.3. Sanat eleştirisi ve estetik

Bu bölümde 6 tane kazanım verilmiştir. Bu kazanımlardan 1 tanesi çevre eğitimi desteklemektedir. Çevre eğitimi ile ilgili kazanım ve açıklamalar aşağıda tablo halinde verilmiştir.

Tablo 4.8. 6. sınıf sanat eleştirisi ve estetik öğrenme alanı

Kazanım No ve Kazanım	Öğrenme Alanı	Açıklamalar
G.6.3.6. Sanat eserinin hisleri, duyguları ve estetik tepkiyi nasıl harekete geçirdiğini açıklar.	Sanat Eleştirisi ve Estetik	Konu açıklaması yapılmamıştır.

“G.6.3.6. Sanat eserinin hisleri, duyguları ve estetik tepkiyi nasıl harekete geçirdiğini açıklar.” Bu kazanım dolaylı olarak çevre eğitimini desteklemektedir. Estetik yönden gelişim, çevre estetiğinin gelişmesi konusunda önemlidir.

Tablo 4.9. 6. sınıf kazanımlar ve çevre eğitimi tablosu

Kazanımlar	Görsel İletişim ve Biçimlendirme	Kültürel Miras	Sanat Eleştirisi ve Estetik	Toplam
Çevre Eğitimi	5	1	1	7
Diğer Kazanımlar	4	5	5	14
Toplam	9	6	6	21

Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı 6. Sınıf bölümünde toplam 21 tane kazanım yer almaktadır. Bu kazanımlardan 9 tanesi ‘Görsel İletişim ve Biçimlendirme’, 6 tanesi ‘Kültürel Miras’, 6 tanesi ‘Sanat Eleştirisi ve Estetik’ öğrenme alanında yer almaktadır. Bütün öğrenme alanları içerisinde toplam 7 tane çevre eğitimi ile ilgili kazanım tespit edilmiştir. Bu kazanımlardan 5 tanesi ‘Görsel İletişim ve Biçimlendirme’, 1 tanesi ‘Kültürel Miras’, 1 tanesi de ‘Sanat Eleştirisi ve Estetik’ öğrenme alanı içerisinde yer almaktadır.

Tablo 4.10. 6. sınıf çevre eğitimini doğrudan destekleyen kazanımlar

Öğrenme Alanları	Çevre Eğitimini Doğrudan Destekleyen Kazanımlar	Çevre Eğitimini Dolaylı Olarak Destekleyen Kazanımlar	Toplam
Görsel İletişim ve Biçimlendirme	1	4	5
Kültürel Miras	0	1	1
Sanat Eleştirisi ve Estetik	0	1	1
Toplam	1	6	7

Tablo 4.19 incelendiğinde 6.sınıf düzeyinde çevre eğitimini destekleyen toplam 7 kazanım bulunmaktadır. Bu kazanımlardan 1 tanesi doğrudan ve 6 tane kazanım ise dolaylı olarak çevre eğitimini desteklemektedir. Doğrudan çevre eğitimini destekleyen 1 tane kazanım ‘Görsel İletişim ve Biçimlendirme’ öğrenme alanı içerisinde yer almaktadır.

4.1.3. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı 7. Sınıf kazanım ve açıklamaları

Yapılan tenkitte her bir öğrenme alanı ve kazanım ayrı ayrı analiz edilerek, çevre eğitimine katkıları ortaya konulmuştur.

4.1.3.1. Görsel iletişim ve biçimlendirme

Bu bölümde 8 tane kazanım verilmiştir. Bu kazanımlardan 5 tanesi çevre eğitimini desteklemektedir. Çevre eğitimi ile ilgili kazanım ve açıklamalar aşağıda tablo halinde verilmiştir.

Tablo 4.11. 7. sınıf görsel iletişim ve biçimlendirme öğrenme alanı

Kazanım No ve Kazanım	Öğrenme Alanı	Açıklamalar
G.7.1.1. Görsel sanat çalışmalarını oluşturmak için araştırmaya dayalı uygulama sürecinin basamaklarını eskiz defterinde gösterir.	Görsel İletişim ve Biçimlendirme	Sosyal girişimcilik bağlamında planlama yapma, yaptıklarını raporlaştırma, sunma ve savunma konularına değinilebilir.
G.7.1.5. Görsel sanat çalışmasında farklı perspektif tekniklerini kullanır.	Görsel İletişim ve Biçimlendirme	Mekanda derinlik etkisi yaratmak için çizgi ve hava (renk) perspektifi birlikte kullanılır.
G.7.1.6. Gözleme dayalı çizimler yapar.	Görsel İletişim ve Biçimlendirme	Konu açıklaması yapılmamıştır.
G.7.1.7. Atık malzemeleri kullanarak üç boyutlu çalışma yapar.	Görsel İletişim ve Biçimlendirme	Kazanımla ilgili değerler üzerinde durulmalıdır.
G.7.1.8. Görsel sanat çalışmalarını oluştururken sanat elemanları ve tasarım ilkelerini kullanır.	Görsel İletişim ve Biçimlendirme	Renk: Kromatik renk ilişkileri Kroma: Bir rengin parlaklıktan donukluğa veya ışıltılı halinden griliğe doğru geçişi Çizgi: Zıtlık, derecelendirme Mekân: Boşluk, doluluk Vurgu: Odak nokta, baskın Oran- Orantı: Gerçekçi, abartılı

“G.7.1.1. Görsel sanat çalışmalarını oluşturmak için araştırmaya dayalı uygulama sürecinin basamaklarını eskiz defterinde gösterir.” Bu kazanım dolaylı olarak çevre eğitimini desteklemektedir. Bu kazanımın açıklamalar bölümünde sosyal girişimciliğe vurgu yapılmıştır. Bu bağlamda çocuğa çevre eğitimine yönelik sorumluluk alabileceği bir konu verilerek, çevre eğitimi desteklenir.

“G.7.1.5. Görsel sanat çalışmasında farklı perspektif tekniklerini kullanır.” Bu kazanım dolaylı olarak çevre eğitimini desteklemektedir. Hava perspektifi anlatılarak yapılan peyzaj çalışmaları ile çevreye dikkat çekilir. Bu çalışmalar çocuğun çevreye karşı ilgisini artırmak konusunda önemlidir.

“G.7.1.6. Gözleme dayalı çizimler yapar.” Bu kazanım dolaylı olarak çevre eğitimini desteklemektedir. Çevreyi oluşturan etmenler incelenerek, sanatsal çalışmalar yapılır.

“G.7.1.7. Atık malzemeleri kullanarak üç boyutlu çalışma yapar.” Bu kazanım doğrudan çevre eğitimini desteklemektedir. Bu kazanım ile çocuğa geri dönüşüm konusunda bilinç kazandırılır.

“G.7.1.8. Görsel sanat çalışmalarını oluştururken sanat elemanları ve tasarım ilkelerini kullanır.” Bu kazanım dolaylı olarak çevre eğitimini desteklemektedir. Sanat elemanları ve tasarım ilkelerini oluşturan öğeler, bu kazanımın içeriğinde verilmiştir. Bunlar; renk, kroma, çizgi, mekân, vurgu ve oran- orantı öğeleridir. Çocuklara renk ögesi anlatılırken; yeşil rengini kullanarak, oran- orantı ögesi anlatılırken; doğadan nesnelerin çizimleri yaptırılarak, doğaya dikkat çekilir.

4.1.3.2. Kültürel miras

Bu bölümde 4 tane kazanım verilmiştir. Bu kazanımlardan 1 tanesi çevre eğitimini desteklemektedir. Çevre eğitimi ile ilgili kazanım ve açıklamalar aşağıda tablo halinde verilmiştir.

Tablo 4.12. 7. sınıf kültürel miras öğrenme alanı

Kazanım No ve Kazanım	Öğrenme Alanı	Açıklamalar
G.7.2.3. Sanatçıların topluma sağladığı katkıları açıklar.	Kültürel Miras	Sanatçıların kültürel, sosyal, ekonomik, eğitsel değer vb. açılardan topluma yaptığı katkılar tartışılır.

“G.7.2.3. Sanatçıların topluma sağladığı katkıları açıklar.” Bu kazanım dolaylı olarak çevre eğitimini desteklemektedir. Sanatçılar, çevre eğitimine yönelik farkındalığı artırır.

4.1.3.3. Sanat eleştirisi ve estetik

Bu bölümde 8 tane kazanım verilmiştir. Bu kazanımlardan 1 tanesi çevre eğitimini desteklemektedir. Çevre eğitimi ile ilgili kazanım ve açıklamalar aşağıda tablo halinde verilmiştir.

Tablo 4.13. 7. sınıf sanat eleştirisi ve estetik öğrenme alanı

Kazanım No ve Kazanım	Öğrenme Alanı	Açıklamalar
G.7.3.8. Bilgi ve deneyimlerin sanat eserine yönelik bakış açısını nasıl etkilediğini açıklar.	Sanat Eleştirisi ve Estetik	Konu açıklaması yapılmamıştır.

“G.7.3.8. Bilgi ve deneyimlerin sanat eserine yönelik bakış açısını nasıl etkilediğini açıklar.” Bu kazanım dolaylı olarak çevre eğitimini desteklemektedir. Çevre eğitimine yönelik farkındalık arttıkça; bu sorunları ön plana alan sanat eserlerine verilen önemde artacaktır.

Tablo 4.14. 7. sınıf kazanımlar ve çevre eğitimi tablosu

Kazanımlar	Görsel İletişim ve Biçimlendirme	Kültürel Miras	Sanat Eleştirisi ve Estetik	Toplam
Çevre Eğitimi	5	1	1	7
Diğer Kazanımlar	3	3	7	13
Toplam	8	4	8	20

Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı 7. Sınıf Kazanım ve Açıklamaları bölümünde toplam 20 tane kazanım yer almaktadır. Bu kazanımlardan 8 tanesi ‘Görsel İletişim ve Biçimlendirme’, 4 tanesi ‘Kültürel Miras’, 8 tanesi ‘Sanat Eleştirisi ve Estetik’ öğrenme alanında yer almaktadır. Bütün öğrenme alanları içerisinde toplam 7 tane çevre eğitimi ile ilgili kazanım tespit edilmiştir. Bu kazanımlardan 5 tanesi ‘Görsel İletişim ve Biçimlendirme’, 1 tanesi ‘Kültürel Miras’, 1 tanesi de ‘Sanat Eleştirisi ve Estetik’ öğrenme alanı içerisinde yer almaktadır.

Tablo 4.15. 7. sınıf çevre eğitimini doğrudan destekleyen kazanımlar

Öğrenme Alanları	Çevre Eğitimi Doğrudan Destekleyen Kazanımlar	Çevre Eğitimi Dolaylı Olarak Destekleyen Kazanımlar	Toplam
Görsel İletişim ve Biçimlendirme	1	4	5
Kültürel Miras	0	1	1
Sanat Eleştirisi ve Estetik	0	1	1
Toplam	1	6	7

Tablo 4.20 incelendiğinde 7.sınıf düzeyinde çevre eğitimini destekleyen toplam 7 kazanım bulunmaktadır. Bu kazanımlardan 1 tanesi doğrudan ve 6 tane kazanım ise dolaylı olarak çevre eğitimini desteklemektedir. Doğrudan çevre eğitimini destekleyen 1 tane kazanım ‘Görsel İletişim ve Biçimlendirme’ öğrenme alanı içerisinde yer almaktadır.

4.1.4. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı 8. Sınıf kazanım ve açıklamaları

Yapılan tenkitte her bir öğrenme alanı ve kazanım ayrı ayrı analiz edilerek, çevre eğitimine katkıları ortaya konulmuştur.

4.1.4.1. Görsel iletişim ve biçimlendirme

Bu bölümde 9 tane kazanım verilmiştir. Bu kazanımlardan 5 tanesi çevre eğitimini desteklemektedir. Çevre eğitimi ile ilgili kazanım ve açıklamalar aşağıda tablo halinde verilmiştir.

Tablo 4.16. 8. sınıf görsel iletişim ve biçimlendirme öğrenme alanı

Kazanım No ve Kazanım	Öğrenme Alanı	Açıklamalar
G.8.1.3. Görsel sanat çalışmasını oluşturmak için güncel sanattan yararlanır.	Görsel İletişim ve Biçimlendirme	Çağın getirdiği teknolojik yeniliklerle oluşturulmuş sanat eserleri ve tasarımlardan örnekler gösterilerek öğrencinin kendi yapmak istediği çalışmada bunlardan nasıl yararlanabileceği üzerinde durulur.
G.8.1.4. Yazı ve görsel kullanarak görsel sanat çalışması oluşturur.	Görsel İletişim ve Biçimlendirme	Güncel ve sosyal sorumluluk gerektiren konularla ilgili afiş veya karikatür çalışmasının özellikleri ve oluşturulma süreci üzerinde durulabilir.
G.8.1.5. Güncel olayları görsel sanat çalışmasına yansıtır.	Görsel İletişim ve Biçimlendirme	Ekonomi, doğal afetler, çevre duyarlılığı, iş sağlığı güvenliği, bilimsel gelişmeler, teknolojik gelişmeler vb. konulardan yararlanılabilir.
G.8.1.6. Görsel sanat çalışmasında farklı perspektif tekniklerini kullanır.	Görsel İletişim ve Biçimlendirme	Mekanda derinlik etkisi yaratmak için tek kaçarlı/ iki kaçarlı perspektif ve hava perspektifi birlikte kullanılır.
G.8.1.9. Görsel sanat çalışmalarını oluştururken sanat elemanları ve tasarım ilkelerini kullanır.	Görsel İletişim ve Biçimlendirme	Renk: Zıtlık ilişkisi Değer: Gölgeleme Oran- Orantı: Oran ilişkileri Birlik: Uyum Çeşitlilik: Bir veya daha fazla sanat elemanının uyumlu birlikteliği

“G.8.1.3. Görsel sanat çalışmasını oluşturmak için güncel sanattan yararlanır.” Bu kazanım dolaylı olarak çevre eğitimini desteklemektedir. Görsel sanat çalışmasını oluştururken güncel sanattan yararlanarak yaptırılan çevre sorunlarına yönelik çalışmalar ile çevreye karşı duyarlılık artırılır.

“G.8.1.4. Yazı ve görsel kullanarak görsel sanat çalışması oluşturur.” Bu kazanım doğrudan çevre eğitimini desteklemektedir. Kazanımın açıklamalar bölümünde yer alan güncel ve sosyal sorumluluk gerektiren konulardan olan çevre eğitimi ile ilgili afiş veya karikatür yaptırılır.

“G.8.1.5. Güncel olayları görsel sanat çalışmasına yansıtır.” Bu kazanım doğrudan çevre eğitimini desteklemektedir. Kazanımın açıklamalar bölümünde yer alan bilgiler doğrultusunda doğal afetler ve çevre duyarlılığı konularında çalışmalar yaptırılır.

“G.8.1.6. Görsel sanat çalışmasında farklı perspektif tekniklerini kullanır.” Bu kazanım dolaylı olarak çevre eğitimini desteklemektedir. Hava perspektifi anlatılarak yapılan peyzaj çalışmaları ile çevreye dikkat çekilir. Bu çalışmalar çocuğun çevreye karşı ilgisini artırmak konusunda önemlidir.

“G.8.1.9. Görsel sanat çalışmalarını oluştururken sanat elemanları ve tasarım ilkelerini kullanır.” Bu kazanım dolaylı olarak çevre eğitimini desteklemektedir. Sanat elemanları ve tasarım ilkelerini oluşturan öğeler, bu kazanımın içeriğinde verilmiştir. Bunlar; renk, değer, oran- orantı, birlik ve çeşitlilik öğeleridir. Çocuklara renk ögesi anlatılırken; yeşil rengini kullanarak, oran- orantı ögesi anlatılırken; doğadan nesnelere çizimleri yaptırılarak doğaya dikkat çekilir.

4.1.4.2. Kültürel miras

Bu bölümde 4 tane kazanım verilmiştir. Bu kazanımlardan 3 tanesi çevre eğitimini desteklemektedir. Çevre eğitimi ile ilgili kazanım ve açıklamalar aşağıda tablo halinde verilmiştir.

Tablo 4.17. 8. sınıf kültürel miras öğrenme alanı

Kazanım No ve Kazanım	Öğrenme Alanı	Açıklamalar
G.8.2.1. Sanat eserinin sosyal, politik ve ekonomik faktörlerden nasıl etkilendiğini açıklar.	Kültürel Miras	Konu açıklaması yapılmamıştır.
G.8.2.2. Sanatçıların toplumda üstlendiği rolleri yorumlar.	Kültürel Miras	Özel gereksinimli bireyler konusunda farkındalık oluşturmak için hazırlanmış kamu spotları izletilebilir.
G.8.2.4. Müzelerdeki eserlerin korunmasının önemini açıklar.	Kültürel Miras	Tarihi yapılar ile müzelerdeki eserlerin öncelikle bir milletin, sonra tüm insanlığın ortak malı olduğu üzerinde durulur. Sanatın “evrensel bir dil” olma özelliğinin buradan geldiği açıklanır. Kazanım ile ilgili değerler üzerinde durulmalıdır.

“G.8.2.1. Sanat eserinin sosyal, politik ve ekonomik faktörlerden nasıl etkilendiğini açıklar.” Bu kazanım dolaylı olarak çevre eğitimini desteklemektedir. Çevre eğitimine yönelik alınan politikalar çevreye bakış açısını etkilemektedir. Çevreye karşı bakış açısı derinleştikçe sanat bundan etkilenecektir.

“G.8.2.2. Sanatçıların toplumda üstlendiği rolleri yorumlar.” Bu kazanım dolaylı olarak çevre eğitimini desteklemektedir. Sanatçılar sorunları irdelerken bu sorunlara dikkat çekerler. Çevre eğitimi konusuna dikkat çeken bir sanatçı toplumsal sorunlara duyarsız kalmayarak sorumluluk üstlenmiştir.

“G.8.2.4. Müzelerdeki eserlerin korunmasının önemini açıklar.” Bu kazanım doğrudan çevre eğitimini desteklemektedir. Çevre eğitiminin verildiği tek ortam okul ve dış çevre değildir. Müzeler çevre bilincinin kazandırıldığı önemli ortamlardan biridir. Özellikle doğa tarihi müzelerinin çevre eğitimine büyük katkıları vardır. Doğa tarihi müzeleri çocuğun doğal ortamda var olan bitkileri, hayvanları vb. gözlemleyebilmesine olanak sunar. Çocuğun çevreye karşı olumlu tutum, davranışlar kazanmasına, çevre bilinci kazanmasında önemli rol oynamaktadır.

4.1.4.3. Sanat eleştirisi ve estetik

Bu bölümde 7 tane kazanım verilmiştir. Bu kazanımlardan 2 tanesi çevre eğitimini desteklemektedir. Çevre eğitimi ile ilgili kazanım ve açıklamalar aşağıda tablo halinde verilmiştir.

Tablo 4.18. 8. sınıf sanat eleştirisi ve estetik öğrenme alanı

Kazanım No ve Kazanım	Öğrenme Alanı	Açıklamalar
G.8.3.3. Sanatla ilişkili olarak estetiğin ne olduğunu açıklar.	Sanat Eleştirisi ve Estetik	Konu açıklaması yapılmamıştır.
G.8.3.6. Çağdaş medyadaki imaj, yazı ve sembol gibi unsurların etkisini analiz eder.	Sanat Eleştirisi ve Estetik	Markaların, şirketlerin vb. kurumların kullandıkları logo, slogan, yazı karakteri, renk, koku vb. imaj oluşturan kurumsal kimlik tasarımlarının hem ekonomik hem de tanıtım anlamında önemli etkisi olduğu irdelenir. Burada finansal okuryazarlık, sosyal-finansal girişimcilik, enerji tasarrufu ve vergi bilinci konuları üzerinde durulabilir.

“G.8.3.3. Sanatla ilişkili olarak estetiğin ne olduğunu açıklar.” Bu kazanım dolaylı olarak çevre eğitimini desteklemektedir. Estetik yönden gelişim, çevre estetiğinin gelişmesi konusunda önemlidir.

“G.8.3.6. Çağdaş medyadaki imaj, yazı ve sembol gibi unsurların etkisini analiz eder.” Bu kazanım dolaylı olarak çevre eğitimi desteklemektedir. Kazanımın açıklamalar bölümünde enerji tasarrufuna değinilmiştir. Enerji tasarrufu yapmak çevre sorunlarına karşı alınabilecek önlemlerdendir.

Tablo 4.19. 8. sınıf kazanımlar ve çevre eğitimi tablosu

Kazanımlar	Görsel İletişim ve Biçimlendirme	Kültürel Miras	Sanat Eleştirisi ve Estetik	Toplam
Çevre Eğitimi	5	3	2	10
Diğer Kazanımlar	4	1	5	10
Toplam	9	4	7	20

Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı 8. Sınıf Kazanım ve Açıklamaları bölümünde toplam 20 tane kazanım yer almaktadır. Bu kazanımlardan 9 tanesi ‘Görsel İletişim ve Biçimlendirme’, 4 tanesi ‘Kültürel Miras’, 7 tanesi ‘Sanat Eleştirisi ve Estetik’ öğrenme alanında yer almaktadır. Bütün öğrenme alanları içerisinde toplam 10 tane çevre eğitimi ile ilgili kazanım tespit edilmiştir. Bu kazanımlardan 5 tanesi ‘Görsel İletişim ve Biçimlendirme’, 3 tanesi ‘Kültürel Miras’, 2 tanesi de ‘Sanat Eleştirisi ve Estetik’ öğrenme alanı içerisinde yer almaktadır.

Tablo 4.20. 8. sınıf çevre eğitimi doğrudan destekleyen kazanımlar

Öğrenme Alanları	Çevre Eğitimi Doğrudan Destekleyen Kazanımlar	Çevre Eğitimi Dolaylı Olarak Destekleyen Kazanımlar	Toplam
Görsel İletişim ve Biçimlendirme	2	3	5
Kültürel Miras	1	2	3
Sanat Eleştirisi ve Estetik	0	2	2
Toplam	3	7	10

Tablo 4.21 incelendiğinde 8.sınıf düzeyinde çevre eğitimi destekleyen toplam 10 kazanım bulunmaktadır. Bu kazanımlardan 3 tanesi doğrudan ve 7 tane kazanım ise dolaylı olarak çevre eğitimi desteklemektedir. Doğrudan çevre eğitimi destekleyen kazanımlardan 2 tane ‘Görsel İletişim ve Biçimlendirme’, 1 tane ‘Kültürel Miras’ öğrenme alanı içerisinde yer almaktadır.

Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nda (Ortaokul) çevre eğitimi ile ilgili 5. Sınıf düzeyinde toplam 3 tane, 6. Sınıf düzeyinde 1 tane, 7. Sınıf düzeyinde 1 tane ve 8. Sınıf düzeyinde 3 tane kazanım, doğrudan çevre eğitimini desteklemektedir. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nda (Ortaokul) çevre eğitimini destekleyen toplam 31 kazanımdan 8 tanesi doğrudan çevre eğitimini desteklemekte iken 23 tane kazanım ise dolaylı olarak çevre eğitimini desteklemektedir.

Tablo 4.21. *Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (Ortaokul): çevre eğitimi ile ilgili kazanımlar*

Öğrenme Alanları	5. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf	Toplam
Görsel İletişim ve Biçimlendirme	3	5	5	5	18
Kültürel Miras	2	1	1	3	7
Sanat Eleştirisi ve Estetik	2	1	1	2	6
Toplam	7	7	7	10	31

Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nda (Ortaokul) toplam 80 tane kazanım bulunmaktadır. 80 kazanımdan 31 tanesi çevre eğitimini desteklemektedir. Bu kazanımlardan 18 tanesi 'Görsel İletişim ve Biçimlendirme' öğrenme alanı, 7 tanesi 'Kültürel Miras' öğrenme alanı, 6 tanesi ise 'Sanat Eleştirisi ve Estetik' öğrenme alanı içerisinde yer almaktadır. Çevre eğitimi ile ilgili 5. Sınıf düzeyinde toplam 7 tane, 6. Sınıf düzeyinde toplam 7 tane, 7. Sınıf düzeyinde toplam 7 tane ve 8. Sınıf düzeyinde toplam 10 tane kazanım bulunmaktadır. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nda (Ortaokul) çevre eğitimi ile ilgili en fazla kazanım 8. Sınıf düzeyinde bulunmaktadır.

4.2.Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda Kullanılan Görsellerde Çevre Eğitimine Yer Verilme Durumu

Bu bölümde Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı'ndaki görsel ve konulardan elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

4.2.1. Görsellerden elde edilen bulgular

Görsel kullanımı kalıcılığın sağlanmasında önemli bir yer tutmaktadır. “Yapılan araştırmalar gösteriyor ki öğrenilenlerin %83'ü görme, %11'i işitme, %3.5'i koklama, %1.5'i dokunma ve %1'i tatma yaşantıları yolu ile öğrenilmektedir” (Kağızmanlı, B. Ve diğ.,2017, s. 22). Görsel kullanımı metin kullanımından çok daha fazla hafızada kalıcılığı sağlamaktadır.

Tablo 4.22. *Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı 1. bölümde kullanılan görsellerin kategorilere göre sayıları*

Bölüm 1	Kullanılan Görsel Sayısı
Sanat Elemanları ve Tasarımı	38
Sanat Tarihi	25
Çevre Eğitimi	10
Mimari	4
Heykel	4
Sanat Galerisi	1
Toplam	82

Tablo 2.22 incelendiğinde bölüm 1'de toplam 82 görsel kullanılmıştır. Bu bölüm sanat elemanları ve tasarımı konusunda görsel kullanımına diğer konulara göre daha fazla ağırlık vermiştir. Bölümde çevre eğitimi konusu en fazla görselin kullanıldığı 3. konudur. Bu bölümde çevre eğitimi ile ilgili toplam 10 tane görsel mevcuttur. Çevre eğitimi ile ilgili bulunan görsellerden 4 tanesi doğadan örnekleri içeren fotoğraflar, 5 tanesi doğadan nesnelerin sanatsal ifadesidir. 1 adet görsel ise doğa olayları ile oluşan etkiyi incelemiştir.

Tablo 4.23. *Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı 2. bölümde kullanılan görsellerin kategorilere göre sayıları*

Bölüm 2	Kullanılan Görsel Sayısı
Sanat Tarihi	58
Grafik Tasarım	23
Heykel	21
Çevre Eğitimi	16
Baskı Sanatları	13
Mimari	11
Çizim	9
Fotoğraf Sanatı	7
Seramik	7
Rölyef	7
Sanat Elemanları ve Tasarımı	6
Desen Çalışmaları	6
Resim Teknikleri	5
Moda Tasarımı	5
Peyzaj	3
Sanat Galerisi	3
Müze	3
Müzedede Sergilenen Eserler	3
Kültürel Miras	2
Çevresel Sanat	1
Kolaj	1
Karikatür	1
İç Mimarlık	1
Natürmort	1
Toplam	213

Tablo 2.23 incelendiğinde bölüm 2’de toplam 213 görsel kullanılmıştır. Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı’nda en fazla görselin kullanıldığı bölümdür. Bu bölüm sanat tarihi konusunda görsel kullanımına diğer konulara göre daha fazla ağırlık vermiştir. Bölümde çevre eğitimi konusu en fazla görselin kullanıldığı 4. konudur. Bu bölümde çevre eğitimi ile ilgili toplam 16 tane görsel mevcuttur. Çevre eğitimi ile ilgili bulunan görsellerden 15 tanesi doğadan nesnelere sanatsal ifadesi, 1 tanesi doğal güzelliklere dikkat çeken bir uygulama örneğidir. Ayrıca çevresel sanat konusunda da 1 tane görsel bulunmuştur.

Tablo 4.24. *Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı 3. bölümde kullanılan görsellerin kategorilere göre sayıları*

Bölüm 3	Kullanılan Görsel Sayısı
Teknoloji	17
Çevre Eğitimi	3
Görsel İletişim	3
Grafik Tasarım	2
Eğitim	1
Seramik	1
Toplam	27

Tablo 2.24 incelendiğinde bölüm 3’te toplam 27 görsel kullanılmıştır. Bu bölüm teknoloji konusunda görsel kullanımına diğer konulara göre daha fazla ağırlık vermiştir. Bölümde çevre eğitimi konusu en fazla görselin kullanıldığı 2. konudur. Bu bölümde çevre eğitimi ile ilgili toplam 3 tane görsel mevcuttur. Çevre eğitimi ile ilgili bulunan görsellerden 2 tanesi doğa olaylarının fotoğraflarına, diğer görsel ise doğadan esinlenerek oluşturulan çalışmalara yer vermiştir.

Tablo 4.25. *Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı 4. bölümde kullanılan görsellerin kategorilere göre sayıları*

Bölüm 4	Kullanılan Görsel Sayısı
Sanat Tarihi	7
Enstalasyon Sanatı	1
Toplam	8

Tablo 2.25 incelendiğinde bölüm 4’te toplam 7 görsel kullanılmıştır. Bu bölüm sanat tarihi konusunda görsel kullanımına diğer konulara göre daha fazla ağırlık vermiştir. Bölümde çevre eğitimi konusunda görsel kullanımına yer verilmemiştir.

Tablo 4.26. *Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı 5. bölümde kullanılan görsellerin kategorilere göre sayıları*

Bölüm 5	Kullanılan Görsel Sayısı
Sanat Tarihi	6
Sanat Elemanları ve Tasarımı	1
Toplam	7

Tablo 2.26 incelendiğinde bölüm 5’te toplam 7 görsel kullanılmıştır. Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı’nda en az görselin kullanıldığı bölümdür. Bu bölüm sanat tarihi konusunda görsel kullanımına diğer konulara göre daha fazla ağırlık vermiştir. Bölümde çevre eğitimi konusunda görsel kullanımına yer verilmemiştir.

Tablo 4.27. *Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı 6. bölümde kullanılan görsellerin kategorilere göre sayıları*

Bölüm 6	Kullanılan Görsel Sayısı
Müze	79
Müze Eğitimi	12
Çevre Eğitimi	10
Müze ve Teknoloji	8
Müze Rehberi	6
Sanat Galerisi	6
Müzede Sergilenen Eserler	5
Çizim	3
Kültürel Miras	2
Müze ve Sergi	1
Sanal Müze	1
Toplam	133

Tablo 2.27 incelendiğinde bölüm 6’da toplam 133 görsel kullanılmıştır. Bu bölüm müze konusunda görsel kullanımına diğer konulara göre daha fazla ağırlık vermiştir. Bölümde çevre eğitimi konusu en fazla görselin kullanıldığı 3. konudur. Bu bölümde çevre eğitimi ile ilgili toplam 10 tane görsel mevcuttur. Çevre eğitimi ile ilgili bulunan görsellerden 4 tanesi çevre eğitimi ve müze, 1 tanesi çevre eğitimi ve sergi konusunu içermektedir. 3 tane görsel doğayı içeren çizimlerdir. 2 tane görsel ise doğanın sanatsal ifadesidir.

Tablo 4.28. *Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı 7. bölümde kullanılan görsellerin kategorilere göre sayıları*

Bölüm 7	Kullanılan Görsel Sayısı
Sergi	13
Çevre Eğitimi	5
Müze	4
Sergi ve Teknoloji	2
Sanal Sergi	1
Grafik Tasarım	1
Toplam	26

Tablo 2.28 incelendiğinde bölüm 7’de toplam 26 görsel kullanılmıştır. Bu bölüm sergi konusunda görsel kullanımına diğer konulara göre daha fazla ağırlık vermiştir. Bölümde çevre eğitimi konusu en fazla görselin kullanıldığı 2. konudur. Bu bölümde çevre eğitimi ile ilgili toplam 5 tane görsel mevcuttur. Çevre eğitimi ile ilgili bulunan görsellerden 3 tanesi çevre eğitimi ve sergi konusunu içermektedir. 2 tane görsel ise doğanın sanatsal ifadesidir.

Tablo 4.29. *Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı 8. bölümde kullanılan görsellerin kategorilere göre sayıları*

Bölüm 8	Kullanılan Görsel Sayısı
Ebru Sanatı	30
Sanat Elemanları ve Tasarımı	10
Çevre Eğitimi	4
Sanat Tarihi	2
Kültürel Miras	1
Müze	1
Çizim	1
Toplam	49

Tablo 2.29 incelendiğinde bölüm 8’de toplam 49 görsel kullanılmıştır. Bu bölüm ebru sanatı konusunda görsel kullanımına diğer konulara göre daha fazla ağırlık vermiştir. Bölümde çevre eğitimi konusu en fazla görselin kullanıldığı 3. konudur. Bu bölümde çevre eğitimi ile ilgili toplam 4 tane görsel mevcuttur. Çevre eğitimi ile ilgili bulunan görsellerden 4 tanesi doğadan örnekleri içeren fotoğraflar, 1 tane görsel ise doğanın sanatsal ifadesidir.

Tablo 4.30. *Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı 9. bölümde kullanılan görsellerin kategorilere göre sayıları*

Bölüm 9	Kullanılan Görsel Sayısı
Sanat Tarihi	36
Çizim	10
Müzede Sergilenen Eserler	7
Müzayede	3
Çevre Eğitimi	2
Kültürel Miras	1
Heykel	1
Animasyon	1
Toplam	61

Tablo 2.30 incelendiğinde bölüm 9’da toplam 61 görsel kullanılmıştır. Bu bölüm sanat tarihi konusunda görsel kullanımına diğer konulara göre daha fazla ağırlık vermiştir. Bu bölümde çevre eğitimi ile ilgili toplam 2 tane görsel mevcuttur. Çevre eğitimi ile ilgili bulunan görsellerden 1 tanesi doğanın fotoğrafı, 1 tane görsel ise doğanın sanatsal ifadesidir.

Tablo 4.31. *Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı 10. bölümde kullanılan görsellerin kategorilere göre sayıları*

Bölüm 10	Kullanılan Görsel Sayısı
Çevre Eğitimi	3
Sanat Tarihi	2
Müzedede Sergilenen Eserler	2
Seramik	2
Çizim	1
Toplam	10

Tablo 2.31 incelendiğinde bölüm 10’da toplam 10 görsel kullanılmıştır. Bu bölüm çevre eğitimi konusunda görsel kullanımına diğer konulara göre daha fazla ağırlık vermiştir. Bu bölümde çevre eğitimi ile ilgili toplam 3 tane görsel mevcuttur. Çevre eğitimi ile ilgili bulunan 3 görsel doğanın sanatsal ifadesidir.

Tablo 4.32. *Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı 11. bölümde kullanılan görsellerin kategorilere göre sayıları*

Bölüm 11	Kullanılan Görsel Sayısı
Çevre Eğitimi	8
Sanat Elemanları ve Tasarımı	6
Sanat Tarihi	6
Müzedede Sergilenen Eserler	5
Ebru Sanatı	2
Toplam	27

Tablo 2.32 incelendiğinde bölüm 11’de toplam 27 görsel kullanılmıştır. Bu bölüm çevre eğitimi konusunda görsel kullanımına diğer konulara göre daha fazla ağırlık vermiştir. Bu bölümde çevre eğitimi ile ilgili toplam 8 tane görsel mevcuttur. Çevre eğitimi ile ilgili bulunan görsellerden 2 tanesi doğanın fotoğrafı, 6 tane görsel ise doğanın sanatsal ifadesidir.

Tablo 4.33. *Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı 12. bölümde kullanılan görsellerin kategorilere göre sayıları*

Bölüm 12	Kullanılan Görsel Sayısı
Müze	12
Çevre Eğitimi	9
Tipografi	6
Müzedede Sergilenen Eserler	5
Grafik Tasarım	5
Kültürel Miras	1
Çizim	1
Toplam	39

Tablo 2.33 incelendiğinde bölüm 12’de toplam 39 görsel kullanılmıştır. Bu bölüm müze konusunda görsel kullanımına diğer konulara göre daha fazla ağırlık vermiştir. Bölümde çevre eğitimi konusu en fazla görselin kullanıldığı 2. konudur. Bu bölümde çevre eğitimi ile ilgili toplam 9 tane görsel mevcuttur. Çevre eğitimi ile ilgili bulunan görsellerden 2 tanesi çevre eğitimi ve müze konusunu içeren fotoğraflar, 6 tane görsel ise çevre eğitimi ile ilgili etkinliktir. 1 tane görsel ise çevre eğitimi ile ilgili logodur.

Tablo 4.34. *Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı 13. bölümde kullanılan görsellerin kategorilere göre sayıları*

Bölüm 13	Kullanılan Görsel Sayısı
Çevre Eğitimi	9
Sanat Elemanları ve Tasarımı	3
Toplam	12

Tablo 2.34 incelendiğinde bölüm 13’te toplam 12 görsel kullanılmıştır. Bu bölüm çevre eğitimi konusunda görsel kullanımına diğer konulara göre daha fazla ağırlık vermiştir. Bu bölümde çevre eğitimi ile ilgili toplam 9 tane görsel mevcuttur. Çevre eğitimi ile ilgili bulunan görsellerden 3 tanesi doğayı içeren çizimler, 6 tane görsel ise doğanın sanatsal ifadesidir.

Tablo 4.35. *Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda kullanılan görsellerin kategorilere göre sayıları*

Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuzu Kitabı Bütün Bölümleri	Kullanılan Görsel Sayısı
Sanat Tarihi	142
Müze	99
Çevre Eğitimi	79
Sanat Elemanları ve Tasarımı	64
Ebru Sanatı	32
Grafik Tasarım	31
Müzedede Sergilenen Eserler	27
Heykel	26
Çizim	25
Teknoloji	17
Mimari	15
Sergi	13
Baskı Sanatları	13
Müze Eğitimi	12
Seramik	10
Sanat Galerisi	10
Müze ve Teknoloji	8
Kültürel Miras	7
Rölyef	7
Fotoğraf Sanatı	7
Desen Çalışmaları	6
Müze Rehberi	6
Tipografi	6
Resim Teknikleri	5
Moda Tasarımı	5
Peyzaj	3
Müzayede	3
Görsel İletişim	3
Sergi ve Teknoloji	2
Çevresel Sanat	1
Eğitim	1
Animasyon	1
Sanal Sergi	1
Müze ve Sergi	1
Sanal Müze	1
Enstalasyon Sanatı	1
İç Mimarlık	1
Kolaj	1
Natürmort	1
Karikatür	1
Toplam	701

Araştırmada Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuzu Kitabı'nda bulunan tüm görseller sayılmıştır ve toplam 701 tane görsel mevcuttur. En fazla görsel sanat tarihi konusunda bulunmuştur. Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda çevre eğitimi

konusu en fazla görselin kullanıldığı 3. konudur. Çevre eğitimi konusunda toplam 76 tane görsel bulunmuştur. Çevresel sanat konusunda da 1 tane görsel bulunmuştur.

Tablo 4.36. *Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda çevre eğitimi ile ilgili kullanılan görsellerin kategorilere göre sayıları*

Bölüm Numarası	Çevre Eğitimi İle İlgili Kullanılan Görsel Sayısı
1	10
2	16
3	3
4	0
5	0
6	10
7	5
8	4
9	2
10	3
11	8
12	9
13	9
Toplam	79

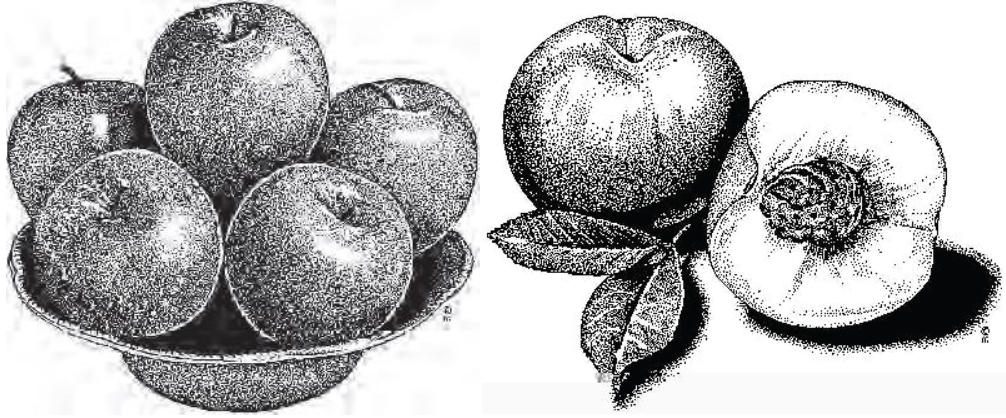
Tablo 4.36'da çevre eğitimi ile ilgili en fazla görselin kullanıldığı bölüm 2. Bölümdür. 2. Bölümde toplam 16 görsel bulunmuştur. Çevre eğitimi ile ilgili görseller yer vermeyen bölümler; 4. ve 5. Bölümdür. Çevre eğitimi ile ilgili en az görselin kullanıldığı bölüm 9. Bölümdür.

4.3. Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda Bulunan Bölümlerde Çevre Eğitimi Yer Verilme Durumu

Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı'ndan elde edilen bulgular ayrı bölümler halinde incelenmiştir.

4.3.1. Bölüm 1 ve çevre eğitimi

Bölüm 1 sayfa 11 ile 57 arasını kapsamaktadır. Bu bölüm toplam 46 sayfadır. Bölüm 1'de sanat elemanları ve tasarım ilkeleri konusu ayrıntılı bir şekilde işlenmiştir. Türk sanatı, batı sanatından örnek görseller kullanılmıştır. Çevre eğitimi ile ilgili toplam 10 tane görsel bulunmuştur. Bulunan görsellerden 4 tanesi doğadan örnekleri içeren fotoğraflar, 5 tanesi doğadan nesnelere sanatsal ifadesidir. 1 adet görsel ise doğa olayları ile oluşan etkiyi incelemiştir.

Görsel 4.1. Öğrenci çalışması (MEB, 2019, s.14)

Sayfa'14 de nokta uygulamaları konusu işlenirken doğada yer alan nesnelerin noktalama çalışmalarına yer verilmiştir. Bu gibi çalışmalar doğaya ilgiyi çekmek için yaptırılacak güzel örneklerdir. Yaprak, dal, çiçek, deniz kabuğu vb. gibi doğanın içerisinde başka nesnelere nokta çalışması olarak yaptırılacak güzel çalışmalardır. Çocukların doğadan nesnelere çalışması, doğayla ilişki geliştirebilmeleri ve çevre bilincini kazanabilmeleri açısından önemli noktalardan biridir.

Görsel 4.2. Doğa olayları ile oluşan nokta etkisi (MEB, 2019, s.15)

Sayfa 15'de noktanın tanımı yapılarak, örnekler verilmiş ve doğa olayları ile oluşan nokta etkisine görsel kullanılarak yer verilmiştir. Doğadan olayların sanatsal bir ifade olarak çocukların karşısına çıkması, çocuğun doğaya karşı ilgisini artırmaktadır. Çocuklar deney yapar gibi bizzat bu eserleri inceleyerek doğa hakkında fikir sahibi olurlar.

Görsel 4.3. Öğrenci çalışması (MEB, 2019, s.18)

Bölüm 1’de farklı konular işlenirken doğayı içerisinde barındıran manzara resimlerine, doğadan bir parça taşıyan natürmortlara ve çizimlere yer verilmiştir. Sayfa 25’te armoni konusu işlenirken doğada var olan renk uyumu örnek olarak verilmiştir. Doğadaki renk armonisine örnek olarak Akşehir Kent Ormanı nın bir fotoğrafına yer verilmiştir.

Görsel 4.4. Doğada renk armonisi, Akşehir Kent Ormanı (MEB, 2019, s.25)

Sayfa 29’da biçim- form konusu işlenirken doğada var olan canlı ve cansız biçimlere değinilmiştir. Sayfa 30’da doku konusu işlenirken doğada var olan doğal dokulara değinilmiştir. Dokuları doğada kendiliğinden var olan tabiattaki varlıkların kendi yapısı içerisinde bulunan doğal dokular ve insanlar tarafından yapılmış nesnelere var olan dokular olmak üzere ikiye ayırmak mümkündür (MEB, 2019, s.30).

Görsel 4.5. *Doğal doku örneği (MEB, 2019, s.31)*

Görsel 4.6. *Doğal doku örneği (MEB, 2019, s.31)*

Görsel 4.7. Doğal doku örneği (MEB, 2019, s.31)

Doku konusu işlenirken tabiatın içerisinde var olan doğal dokular konusunda doğadan fotoğraflara yer verilmiştir. Çocuğun çevre bilinci kazanmasında bitkilerle, doğal çevreyle kurduğu iletişimin büyük faydası vardır. Sayfa 31’de doğal doku ile ilgili görsellere yer verilmiştir. Doğadan doku örneklerine yer verilerek konu açıklanmıştır.

Görsel 4.8. Öğrenci çalışması (MEB, 2019, s.32)

Doku konusu işlenirken doğal objelerin öğrenme ortamına getirilmesine değinilmiştir. “Öğrencilerin doku örnekleri üzerinde araştırma ve inceleme yapabilmesi için öğrenme ortamına doğal ve yapay objeler getirilebilir ” (MEB, 2019, s.32). Sayfa 32’de doku konusu işlenirken doğada var olan deniz kabukları dokularının bulunduğu bir öğrenci çalışmasına yer verilmiştir. Çevre bilincinin artırılması konusunda güzel bir örnek çalışmadır.

Sayfa 35’te ritim konusu işlenirken doğada düzenli bir tekrar olduğuna dikkat çekilmiştir. Kontrast renklerle, çizgilerin ve biçimlerin yönlerini değiştirerek, açık-koyu değerlerle kullanarak veya formların/ biçimlerin farklı boyutlarını kullanarak eser üzerinde hareket sağlanabilir. İnsan hayatı ve doğada da düzenli tekrar söz konusudur (MEB, 2019, s.35).

Görsel 4.9. Keçe düzenleme (MEB, 2019, s.46)

Sayfa 46’da sanatta çeşitlilik konusu işlenirken keçeden yapılmış balıklardan oluşan bir öğrenci çalışmasına yer verilmiştir. Öğrencilerin farklı malzemelerle yaptığı sanatsal aktivitelerde doğadan nesnelere yer vermek öğrencilerin sıkılmadan doğaya ilgisini artırmak için güzel bir yoldur. Bu tarz çalışmalar çevre bilincini artırır. Çocuğun doğaya karşı olumlu tutum geliştirmesini sağlar.

Sayfa 49’da zıtlık (kontrast) konusu anlatılırken günlük yaşantımızda, doğada hayatın bir parçası olarak var olan zıtlıklardan bahsedilmiştir. Sanat tarihinden görsellere yer verilerek, önemli sanatçıların doğadan eserlerindeki renk zıtlıklarına yer verilmiştir.

4.3.2. Bölüm 2 ve çevre eğitimi

Bölüm 2 sayfa 57 ile 189 arasını kapsamaktadır. Bu bölüm toplam 132 sayfadır. Bölüm 2’de Görsel Sanatlar alanı ile ilgili mesleklere yer verilmiştir. Sanat eğitiminin içerisinde yer alan tanımlar açıklanmıştır. Peyzaj mimari konusu açıklanırken doğa ve çevrenin bir arada olduğu görseller ve fotoğraflar kullanılmıştır. Bu bölümde çevre eğitimi ile ilgili toplam 16 tane görsel mevcuttur. Çevre eğitimi ile ilgili bulunan görsellerden 15 tanesi doğadan nesnelere sanatsal ifadesi, 1 tanesi doğal güzelliklere dikkat çeken bir uygulama örneğidir. Ayrıca çevresel sanat konusunda da 1 tane görsel bulunmuştur.

Görsel 4.10. Geleceğin şehri konulu öğrenci çalışmaları (MEB, 2019, s.81)

Sayfa 81’de mimari konusu içerisinde geleceğin şehri konulu öğrenci çalışması yaptırılmıştır. Çalışmada doğadan nesnelere yer verilmiştir. Sayfa 90’da ekolojik dengenin bozulmasından ve doğal çevreyi korumanın öneminden bahsedilmiştir. Peyzaj konusu işlenirken doğayı içerisinde barındıran çeşitli resimlere yer verilmiştir.

Görsel 4.11. Robert Smithso, ‘Spiral Jetty’, 1970, Great Salt Lake, Utah, USA (MEB, 2019, s.94)

Sayfa 94’te sanatın türleri konusu işlenirken çevresel sanat konusunda Robert Smithson’un ‘Spiral Jetty’ çalışmasının fotoğrafı da bulunmaktadır. Sayfa 95’te peyzajın tanımı yapılarak, peyzaj ile ilgili sanat tarihinden manzara resimlerine yer verilmiştir. Sayfa 98’de peyzaj resimlerini sınıf ortamında incelerken doğa ve doğal çevreye değinilmiştir.

Görsel 4.12. Renklendirilmiş rölyef, öğrenci çalışması (MEB, 2019, s.120)

Sayfa 120’de yer alan rölyef çalışmasında, doğanın sanatsal bir ifadesi yer almaktadır. Çocuğun çevre bilinci kazanmasında bitkilerle kurduğu iletişimin büyük faydası vardır. Bu tarz çalışmalar çocuğun çevre bilincini artırmakta, çevre dostu davranışlar edinmesini sağlamaktadır.

Görsel 4.13. Ortaokul öğrencilerinin grup çalışması(doku), duvar çalışmasından detay (MEB, 2019, s.136)

Görsel 4.14. Üçgen pul (MEB, 2019, s.137)

Sayfa 136’da doku konusu işlenerek, doğadan nesnelere sanatsal ifadesinin yer aldığı bir grup çalışmasına yer verilmiştir. Öğrencilerle iletişim konusu kapsamında pul tasarımı uygulaması yaptırılabilir. Her öğrenci bir ülke veya Türkiye’den bir il seçebilir. Seçtikleri yerle ilgili kültürel ve doğal güzellikler konusunda araştırmalar yapıp bunu pul tasarımlarına yansıtılmaları istenebilir” (MEB, 2019, s.137). Sayfa 137’de kültürel ve doğal güzelliklerin öğrenilmesi konusunda bir çalışmaya yer verilmiştir.

Görsel 4.15. Ortaokul öğrencilerinin kitap ayracı tasarımı (MEB, 2019, s.137)

Sayfa 137’de kitap ayracı tasarımlarına yer verilmiştir. Çocuğun doğadaki canlıları tanınması, doğaya karşı duyarlılığının artması konusunda güzel bir örnektir. Çevre hakkında bilgilendirmenin çocuğa çok faydaları vardır. Öncelikle hayvanları, bitkileri inceleyen bunlar hakkında fikir sahibi olan çocuklar, hayvanların sosyal ilişkilerini, davranışlarını öğrenir.

Görsel 4.16. Ortaokul 5. sınıf öğrencisi çalışması, linol baskı (MEB, 2019, s.149)

Görsel 4.17. 6. sınıf öğrenci çalışması (MEB, 2019, s.150)

Sayfa 149’da linol baskı tekniğiyle yapılmış bir öğrenci çalışmasına yer verilmiştir. Sayfa 150’de çevre ile ilgili bir öğrenci çalışmasına yer verilmiştir. Ağaç baskı tekniği anlatılarak ağacın dokusunun baskı resimde nasıl etki oluşturduğu anlatılmıştır. Çocuğun çevre bilinci kazanmasında bitkilerle kurduğu iletişimin büyük faydası vardır.

Görsel 4.18. Öğrenci çalışmaları, patates baskı, birim tekrarı (MEB, 2019, s.158)

Görsel 4.19. Öğrenci çalışması şablon baskı (MEB, 2019, s.160)

Sayfa 158’de patates baskı çalışmalarına yer verilmiştir. Doğadan nesnelere dokunarak yapılan çalışmalar çevre eğitimi için önemli bir yer tutmaktadır. Sayfa 160’ta şablon baskı teknikleri anlatılırken yaprak, çiçek, ağaç baskı örneklerine yer verilmiştir. Doğadan nesnelere baskı çalışmaları yaptırılması çocuğun doğaya olan ilgisini artırmak için güzel örneklerdendir.

Görsel 4.20. Öğrenci çalışması (MEB, 2019, s.160)

Görsel 4.21. Öğrenci çalışması, sulu boya (MEB, 2019, s.167)

Sayfa 160’ta ağaç baskı ile ilgili bilgi verilerek, doğal dokulardan bahsedilmiştir. Sayfa 167’de doğadan nesnelere sulu boya ile yapılmış bir ifadeye yer verilmiştir. Sayfa 169’da doğadan nesnelere akrilik boya ile yapılmış bir ifadeye yer verilmiştir.

Görsel 4.22. Öğrenci çalışması, akrilik (MEB, 2019, s.169)

Görsel 4.23. Öğrenci çalışması (MEB, 2019, s.170)

Görsel 4.24. Öğrenci çalışması (MEB, 2019, s.171)

Sayfa 170’te doğadan nesnelerin pastel boya ile yapılmış bir ifadesine yer verilmiştir. Sayfa 170’te doğadan bir nesnelerin pastel boya ile yapılmış bir ifadesine yer verilmiştir.

4.3.3. Bölüm 3 ve çevre eğitimi

Bölüm 3 sayfa 189 ile 215 arasını kapsamaktadır. Bu bölüm toplam 26 sayfadır. Bölüm 3'te görsel kültür, görsel iletişim, sanal gerçeklik, sanal teknoloji konuları, arttırılmış gerçeklik uygulamaları, 3D hologram sistemi, görsel okuma becerisi, görsel okuryazarlık konularına yer verilmiştir. Bu bölümde çevre eğitimi ile ilgili toplam 3 tane görsel mevcuttur. Çevre eğitimi ile ilgili bulunan görsellerden 2 tanesi doğa olaylarının fotoğraflarına, diğer görsel ise doğadan esinlenerek oluşturulan çalışmalara yer vermiştir.

Görsel 4.25. Norveç’li fotoğraf sanatçısı Kjell Sandved (MEB, 2019, s.203).

Norveçli fotoğrafçı Kjell Sandved, 24 yıl boyunca, kelebek kanatlarındaki desenlerden alfabedeki harf ve rakamları fotoğraflamıştır (MEB, 2019, s.203). Kjell Sandved'in kelebek kanatlarını fotoğraflayarak oluşturduğu bu çalışma doğa ile sanatın bulunduğu güzel bir örnektir. Bu çalışma çocuğun hayvan sevgisi kazanması ve çevre dostu davranışlar edinmesinde sanatın eğitim gücünü yansıtır.

Görsel 4.26. Doğa olaylarının fotoğraflanması ile oluşturulan alfabe (MEB, 2019, s.203).

Sayfa 203'te alfabenin tamamının doğa olayları ile oluşturulduğu bir çalışmaya yer verilmiştir. İki yıl boyunca NASA uydularını takip ederek doğa olaylarından harflere benzeyen şekilleri seçen bir uzman tarafından alfabenin tamamı oluşturulmuştur (MEB, 2019, s.204).

Görsel 4.27. *Biyomimetik Bilim ile doğadan esinlenerek yapılan ürünler (MEB, 2019, s.205)*

Görsel okuma becerisi konusunun içinde yer alan; Biyomimetik konusu işlenirken çevremizde var olan canlı, cansız organizmalardan esinlendiğimiz açıklanmış ve amaç doğrultusunda kullanılan fotoğraflara yer verilmiştir. Görsel 1 de Görsel Sanatlar dersinde doğa ile yakından ilişkili olan Biyomimetik çalışmalar yaptırılarak, öğrencilere canlıları yakından gözlemlenme fırsatı verilir. Disiplinlerarası etkileşimin olduğu bu çalışmalarda fen bilgisi alanına da katkı sağlanır.

Sanatçılar bazen doğayı taklit ederken bazen de doğayı izleyerek onlarda oluşan duyguları eserlerine yansıtmışlardır. Görsel Sanatlar dersi kapsamında bitkileri ve canlıları gözlemleyerek biyomimetik alanında çalışmalar yaptırılır (MEB, 2019, s.206).

4.3.4. Bölüm 4 ve çevre eğitimi

Bölüm 4 sayfa 215 ile 237 arasını kapsamaktadır. Bu bölüm toplam 22 sayfadır. Bölüm 4'te sanat eleştirisi ve estetik, sanat eleştirmeninin özellikleri, eleştiri türleri, sanat eğitiminde eleştiri türlerinin önemi, eğitsel eleştiri yöntem ve aşamaları, örnek eğitsel sanat eleştirisi soruları, estetik, estetik ile sanat ilişkisi, sanatın amacı, sanat ve zanaat, sanat eseri, sanat kuramları konularına yer verilmiştir. Bu bölümde çevre eğitimi ile ilgili görsel kullanılmamıştır.

Sayfa 230'da estetik eğitimi ve estetik duyarlılık konusu anlatılırken çevre estetiğinin doğanın bilincine varmakla başladığından, çevreye duyarlılıktan, sanat eğitiminin çevreye duyarlılık üzerindeki etkisinden ve çevre kirliliğinden bahsedilmiştir.

4.3.5. Bölüm 5 ve çevre eğitimi

Bölüm 5 sayfa 237 ile 253 arasını kapsamaktadır. Bu bölüm toplam 16 sayfadır. Bölüm 5'te sanat tarihi eğitiminin önemi, sanat tarihi öğretimi ile uygulama alanı örnekleri anlatılmıştır. Bu bölümde çevre eğitimi ile ilgili görsel kullanılmamıştır. Ayrıca çevre eğitimi konusuna değinilmemiştir.

4.3.6. Bölüm 6 ve çevre eğitimi

Bölüm 6 sayfa 251 ile 353 arasını kapsamaktadır. Bu bölüm toplam 102 sayfadır. Bölüm 6'da kültürel miras konusu ayrıntılı bir şekilde işlenmiştir. Sanat tarihi araştırma yöntemleri, sanatın sınıflandırılması, müze kavramı, müzelerin görevleri, müze türleri, müze eğitimi konularına yer verilmiştir. Bu bölümde çevre eğitimi ile ilgili toplam 10 tane görsel mevcuttur. Çevre eğitimi ile ilgili bulunan görsellerden 4 tanesi çevre eğitimi ve müze, 3 tanesi doğayı içeren çizimler, 2 tanesi doğanın sanatsal ifadesini içeren çizimler ve 1 tanesi çevre eğitimi ve sergi konusunu içermektedir.

Çevre eğitiminin verildiği tek ortam okul ve dış çevre değildir. Müzeler, sergi salonları, galeriler de çevre bilincinin kazandırıldığı ortamlardır. Özellikle doğa tarihi müzeleri çevre bilincinin oluşmasında önemli bir işleve sahiptir. Doğa tarihi müzelerin çocuğun geçmiş yaşantıları, doğal ortamda var olan bitkileri, hayvanları vb.

gözlemleyebilmesine olanak sunar. Çocuğun çevreye karşı olumlu tutum, davranışlar kazanmasına, çevre bilinci kazanmasında önemli rol oynamaktadır. Çocuklar deney yapar gibi bizzat bu eserleri inceleyerek doğa hakkında fikir sahibi olurlar. Ayrıca bu gözlemleri yaparken çocuk kendisini güvende hissedeceği bir mekân içerisinde. Sayfa 274’de doğa tarihi ve jeoloji müzeleri ile ilgili bilgi verilmiştir.

Sayfa 285’te ekomüzeden bahsedilmiştir. “Ekomüze, bir bölgede halkın katılımıyla, bir yörenin ve bağlı yaşam biçimlerinin araştırılması, korunması, kültürel ve doğal varlıkların değerlendirilmesi etkinliklerini kalıcı olarak sağlayan bir müze türüdür” (Madran aktaran MEB, 2019, s.285).

Görsel 4.28. *Royal Alberta Museum, Canada (MEB, 2019, s.310)*

Görsel 4.29. *Amerikan Doğa Tarihi Müzesi, Newyork, ABD (MEB, 2019, s.313)*

Sayfa 310’da müze dışında müze eğitiminin gerçekleşebileceği ile ilgili bir görsele yer verilmiştir. Biçimlendirme çalışmaları konusu işlenirken, doğa tarihi müzesinde doğadan sunulan nesnelere yer verilmiştir. Doğa tarihi müzeleri çocuğun çevreye karşı olumlu tutum, davranışlar ve çevre bilinci kazanmasında önemlidir. Bu geziler çocuğun ayrıntılı bir şekilde gözlem yapabilmesine olanak sağlamaktadır.

Görsel 4.30. Müzede objeyi detaylı inceleme uygulaması (MEB, 2019, s.313)

Görsel 4.31. Ptt Pul Müzesi, tematik doğa pulları sergisi (MEB, 2019, s.325)

Sayfa 325’te müze ve sergileme konusu anlatılırken çevre eğitimini içeren bir doğa pulları sergisine yer verilmiştir. Çevreye yönelik olumlu tutum, doğa sevgisi, doğaya saygı, çevreyi koruma gibi konularda farkındalığı artırmak konusunda bu sergiler önemli bir yer tutmaktadır.

Görsel 4.32. Müzede uygulama, Alte Pinakothek Museum, Münih- Almanya (MEB, 2019, s.327)

Çevre eğitiminin verildiği tek ortam okul ve dış çevre değildir. Müzeler, sergi salonları, galeriler de çevre bilincinin kazandırıldığı ortamlardır. Sayfa 327’de müzede eğitim öğretim konusu anlatılırken çevre eğitimi ile ilgili bir fotoğrafa yer verilmiştir.

Görsel 4.33. Çizim örnekleri (MEB, 2019, s.337)

Görsel 4.34. Müze sonrası müze eğitimi etkinlikleri (MEB, 2019, s.340)

Sayfa 337’de görsel tamamlama testi verilmiştir. Bu testlerde doğayı içeren görseller yer almaktadır. Cahit Sıtkı Tarancı Kültür Müzesi ziyareti sonrası şairin ‘Memleket İsterim’ adlı şiirinden esinlenerek yapılan uygulama çalışması (MEB, 2019, s.340). Sayfa 340’ta şiirden esinlenerek yapılan uygulama çalışmalarına yer verilmiştir.

4.3.7. Bölüm 7 ve çevre eğitimi

Bölüm 7 sayfa 353 ile 373 arasını kapsamaktadır. Bu bölüm toplam 20 sayfadır. Bölüm 7’de sergileme konusu ve sergileme çeşitleri ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Bu bölümde çevre eğitimi ile ilgili toplam 5 tane görsel mevcuttur. Çevre eğitimi ile ilgili bulunan görsellerden 3 tanesi çevre eğitimi ve sergi konusunu içermektedir. 2 tane görsel ise doğanın sanatsal ifadesidir.

Görsel 4.35. Antalya Karaalioğlu Parkı Kuşları Sergisi (MEB, 2019, s.359)

Sayfa 358’de gezici sergiler konusu işlenirken Antalya Karaalioğlu Parkı kuşları sergisi örnek olarak verilmiş ve bu sergiden bir fotoğrafa yer verilmiştir. İnsan doğa etkileşimini artıran bir örnektir. Doğada çocukların kuş çeşitlerini tanımasına yönelik bir sergidir. Çocukların kuş bilimine yönelik fikir elde edebileceği, doğadan çekilmiş fotoğraflarını izleyebileceği bu tarz bir etkinliğin kılavuzda yer alması, öğretmenlerin çevreye yönelik yapılabilecek etkinliklerde fikir edinmesinde önemlidir. Görsel Sanatlar sergilerinde doğadan getirilmiş bu tarz bir çalışma; öğrencinin doğaya karşı olumlu tutum ve davranış edinmesini, çevreye karşı duyarlı olmasını sağlayacaktır.

Görsel 4.36. Eğitim sergilerindeki uygulamalardan bir görünüm (MEB, 2019, s.360)

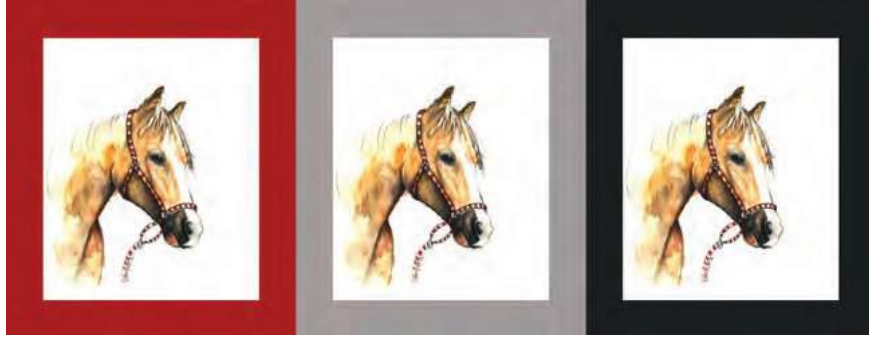

Görsel 4.37. Eğlendirici sergiden bir görünüm (MEB, 2019, s.361)

Sayfa 360'ta eğitim amaçlı sergi konusu anlatılırken çevre eğitimi ile ilgili bir görsele yer verilmiştir. Sayfa 361'de eğlendirici sergi konusu anlatılırken doğadan bir görsele yer verilmiştir.

Görsel 4.38. Lale çiçeğinin farklı tekniklerle çalışıldığı bir ortaokul öğrenci sergisinden görünüm (MEB, 2019, s.364)

Görsel 4.39. Çeşitli renkteki paspartuların resim üzerindeki etkileri (MEB, 2019, s.368)

Sayfa 364’te grup sergileri konusu anlatılırken doğadan görsellerin yer aldığı bir sergi fotoğrafına yer verilmiştir. Sayfa 368’de paspartu konusu anlatılırken doğadan bir görsele yer verilmiştir.

4.3.8. Bölüm 8 ve çevre eğitimi

Bölüm 8 sayfa 373 ile 407 arasını kapsamaktadır. Bu bölüm toplam 34 sayfadır. Bölüm 8’de uygulama örneklerine yer verilmiştir. Uygulama 1 de doğal ve yapay doku konusu işlenirken çevre eğitimine yer verilmiştir. Bu bölümde çevre eğitimi ile ilgili toplam 4 tane görsel mevcuttur. Çevre eğitimi ile ilgili bulunan görsellerden 4 tanesi doğadan örnekleri içeren fotoğraflar, 1 tane görsel ise doğanın sanatsal ifadesidir.

Sayfa 374’te doğal doku konusu açıklanmış ve tabiattaki varlıklara değinilmiştir. “Doğal doku: Doğada kendiliğinden var olan, tabiattaki varlıkların kendi yapısı içerisinde bulunan dokular” (MEB, 2019, s.374).

Sayfa 374’te motivasyon soruları başlığı altında “Çevrenizdeki dokulara örnek verebilir misiniz?” sorusu sorulmuştur. Burada çevredeki dokulara ve çevreye ilgi çekilmiştir. Öğrencilerin çevreye karşı ilgisini artıracak bir sorudur.

Sayfa 375’te konu ile ilgili bilgi verilirken doku konusunun tanımını yapılmış, konuyla ilgili doğadan örneklere ve doku ile ilgili fotoğraflara yer verilmiştir.

Görsel 4.40. *Doğal doku örnekleri (MEB, 2019, s.375)*

Görsel 4.41. *Masai Evleri, Afrika (MEB, 2019, s.376)*

Sayfa 376’da doğal ve yapay dokularla ilgili parmak boyası etkinliği anlatılmıştır. Doğal dokularla oluşturulmuş Afrika da ki Masai Evleri örneği verilmiştir. Masai evlerinin bir fotoğrafı görsel olarak kullanılmıştır.

Sayfa 377’de parmak boyası ile doğal doku çalışmalarının nasıl yapılacağı anlatılmıştır. Bu tarz bir etkinliğe yer verilmesi çevreye yönelik olumlu tutum geliştirilmesini sağlayacaktır.

Sayfa 387’de ebru konusu işlenirken ebru çalışmalarında oluşturulan çiçek çeşitlerine yer verilmiştir. “Necmeddin Okyay çiçekli ebruları ebru sanatına kazandırmış, lale, papatya, sümbül, gelincik, karanfil, herca-i menekşe ve goncagülü ebruya uygulamıştır... Mustafa Düzgünman ise çiçekli ebrulara papatyayı eklemiştir.”

(MEB, 2019, s.388). Sayfa 400’de lale ebru çalışmasının aşamalarına ayrıntılı bir şekilde yer verilmiştir. Doğadan esinlenilerek çalışılması çevre ve sanatı buluşturmuştur.

Görsel 4.42. Lalenin tamamlanması (MEB, 2019, s.400)

4.3.9. Bölüm 9 ve çevre eğitimi

Bölüm 9 sayfa 407 ile 465 arasını kapsamaktadır. Bu bölüm toplam 46 sayfadır. Bu bölümde çevre eğitimi ile ilgili toplam 2 tane görsel mevcuttur. Çevre eğitimi ile ilgili bulunan görsellerden 1 tanesi doğanın fotoğrafı, 1 tane görsel ise doğanın sanatsal ifadesidir.

Görsel 4.43. *Balık pulu çalışması (MEB, 2019, s.409)*

Sayfa 408’de doku kavramı, dokunsal ve görsel dokular açıklanmıştır. Doku kavramı işlenirken doğadan görsellere ve fotoğraflara yer verilmiştir. Sayfa 409’da doku konusu işlenirken doğadan görsellere ve fotoğraflara yer verilmiştir.

Görsel 4.44. *Baskı çalışması (MEB, 2019, s.410)*

Sayfa 410’da baskı resim konusu anlatılırken doğadan örnekler kullanılmıştır. Baskı resim anlatılarak, doğada bulunan parçaların baskı malzemesi olarak kullanılabileceği açıklanmıştır. Sayfa 411’de motivasyon soruları başlığı altında hayvanlara karşı duyarlılığı artıracak bir soru yer almıştır.

Bir kediye dokunduğunuz zaman ne hissedersiniz? (MEB, 2019,s.411). Çocuğun empati duygusunun geliştirilmesi çocuğun hayvanlara olan yaklaşımı üzerinde etkilidir.

Sayfa 417’de şehrimde sahip çıkıyorum başlıklı uygulama örneğinde; çevre

eğitimi, evre bilinci, çevresel sanat, sürdürülebilir tasarım, sürdürülebilir mimarlık, evre sorunları konuları ayrıntılı olarak işlenmiştir. evre sorunları, yapılaşma, görüntü kirliliği ile ilgili görsel ve fotoğraf kullanılmıştır.

Sayfa 418’de motivasyon soruları başlığı altında evre bilinci, evre eğitimine yönelik sorulara yer verilmiştir. evre ile ilgili olan bu bölüm sadece soru olarak kalmıştır. Örneklerle konu ayrıntılı olarak açıklanmamıştır.

Sayfa 420’de kent estetiği konusu içerisinde görsel kirlilik ve gürültü kirliliğini oluşturan etmenlere yer verilerek evre kirliliğine değinilmiştir. evre kirliliğine sebep olan etmenlere yer verilmesi evre bilinci oluşturmaya sağlar. Bu sorunlara neden olan etmenler ayrıntılı olarak anlatılmıştır.

Sayfa 421’de sürdürülebilir tasarım ve sürdürülebilir mimarlık konularına yer verilmiştir. Sürdürülebilir bir dünyayı hedefleyen, bu bilinci kazanmış bir birey, kendisini ekosistemin bir parçası olarak görecektir. Dolayısıyla tüketmek yerine alternatif üreterek, çevresel sorunların çözümünde aktif rol oynayacaktır.

Sayfa 421’de evre eğitimi ile ilgili bilgi verilmiştir. evre eğitiminin tanımı yapılarak, disiplinlerarası bir konu olduğundan bahsedilmiştir.

Sayfa 423 ile 425 arasında bir uygulama rneği verilmiştir. Őehrin doğal güzellikleri, evre psikolojisi, evre sorunları, sürdürülebilirlik, yenilenebilirlik hakkında bilgi verilmiştir. Sayfa 457’de efsanevi hayvanlar konusu işlenirken motivasyon soruları sorulmuştur. Bu sorular doğaya ve hayvana ilgiyi çekerek, hayvan sevgisini pekiştirmektedir.

4.3.10. Bölüm 10 ve evre eğitimi

Bölüm 10 sayfa 465 ile 491 arasını kapsamaktadır. Bu bölüm toplam 26 sayfadır. Bu bölümde evre eğitimi ile ilgili toplam 3 tane görsel mevcuttur. evre eğitimi ile ilgili bulunan 3 görsel doğanın sanatsal ifadesidir. Sayfa 478’de doğal doku konusuna değinilmiştir ve örnek olarak am kozalağı verilmiştir.

Görsel 4.45. Öğrenci çalışmaları (MEB, 2019, s.475)

4.3.11. Bölüm 11 ve çevre eğitimi

Bölüm 11 sayfa 491 ile 519 arasını kapsamaktadır. Bu bölüm toplam 28 sayfadır. Bu bölümde çevre eğitimi ile ilgili toplam 8 tane görsel mevcuttur. Çevre eğitimi ile ilgili bulunan görsellerden 2 tanesi doğanın fotoğrafı, 6 tane görsel ise doğanın sanatsal ifadesidir. Sayfa 492’de simetri konusu işlenirken doğadan örnekler verilmiştir. “Doğada güneş ve gezegenler gibi kusursuz simetri kürelerde, kar kristallerinde, çeşitli canlılarda (kelebek gibi) ve çevremizdeki nesnelere simetriye rastlamak mümkündür” (MEB, 2019,s.457).

Görsel 4.46. Doğadan simetri örnekleri (MEB, 2019, s.493)

Görsel 4.47. *Doğadan simetri örnekleri (MEB, 2019, s.493)*

Görsel 4.48. *Öğrenci çalışması (MEB, 2019, s.496)*

Görsel 4.49. *Öğrenci çalışması (MEB, 2019, s.497)*

Görsel 4.50. Öğrenci çalışması (MEB, 2019, s.508)

Sayfa 493'te simetri konusu ile ilgili doğadan fotoğraflar kullanılmıştır. Sayfa 496 ve 497'de doğadan örnekleri içeren öğrenci çalışmalarına yer verilmiştir. Sayfa 508'de Atatürk'ün silüetinin yer aldığı bir ebru çalışmasında doğadan nesnelere sanatsal ifadesine yer verilmiştir. Sayfa 509'da natürmort konusu işlenmiştir. Natürmortun tanımına yer verilmiştir. Natürmort: Konusu, cansız varlıklar veya nesnelere olan resim, ölüdoğa (MEB, 2019,s.509).

Görsel 4.51. Öğrenci çalışması (MEB, 2019, s.513)

Görsel 4.52. Öğrenci çalışması (MEB, 2019, s.514)

Görsel 4.53. Öğrenci çalışması (MEB, 2019, s.514)

Sayfa 513 ve 514’te öğrencilerin yapmış olduğu natürmort çalışmalarına yer verilmiştir. Çocukların doğadan nesnelere gözlemleyerek, doğayla ilişki geliştirebilmeleri çevre bilincini çocuğa kazandırmada en önemli noktalardan biridir.

4.3.12. Bölüm 12 ve çevre eğitimi

Bölüm 12 sayfa 519 ile 357 arasını kapsamaktadır. Bu bölüm toplam 38 sayfadır. Bu bölümde çevre eğitimi ile ilgili toplam 9 tane görsel mevcuttur. Çevre eğitimi ile ilgili bulunan görsellerden 2 tanesi çevre eğitimi ve müze konusunu içeren fotoğraflar, 6 tane görsel ise çevre eğitimi ile ilgili etkinliktir. 1 tane görsel ise çevre eğitimi ile ilgili logo çalışmasıdır.

Görsel 4.54. Müzede görsel tamamlama testi uygulaması (MEB, 2019, s.514)

Sayfa 521’de doku konusuna tekrar yer verilerek, örnekle açıklanmıştır. Sayfa 525’te müzeler ile ilgili bilgi verilirken doğa müzelerine yer verilmiştir. Sayfa 514’te müzede görsel tamamlama testine yer verilmiştir. Öğrencilere hayvan çizimleri yaptırılmıştır. Sayfa 540’ta geri dönüşüm ve sürdürülebilirlik anlatılmıştır.

Görsel 4.55. Deneysel tipografi örneği (MEB, 2019, s.541)

Sayfa 541’de yeşil çevre logosuna yer verilmiştir. Motivasyon soruları başlığı altında çevreye dikkat çekilmiştir. Sayfa 541’de tipografi konusu anlatılırken çevre duyarlılığı, geri dönüşüm ve sürdürülebilirlik konularına değinilmiştir.

Görsel 4.56. *Doğada grup çalışması uygulama örneği (MEB, 2019, s.552)*

Görsel 4.57. *Doğada grup çalışması uygulama örneği (MEB, 2019, s.554)*

Görsel 4.58. *Doğada grup çalışması uygulama örneği (MEB, 2019, s.554)*

Görsel 4.59. *Doğada grup çalışması uygulama örneği (MEB, 2019, s.554)*

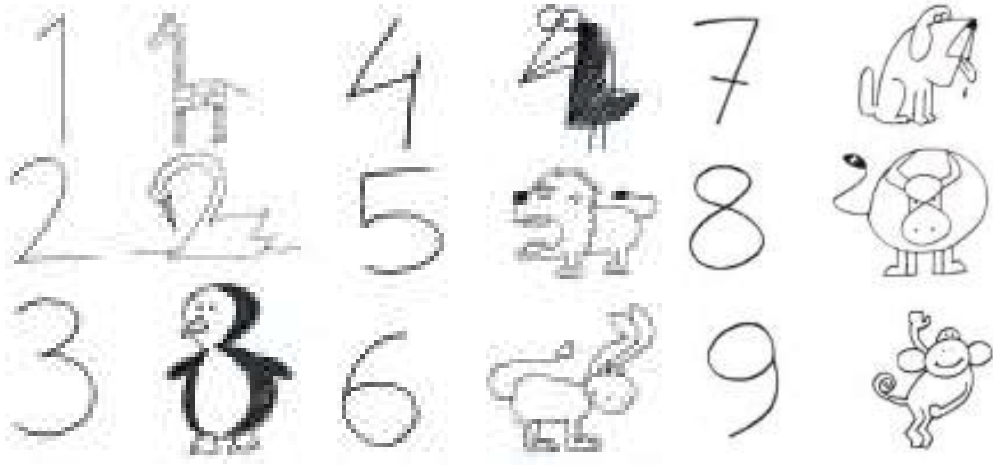

Görsel 4.60. *Doğada grup çalışması uygulama örneği (MEB, 2019, s.555)*

Sayfa 552 ile 555 arasında doğada yapılan bir grup çalışmasına yer verilmiştir. Dış ortamda yapılan bu çalışma sanat yoluyla çevre eğitiminin bir ifadesidir. Çocukların doğaya çıkarak doğayla ilişki geliştirebilmeleri çevre bilincini çocuğa kazandırmada en önemli noktalardan biridir. Çocuklar doğaya çıkarak park, bahçe gibi ortamlarda bizzat dokunarak, doğanın içerisinde bulunarak kaliteli bir çevre eğitimi deneyimi yaşarlar.

4.3.13. Bölüm 13 ve çevre eğitimi

Bölüm 13 sayfa 357 ile 572 arasını kapsamaktadır. Bu bölüm toplam 215 sayfadır. Bu bölümde çevre eğitimi ile ilgili toplam 9 tane görsel mevcuttur. Çevre eğitimi ile ilgili bulunan görsellerden 3 tanesi doğayı içeren çizimler, 6 tane görsel ise doğanın sanatsal ifadesidir.

Görsel 4.61. Yazıları canlandırıyorum uygulama örneği (MEB, 2019, s.559-560)

Görsel 4.62. Hayal dünyam uygulama örneği (MEB, 2019, s.565)

Görsel 4.63. *Sevimli sarı yılan uygulama örneği (MEB, 2019, s.569)*

Sayfa 558’de rakamlarla hayvan çizimleri konusu işlenmiştir ve motivasyon sorularında hayvan sevgisi desteklenmiştir. Sayfa 565’te doğanın ifadelerini içeren öğrenci çalışmalarına yer verilmiştir. Sayfa 569’da atık malzeme, kil, oyun hamuru gibi malzemeler kullanılarak yapılan bir yılan çalışmasına yer verilmiştir.

Görsel 4.64. *Sevimli sarı yılan uygulama örneği (MEB, 2019, s.570)*

Sayfa 570’te atık malzemelerle yapılmış yılan çalışmalarına yer verilmiştir. Bu gibi çalışmalar çocukların çevre dostu davranışlar kazanması, geri dönüşüm hakkında bilgi edinmesi konusunda önemlidir. Bu çalışma tüketmek yerine alternatif üretmeyi desteklemektedir.

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (Ortaokul) ve Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı'ndaki görsellerin, konuların ve kazanımların çevre eğitimine sağladığı katkılar ve eksikliklerin değerlendirilmesinin amaçlandığı; verilerin ise doküman incelemesi aracılığı ile toplandığı ve içerik analizi yoluyla çözümlendiği araştırmanın bu bölümünde, bulgular doğrultusunda ulaşılan sonuçlara, tartışmaya ve önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuç

Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nda (Ortaokul) toplam 80 tane kazanım bulunmaktadır. 80 kazanımdan 31 tanesi çevre eğitimini desteklemektedir. Bu kazanımlardan 18 tanesi 'Görsel İletişim ve Biçimlendirme' öğrenme alanı, 7 tanesi 'Kültürel Miras' öğrenme alanı, 6 tanesi ise 'Sanat Eleştirisi ve Estetik' öğrenme alanı içerisindedir.

Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı 5. Sınıf bölümünde toplam 12 tane çevre eğitimi ile ilgili kazanım tespit edilmiştir. Bu kazanımlardan 3 tanesi 'Görsel İletişim ve Biçimlendirme', 2 tanesi 'Kültürel Miras', 2 tanesi de 'Sanat Eleştirisi ve Estetik' öğrenme alanı içerisinde yer almaktadır.

Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı 6. Sınıf bölümünde toplam 7 tane çevre eğitimi ile ilgili kazanım tespit edilmiştir. Bu kazanımlardan 5 tanesi 'Görsel İletişim ve Biçimlendirme', 1 tanesi 'Kültürel Miras', 1 tanesi de 'Sanat Eleştirisi ve Estetik' öğrenme alanı içerisinde yer almaktadır.

Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı 7. Sınıf Kazanım ve Açıklamaları bölümünde toplam 7 tane çevre eğitimi ile ilgili kazanım tespit edilmiştir. Bu kazanımlardan 5 tanesi 'Görsel İletişim ve Biçimlendirme', 1 tanesi 'Kültürel Miras', 1 tanesi de 'Sanat Eleştirisi ve Estetik' öğrenme alanı içerisinde yer almaktadır.

Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı 8. Sınıf Kazanım ve Açıklamaları bölümünde toplam 10 tane çevre eğitimi ile ilgili kazanım tespit edilmiştir. Bu kazanımlardan 5 tanesi 'Görsel İletişim ve Biçimlendirme', 3 tanesi 'Kültürel Miras', 2 tanesi de 'Sanat Eleştirisi ve Estetik' öğrenme alanı içerisinde yer almaktadır. Çevre eğitimi ile ilgili 5. Sınıf düzeyinde toplam 7 tane, 6. Sınıf düzeyinde toplam 7 tane, 7. Sınıf düzeyinde toplam 7 tane ve 8. Sınıf düzeyinde toplam 10 tane kazanım bulunmuştur.

Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nda (Ortaokul) çevre eğitimini destekleyen toplam 31 kazanımdan 8 tanesi doğrudan çevre eğitimini desteklemekte iken 23 tane kazanım ise dolaylı olarak çevre eğitimini desteklemektedir.

Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (Ortaokul) incelendiğinde, kazanımların çevre eğitimini büyük oranda destekler nitelikte olmadığı tespit edilmiştir. Çevre eğitimini destekleyen kazanımların büyük oranda dolaylı olarak desteklediği, doğrudan çevre eğitimini destekleyen kazanımların yetersiz olduğu tespit edilmiştir.

Öğrenme alanları incelendiğinde çevre eğitimi ile ilgili kazanımların yetersiz olduğu bulunmuştur. Öğrenme alanları çevre eğitimi göz önünde bulundurularak tekrar tasarlanmalıdır. Görsel iletişim ve biçimlendirme öğrenme alanının diğer alanlara göre daha fazla çevre eğitime yer verdiği fakat düzenlenmesi gerektiği söz konusudur. Özellikle kültürel miras ve sanat eleştirisi ve estetik öğrenme alanında çevre eğitimi ile ilgili kazanım sayısı artırılmalıdır.

Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda çevre eğitimi ile ilgili yapılan araştırmalar sonucunda her bölümde farklı sonuçlara ulaşılmıştır. Araştırmada Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda bulunan tüm görseller sayılmıştır ve toplam 701 tane görsel tespit edilmiştir. Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı bölümlerinde bulunan tüm görseller kategorize edilerek tablo haline getirilmiştir. Bütün bölümlerde bulunan görsellerin ve çevre eğitimi ile ilgili bulunan görsellerin bölümlere dağılımı tablo 4.35 ve tablo 4.36'da verilmiştir. Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda çevre eğitimi ile ilgili görsel kullanımı birçok bölümde yer almıştır. Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda çevre eğitimi konusu, en fazla görselin kullanıldığı 3. konudur. Çevre eğitimi konusunda toplam 79 tane görsel bulunmuştur. Çevresel sanat konusunda da 1 tane görsel bulunmuştur.

Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda çevre eğitimi kazandırılırken kalıcılığın ve anlaşılabilirliğin sağlanabilmesi için görsel kullanımı önemlidir. Çevre eğitimi ile ilgili görsel sayısı kullanımında bölümler arasında çok fazla bir tutarlılık olmasa da, en fazla görselin kullanıldığı bölüm 2. Bölümdür. 2. Bölüm Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı'nın en fazla sayfa sayısı bulunan bölümüdür. 2. Bölümde toplam 16 tane görsel bulunmuştur.

Çevre eğitimi ile ilgili görsellere yer vermeyen bölümler; 4. ve 5. Bölümdür. Çevre eğitimi ile ilgili en az görselin kullanıldığı bir diğer bölüm ise 9. Bölümdür. Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı'nın bir bölümünün tamamının çevre eğitimine

ayrıldığı tespit edilmemiştir. Çevre eğitiminin sadece 9. Bölümde açıklanmış olması yine de olumlu bir örnek sayılmaktadır. Diğer bölümlerde ise çevre eğitimi ile ilgili konular başlık halinde işlenmiştir. Aşağıda Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuzu bölümlerinde bulunan çevre eğitimi ile ilgili konulara yer verilmiştir.

Bölüm 1’de çevre eğitimi ile ilgili 10 tane görsel bulunmuştur. Çevre eğitimi ile ilgili konu başlığı bulunmasa da olumlu yorumlanabilecek bilgiler bulunmuştur. Doku, armoni, biçim –form, ritim konuları işlenirken doğadan örneklerle yer verilmiştir. Bölüm 2’de çevre eğitimi ile ilgili 16 tane görsel bulunmuştur. Bu bölümde ekolojik denge, çevresel sanat, kültürel ve doğal güzellikler konularına yer verilmiştir. Peyzaj konusu işlenirken doğal çevreden ve doku konusu işlenirken doğadan örneklerle yer verilmiştir. Bölüm 3’te çevre eğitimi ile ilgili 3 tane görsel bulunmuştur. Bu bölümde sürdürülebilir tasarım, tüketim, doğa ve teknoloji konularından bahsedilmiştir. Bölüm 4’te çevre eğitimi ile ilgili görsel kullanılmamıştır. Bu bölümde çevre kirliliği, çevre estetiği ve çevre duyarlılığı konularına yer verilmiştir. Bölüm 5’te çevre eğitimi ile ilgili görsel kullanılmamıştır. Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı’nın en kısa bölümüdür. Bu bölüm de çevre eğitimi ile ilgili bir konu tespit edilmemiştir. Bölüm 6’da çevre eğitimi ile ilgili 10 tane görsel bulunmuştur. Bu bölümde ekomüze ve doğa tarihi müzeleri konularına yer verilmiştir. Bölüm 7’de çevre eğitimi ile ilgili 5 tane görsel bulunmuştur. Sergileme konusu anlatılırken çevre eğitimi ile ilgili görsellere yer verilmiştir. Ancak konu olarak çevre eğitimi ile ilgili bir başlık bulunmamaktadır. Bölüm 8’de çevre eğitimi ile ilgili 4 tane görsel bulunmuştur. Bu bölümde doğal doku konusu açıklanarak, ebru çalışmalarındaki çiçek çeşitlerine yer verilmiştir. Bölüm 9’da çevre eğitimi ile ilgili 2 tane görsel bulunmuştur. Bu bölümde küresel ısınma, iklim krizi, çevre eğitimi, sürdürülebilirlik, yenilenebilirlik, çevre psikolojisi, çevre sorunları, hayvan sevgisi, sanat ve çevre konularına yer verilmiştir. Bu bölümde çevre eğitimi ve sürdürülebilirlik konuları ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Diğer bölümlere kıyasla çevre eğitimi ile ilgili daha fazla olumlu örnek materyaline rastlanmıştır. Çevre eğitiminin ayrıntılı bir tanımı yapılarak, sürdürülebilir tasarım ve sürdürülebilir mimari konusu açıklanmıştır. Sürdürülebilir bir çevre için yapılması gerekenler açıklanarak, çevre eğitiminin disiplinlerarası bir konu olduğu üzerinde durulmuştur. Bölüm 10’da çevre eğitimi ile ilgili 3 tane görsel bulunmuştur. Bu bölümde doğal doku konusuna yer verilmiştir. Bölüm 11’de çevre eğitimi ile ilgili 8 tane görsel bulunmuştur. Bu bölümde doğadaki simetri konusuna ve natürmort konusu işlenirken doğadan nesnelere yer

verilmiştir. Bölüm 12’de çevre eğitimi ile ilgili 9 tane görsel bulunmuştur. Bu bölümde doğal dokular, doğa müzeleri, geri dönüşüm, sürdürülebilirlik, çevre eğitimi, çevreye duyarlılık, yeşil çevre konularına yer verilmiştir. Bölüm 13’te çevre eğitimi ile ilgili 9 tane görsel bulunmuştur. Bu bölümde geri dönüşüm ve hayvan sevgisi konularına yer verilmiştir.

Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı’nda bölümlerin tamamı incelendiğinde; çevre eğitimi ile ilgili görsel kullanımına 2. Bölümde ve çevre eğitimi konularına 9. bölümde ağırlık verilmiş olsa da, Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı’nda çevre eğitimi konuları yeterli değildir. Çocukların ve öğretmenlerin çevre bilincinin geliştirilmesi doğrultusunda, çevre eğitimi ile ilgili görsel sayısına ve konularına diğer bölümlerde de ağırlık verilmelidir. Eğitim öğretim sürecinde çevre eğitimi konusu yeterli düzeyde verilmediği sürece çevre sorunları devam edecektir. Disiplinlerarası çalışılarak bu konu üzerinde daha fazla durulmalıdır. Bu nedenle öğretmen kılavuz kitaplarında, bu konu üzerinde daha fazla durulmalıdır.

Araştırmalar sonucunda Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı’nda (Ortaokul) çevre eğitimini doğrudan destekleyen kazanımların yetersiz olduğu ve öğrenme alanlarının çevre eğitimi göz önünde bulundurularak tekrar tasarlanması gerektiği kanısına varılmıştır. Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı’nda ise çevre eğitimi yönünden çok büyük bir eksiklik olmadığı fakat çevre eğitiminin Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı’nda ayrı bir bölüm olarak yer alması gerektiği kanısına varılmıştır.

5.2. Tartışma

Bu bölümde araştırma kapsamında toplanan verilerden elde edilen bulguların, alanyazındaki çalışmalar ile tartışılması yer almaktadır. Araştırmanın amaçlarında da belirtildiği üzere bu çalışmada, Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı’nda (Ortaokul) ve Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı’nda çevre eğitimi hedeflenmiştir. Bu çalışmada Türkiye’de Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (Ortaokul) ve Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı (2019) incelenerek; kullanılan görsellerin, konuların ve kazanımların çevre eğitimine katkılarını tespit etmek varsa eksiklikleri ve olumsuzlukları belirlemek amaçlanmıştır. Bu bağlamda çalışmadan elde edilen bulgulara göre, Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (Ortaokul) ve Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı’nda çevre eğitimine daha fazla

ağırlık verilmesi gerekliliği kanısına varılmıştır. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (Ortaokul) incelendiğinde, kazanımların çevre eğitimini büyük oranda destekler nitelikte olmadığı tespit edilmiştir. Çevre eğitimini destekleyen kazanımların büyük oranda dolaylı olarak desteklediği, doğrudan çevre eğitimini destekleyen kazanımların yetersiz olduğu tespit edilmiştir.

Göknur (2011), “İlköğretim II. Kademe Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı’nın kazanımlar boyutunun öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi” isimli yüksek lisans tezinde; Ortaokul Görsel Sanatlar Öğretim Programı’nın kazanım ifadelerinin öğrencilerin duyuşsal ve psiko- motor gelişim özelliklerine uygunluğu konusunda öğretmenlerin kararsız olduklarını ortaya çıkarmıştır. Pekdağ (2011), “İlköğretim Görsel Sanatlar Öğretim Programı’nın öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi” isimli yüksek lisans tezinde, programın bir takım eksiklikleri olduğu sonucuna varmıştır.

Eğitim öğretim sürecinde çevre eğitimi konusu yeterli düzeyde verilmediği sürece çevre sorunları devam edecektir. Disiplinlerarası çalışılarak bu konu üzerinde daha fazla durulmalıdır. Bu nedenle öğretim programları ve öğretmen kılavuz kitaplarında, bu konu üzerinde daha fazla durulması sonucuna ulaşılmıştır. Güler (2009), “ Ekoloji temelli bir çevre eğitiminin öğretmenlerin çevre eğitimine karşı görüşlerine etkileri” isimli çalışmasında ekoloji temelli bir çevre eğitiminin, çevre eğitimine karşı görüşleri olumlu yönde arttırdığı tespit edilmiştir.

Araştırmalar sonucunda Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı’nda (Ortaokul) çevre eğitimini doğrudan destekleyen kazanımların yetersiz olduğu ve öğrenme alanlarının çevre eğitimi göz önünde bulundurularak tekrar tasarlanması gerektiği kanısına varılmıştır. Sukma, Ramadhan ve Indriyani (2010), “çevre eğitiminin ilkokullara entegrasyonu” isimli makalede, sonuçlar öğrenme sürecine çevre eğitimini entegre etmenin önemli olduğunu göstermiştir.

Yapılan alanyazın incelemesi sonucunda çevre eğitiminin tüm dünyada kazandırılması gereken önemli bir eğitim olduğu görülmüştür. Çevre eğitimi konularının derslerin öğretim programları ve öğretmenlere yol gösteren öğretmen kılavuz kitaplarında yer alması zaruri bir ihtiyaçtır. Göçer ve Aktürk (2015), “İlk ve ortaokul öğretmenlerinin öğretmen kılavuz kitabına yönelik algıları: metafor analizi” isimli makalede, öğretmenlerin kılavuz kitaba yükledikleri anlamların çoğunun kılavuz kitabını yol gösterici ve yardımcı olarak gördüğü tespit edilmiştir.

Sanat yoluyla çevre eğitiminin kazandırılabilceği bir ders olan Görsel Sanatlar dersinde; Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı ve Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı'nın çevre eğitimi bakımından zengin olması çok önemlidir. Alanyazında çevre eğitimi ile ilgili yürütölmüş olan çok sayıda bilimsel çalışma olmasına rağmen, Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nda çevre eğitimi üzerine yapılan çalışmalar çok kısıtlıdır. Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda ise çevre eğitimi üzerine yapılan herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (Ortaokul) ve Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda çevre eğitimini inceleyen bu çalışma alanyazına katkı sağlayacaktır.

5.3. Öneriler

Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nda (Ortaokul) öğrenme alanları çevre eğitimi göz önünde bulundurularak tekrar tasarlanmalıdır.

Görsel Sanatlar derslerinde kaynak sayısı sınırlıdır. Bu yüzden Görsel Sanatlar öğretmenleri derslerde Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı'ndan yararlanmaktadırlar. Bu nedenle Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı'nın nitelik açısından ve görsel açıdan zengin olması çok önemlidir. Çevre eğitiminin ne kadar önemli bir konu olduğu göz önüne alınarak, Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda çevre eğitimi ayrı bir bölüm olarak eklenmelidir.

Çevre eğitimi konusu sadece Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı ve Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı ile sınırlı kalmayarak, diğer branşların öğretim programlarında ve öğretmen kılavuz kitaplarında daha fazla yer almalıdır.

Çevre eğitimi konusunda yapılabilecek bir diğer konu ise öğretmenlere yönelik verilecek eğitimlerin artırılmasıdır. Öğretmenler çevre eğitimi konusunda daha fazla bilgi sahibi olmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akinoğlu, O. ve Sarı, A. (2009). İlköğretim programlarında çevre eğitimi. *Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, (30). <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1848> (Erişim Tarihi: 15.04.2021).
- Arslanyolu, K. (2010). *İlköğretim öğrencilerinin çevreye karşı tutumlarının çoklu zeka kuramına göre incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Erzincan: Erzincan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Atasoy, E. (2006). *Çevre için eğitim çocuk doğa etkileşimi*. Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Ateş, R. (2007). *İlköğretim 7 - 11 yaş grubu için Görsel Sanatlar dersinin önemi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Aydın, İ. ve Zümrüt, Y. (2013). Doğa ve sanat ekseninde farklı yaklaşımlar, *Anadolu Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 4 (4). <https://std.anadolu.edu.tr/sites/std.anadolu.edu.tr/files/dergiler/SAYI4.pdf> (Erişim Tarihi: 09.04.2021).
- Aydın, S. Ulvi, M. Aydın, E. Ulvi, A. (2019). Mikroplastikler ve çevresel etkileri. 4. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Kongresi'nde sunulan bildiri*. https://www.researchgate.net/profile/Mtuncay_Gencoglu/publication/334895403_UBAK_Muhendislik_8_Yalova/links/5d443c4492851cd0469a6466/UBAK-Muehendislik-8-Yalova.pdf#page=17 (Erişim Tarihi: 28.03.2021).
- Başaran, M. (2019). *Sosyal bilgiler öğretim programı ve ders kitaplarında toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi*. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Baurriaud, N. (2019). Yedinci Kıta'ya giriş tarih, coğrafya, demografı, kültür, arkeoloji, siyaset. N. Şaşmaz (Ed.), *Yedinci Kıta* (s.20). İstanbul: Ofset Yapımevi.
- Büyükkaragöz, S. (1997). *Program geliştirme* (2. baskı). Konya: Özel yayın.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (23.baskı). Ankara : Pegem Akademi Yayıncılık.
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. (2014). *Çevresel Etki Değerlendirme Yönetmeliği*. Resmi Gazete, 29186 (28).
- Çabuk, B. (2019). Çevre eğitimi. D. Pamuk (Editör), *Çevre eğitimi içinde* (s.1-38). Ankara: Anı Yayıncılık.

- Çimen, O. ve Yılmaz, M. (2012). İlköğretim öğrencilerinin geri dönüşümle ilgili bilgileri ve geri dönüşüm davranışları. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25 (1). <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/153461> (Erişim Tarihi: 01.05.2021).
- Demir, E. ve Yalçın, H. (2014). Türkiye’de çevre eğitimi. *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi*, 7 (2). https://www.researchgate.net/publication/317545043_Turkiye'de_Cevre_Egitimi[Environmental Education in Turkey](https://www.researchgate.net/publication/317545043_Turkiye'de_Cevre_Egitimi) (Erişim Tarihi: 20.05.2021).
- Dilli, R. (2014). Doğa tarihi müzelerinin eğitimdeki rolü, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (40). <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/55951> (Erişim Tarihi: 20.05.2021).
- Doğuş, E. Ve Arıkan, G. (2018). Sağlık yönetimi öğrencilerinin çevresel tutum ve davranışlarının incelenmesi. 17. *Uluslararası Katılımlı İşletmecilik Kongresi*’nde sunulan bildiri, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/506542> (Erişim Tarihi: 04.04.2021).
- Erten, S. (2004). Çevre eğitimi ve çevre bilinci nedir, çevre eğitimi nasıl olmalıdır? *Çevre ve İnsan 1 Dergisi*, 2006 (65). <http://yunus.hacettepe.edu.tr/~serten/makaleler/cevre.pdf> (Erişim Tarihi: 01.04.2021).
- Ertürk, H. (1998). *Çevre bilimlerine giriş*. (3.Baskı). Bursa: Vipaş A.Ş.
- Ertürk, S. (2014). Eğitimde Program Geliştirme. İstanbul: Edge Akademi Yayıncılık.
- Göçer, A. ve Aktürk, Y. (2015). İlk ve ortaokul öğretmenlerinin öğretmen kılavuz kitabına yönelik algıları: metafor analizi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2015 (4). <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/407848> (Erişim Tarihi: 29.05.2021).
- Göknur, Ş. (2011). *İlköğretim II. kademe Görsel Sanatlar dersi öğretim programının kazanımlar boyutunun öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gronemeyer, M. (1987). Ecological education a failing practice? Or is the ecological movement an educational movement? W. Leirman ve L. Kulich (Ed.), *in Adult Education and the Challenges of the 1990s. Chapter Five*, (70-83), New York: Croom Helm.
- Güler, Ç. ve Çobanoğlu, Z. (1994). Gürültü. Ankara: Aydoğdu Ofset.

- Güler, T. (2009). Ekoloji temelli bir çevre eğitiminin öğretmenlerin çevre eğitimine karşı görüşlerine etkileri. *Eğitim ve Bilim*, 34 (151). <http://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/viewFile/606/85> (Erişim Tarihi: 03.05.2021)
- Güneş, A. (2016). Ortaokullardaki Görsel Sanatlar dersinin öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Yaşam Bilimleri Dergisi*, 6(1). <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/313298> (Erişim Tarihi: 08.05.2021).
- Kağızmanlı, R., Özgüler, A., Kaya, K., Aydın, M. (2017). Meslek yüksekokulunda teknoloji kullanımı. *Jret Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 6(1). http://www.jret.org/FileUpload/ks281142/File/27.muslum_aydin.pdf (Erişim Tarihi: 12.04.2021).
- Kahyaoglu, M. ve Yetişir, M. (2015). Doğa kavramı ve çocukların doğadan uzaklaşmasına ilişkin fenomenografik bir çalışma. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 40 (182). <http://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/4899/2329> (Erişim Tarihi: 22.03.2021).
- Kanlı, İ. ve Kurt, Y. (2019). Türkiye'nin çevre politikaları kapsamında mikroplastik kirlilik üzerine bir değerlendirme. 2. *Uluslararası Eğitim ve Sosyal Bilimlerde Yeni Ufuklar Kongresi'nde* sunulan bildiri. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/761808> (Erişim Tarihi: 31.03.2021).
- Kara, E. (2019). *Yeşil yönetim ve çevre bilinci*. Ankara: Akademisyen Kitabevi.
- Karaismailoğlu, E. (2018). *Öğretmenlerin çevre bilinci düzeyinin belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Karataş, A. (2011). Çevre bilincinin geliştirilmesinde Doğa Tarihi Müzeleri'nin rolü. *Akademik Bakış Dergisi*, (27). <https://arastirmax.com/tr/system/files/dergiler/9383/makaleler/27/arastirmax-cevre-bilincinin-gelistirilmesinde-doga-tarihi-muzelerinin-rolu.pdf> (Erişim Tarihi: 17.04.2021).
- Kuter, N. ve Ünal, H. (2009). Sürdürülebilirlik kapsamında ekoturizmin çevresel, ekonomik ve sosyo- kültürel etkileri. *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 9 (2). <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/159667> (Erişim Tarihi: 20.05.2021).
- Mamur, N. (2017). Ekolojik sanat: çevre eğitimi ile sanatın kesişme noktası. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(13). <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/393444> (Erişim Tarihi: 22.03.2021).

- Mercin, L. (2019). Sanat nedir? A. Alakuş ve L. Mercin (Editörler), *Sanat eğitimi ve Görsel Sanatlar öğretimi* içinde (s. 1- 4). Ankara: Pegem Akademi.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2018). *Görsel Sanatlar dersi öğretim programı*. Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2019). *Görsel Sanatlar öğretmenler için kılavuz* (1.baskı). Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2015). Milli Eğitim Bakanlığı ders kitapları ve eğitim araçları yönetmeliği, (Madde 4). *Resmi Gazete* 29502 (14.10.2015). <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1605.pdf> (Erişim Tarihi: 09.04.2021).
- Nalinci, G. (2014). Görsel Sanatlar dersi öğretim programının yaratıcılık açısından değerlendirilmesi. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(3). <https://docplayer.biz.tr/22525425-Gorsel-sanatlar-dersi-ogretim-programinin-yaraticilik-acisindan-degerlendirilmesi.html> (Erişim Tarihi: 09.05.2021).
- Okur, E. (2015a). Ekopedagoji temelli sınıfdışı çevre eğitiminin çevre farkındalığı üzerinde etkisi. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12 (23). <https://hayefjournal.org/Content/files/sayilar/86/67.pdf> (Erişim Tarihi: 02.05.2021).
- Okur, E. (2015b). Öğretmenlerin bütünsel bakış açısına dayalı ekopedagoji- temelli çevre eğitimine ilişkin görüşleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3). <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/161106> (Erişim Tarihi: 02.04.2021).
- Pamuk, D. (2019). Çevre eğitimi. D. Pamuk (Editör), *Türkiye’de çevrenin korunması ve çevre eğitiminin tarihsel gelişimi içinde* (s.26-29). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Pekdağ, G. (2011). *İlköğretim Görsel Sanatlar öğretim programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Saban, A. ve Ersoy, A. (2017). *Eğitimde nitel araştırma desenleri*. (2.baskı). Ankara : Anı Yayıncılık.
- Selimoğlu, S. (2015). *Ortaokul öğrencilerinin çevre bilinci kazanım düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi. Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.
- Sukma, E., Ramadhan, S. ve Indriyani, V. (2020). Integration of environmental education in elementary schools, *Paper presented at the 2nd International Conference on Research and Physics*. <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1742-6596/1481/1/012136/pdf> (Erişim Tarihi: 15.05.2021).

- Taşkın, Ö. ve Şahin, B. (2008). Çevre kavramı ve altı yaş okul öncesi çocuklar. *Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(23). <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/114687> (Erişim Tarihi: 02.04.2021).
- Türe, N. (2007). *Eğitimde ve öğretimde bir araç olarak Görsel Sanatlar eğitiminin öğrencilere sağladığı katkılar*. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Matematik ve Fen Bilimleri Anabilim Dalı.
- Türkkan, B. (2008). *İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi bağlamında görsel kültür çalışmaları: bir eylem araştırması*. Doktora Tezi. Konya: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Uyanık, N. (2017). *Uygulamalı çevre etkinliklerinin ortaokul öğrencilerinin çevresel tutum, çevresel davranış ve çevre sorunlarına ilişkin görüşlerine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü.
- Uygun, D. Ve Sönmez, A. (2019). Mobil öğrenme üzerine güncel çalışmalarla ilgili bir içerik analizi. *Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 5(1). <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/677414> (Erişim Tarihi: 24.03.2021).
- Yalçın, Ş. (2015). Görsel Sanatlar öğretmeni adaylarının öğretmen ve sanatçı algısına ilişkin metafor analizi, *Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(3). <http://www.efdergi.hacettepe.edu.tr/yonetim/icerik/makaleler/673-published.pdf> (Erişim Tarihi: 08.05.2021).
- Yıldırım, A. v e Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (10.baskı) Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, C. (2017). Ekoloji düşüncesinde insan ve toplum anlayışı. *İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 6(1). <http://www.itobiad.com/en/download/article-file/317023> (Erişim Tarihi: 23.03.2021).
- <https://www.etimolojiturkce.com/arama/ekoloji>
- http-1:<http://www.artnet.com/artists/gianfranco-gorgoni/robert-smithsons-spiral-jetty-1-a-z-cz7IGHCbOGVd12qGlvvg2> (Erişim Tarihi: 22.03.2021).
- http-2:<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/393444> (Erişim Tarihi: 22.03.2021).
- http-3:https://www.artandantiquesmag.com/land-art-earthworks-postwar-american-art/201204_landart_02/ (Erişim Tarihi: 22.03.2021).

http-4:<http://bonjourdaytime.blogspot.com/2009/10/andy-goldsworth-and-his-snowballs.html> (Erişim Tarihi: 22.03.2021).

http-5:<https://bapalm35.wordpress.com/> (Erişim Tarihi: 23.03.2021).

EKLER

EK-1 Anadolu Üniversitesi Etik Kurulu Araştırma Onayı

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERÎ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU
KARAR BELGESİ

ÇALIŞMANIN TÜRÜ:	Yüksek Lisans Tez Çalışması
KONU:	Eğitim Bilimleri
BAŞLIK:	Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (Ortaokul) ve Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda Çevre Eğitimi
PROJE/TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ:	Prof. Dr. Halit Turgay ÜNALAN
TEZ YAZARI:	Seda ÇALIŞIR
ALT KOMİSYON GÖRÜŞÜ:	-
KARAR:	Olumlu

EK-2 Yüksek Lisans Araştırma Projesi II Dersi Çalışmaları

- Tataki-Zome tekniği ile yapılmış ekolojik baskı çalışmaları

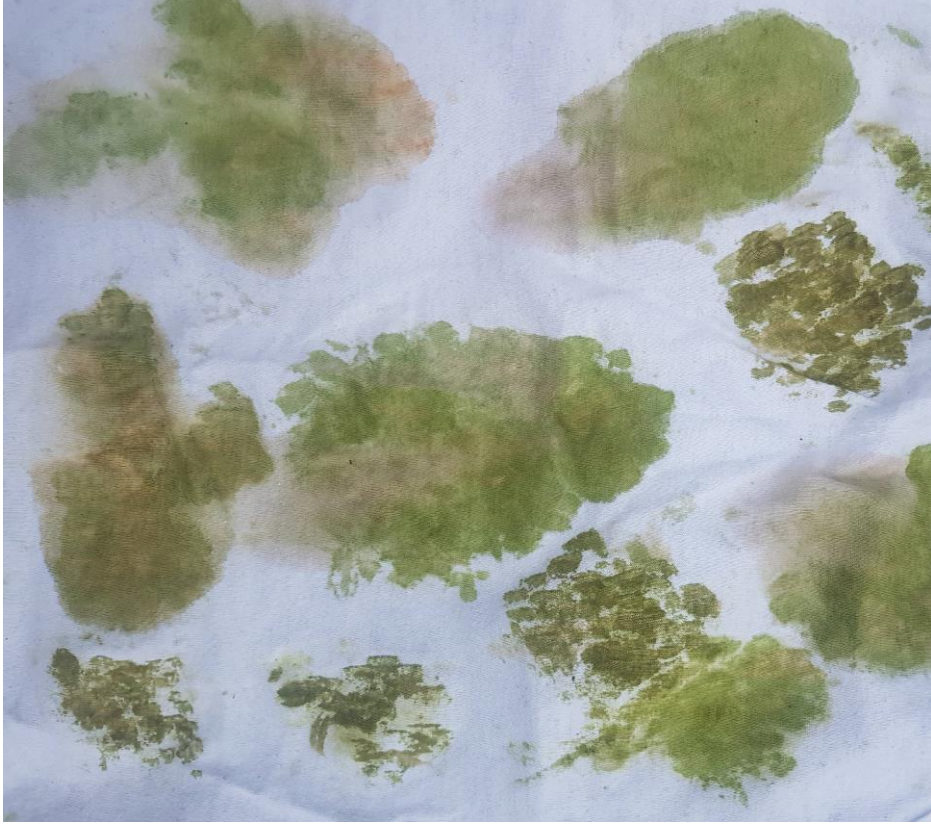

Ortaokul 6. sınıf öğrenci çalışması, ekolojik baskı, 2019

Ortaokul 6. sınıf öğrenci çalışması, ekolojik baskı, 2019

EK-2 (Devamı) Yüksek Lisans Araştırma Projesi II Dersi Çalışmaları

Ortaokul 6. sınıf öğrenci çalışması, ekolojik baskı, 2019

Ortaokul 6. sınıf öğrenci çalışması, ekolojik baskı, 2019

EK-2 (Devamı) Yüksek Lisans Araştırma Projesi II Dersi Çalışmaları

Ortaokul 6. sınıf öğrenci çalışması, ekolojik baskı, 2019

Ortaokul 6. sınıf öğrenci çalışması, ekolojik baskı, 2019

EK-2 (Devamı) Yüksek Lisans Araştırma Projesi II Dersi Çalışmaları

Ortaokul 6. sınıf öğrenci çalışması, ekolojik baskı, 2019

Ortaokul 6. sınıf öğrenci çalışması, ekolojik baskı, 2019

EK-2 (Devamı) Yüksek Lisans Araştırma Projesi II Dersi Çalışmaları

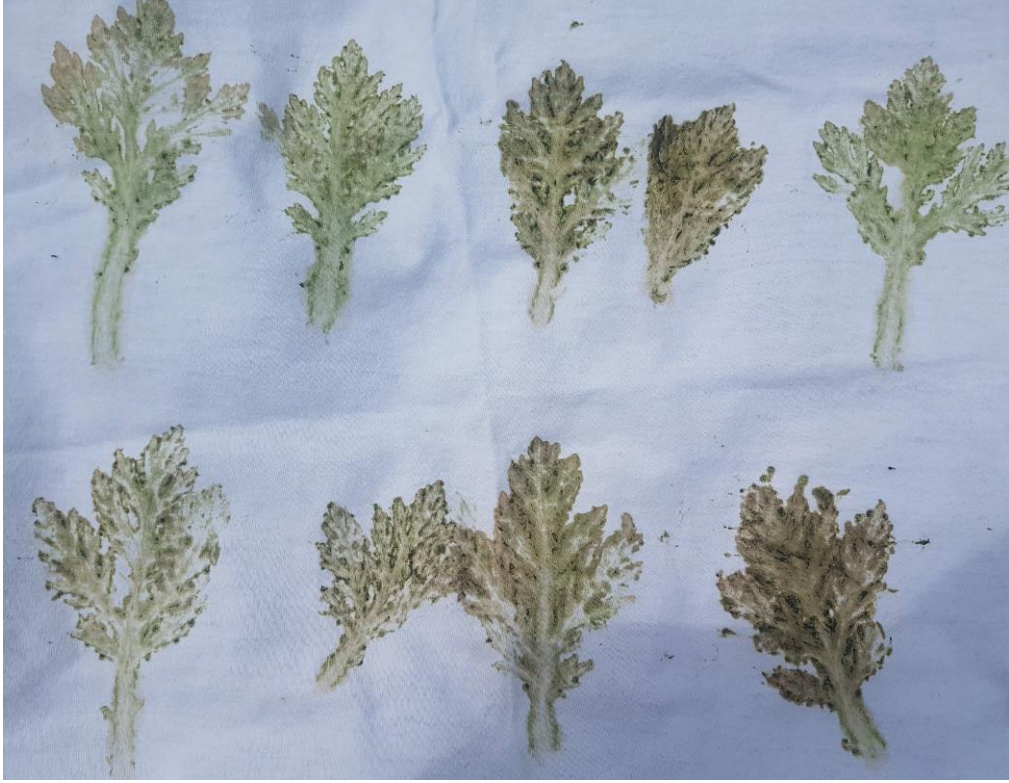

Ortaokul 6. sınıf öğrenci çalışması, ekolojik baskı, 2019

Ortaokul 6. sınıf öğrenci çalışması, ekolojik baskı, 2019

EK-2 (Devamı) Yüksek Lisans Araştırma Projesi II Dersi Çalışmaları

Ortaokul 6. sınıf öğrenci çalışması, ekolojik baskı, 2019

Ortaokul 6. sınıf öğrenci çalışması, ekolojik baskı, 2019

EK-2 (Devamı) Yüksek Lisans Araştırma Projesi II Dersi Çalışmaları

Ortaokul 6. sınıf öğrenci çalışması, ekolojik baskı, 2019

Ortaokul 6. sınıf öğrenci çalışması, ekolojik baskı, 2019

EK-2 (Devamı) Yüksek Lisans Araştırma Projesi II Dersi Çalışmaları

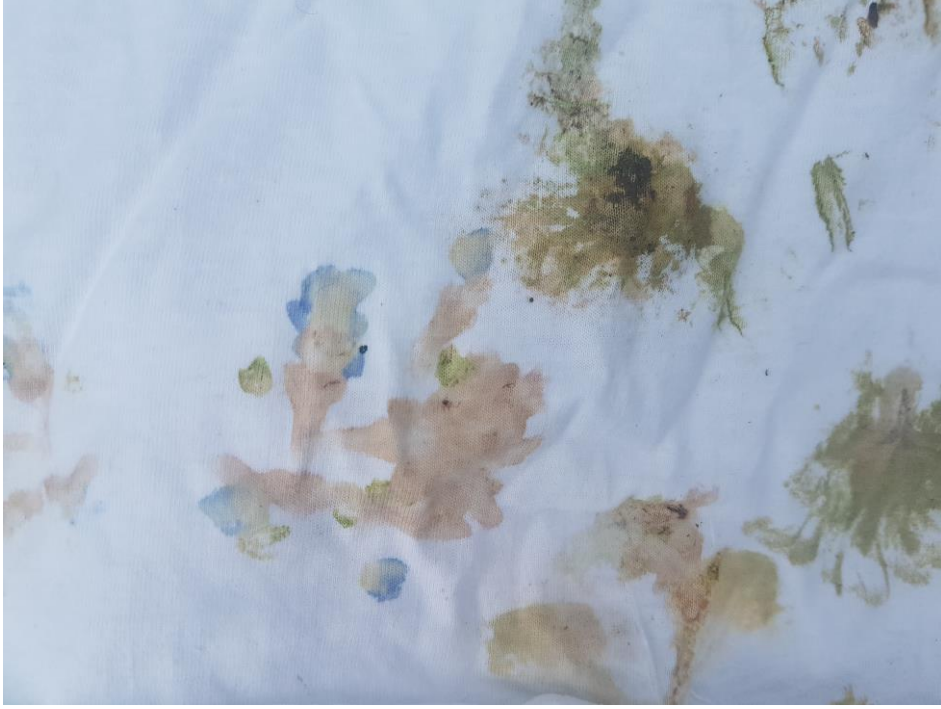

Ortaokul 6. sınıf öğrenci çalışması, ekolojik baskı, 2019

Ortaokul 6. sınıf öğrenci çalışması, ekolojik baskı, 2019

EK-2 (Devamı) Yüksek Lisans Araştırma Projesi II Dersi Çalışmaları

Ortaokul 6. sınıf öğrenci çalışması, ekolojik baskı, 2019

Ortaokul 6. sınıf öğrenci çalışması, ekolojik baskı, 2019

EK-2 (Devamı) Yüksek Lisans Araştırma Projesi II Dersi Çalışmaları

Ortaokul 6. sınıf öğrenci çalışması, ekolojik baskı, 2019

Ortaokul 6. sınıf öğrenci çalışması, ekolojik baskı, 2019

EK-2 (Devamı) Yüksek Lisans Araştırma Projesi II Dersi Çalışmaları

Ortaokul 6. sınıf öğrenci çalışması, ekolojik baskı, 2019

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Seda ÇALIŞIR
Yabancı Dil : İngilizce

Eğitim ve Mesleki Geçmişi:

Eğitimi:

- 2020, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Resim-İş Öğretmenliği Programı, ESKİŞEHİR (Yüksek Lisans).
- 2014, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Öğretmenliği Programı, ESKİŞEHİR (Lisans).
- 2010, Adıyaman Güzel Sanatlar Lisesi, Resim Bölümü (Lise, Okul Birincisi).

Mesleki Geçmişi:

- 2014-2017 Ceylanpınar Selahaddin Eyyubi Anadolu Lisesi Görsel Sanatlar Öğretmeni, ŞANLIURFA (2014 Yılı Ceylanpınar İlçesi En Genç Öğretmen).
- 2017- Kilimli Ziya Gökalp Ortaokulu Görsel Sanatlar Öğretmeni, ZONGULDAK.

Sanatsal Faaliyetlerden Seçki

- 2004 Çocuk Kulübü Dergisi, yayınlanmış resim çalışmaları.
- 2014 Karma Sergi, Anadolu Üniversitesi, ESKİŞEHİR.
- 2017 TÜBİTAK 4006 Karma Bilim Fuarı Sergisi, Ziya Gökalp Ortaokulu, ZONGULDAK.
- 2019 Karma Sergi, Ziya Gökalp Ortaokulu, ZONGULDAK.
- 2019 Karma Robotik Kodlama Sergisi, Ziya Gökalp Ortaokulu, ZONGULDAK.